

УКРАЇНСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
«АНТИКРИЗОВИЙ РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ ТА
ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»

(квітень, 2016)

Київ - Буча, 2016

УКРАИНСКИЙ ГУМАНИТАРНЫЙ ИНСТИТУТ

**МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ
«АНТИКРИЗИСНОЕ РАЗВИТИЕ СОЦИАЛЬНЫХ И
ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ В УСЛОВИЯХ
ГЛОБАЛИЗАЦИИ»**

(Апрель, 2016)

Киев – Буча, 2016

UKRAINIAN INSTITUTE OF ARTS AND SCIENCES

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

**«ANTI CRISIS DEVELOPMENT OF SOCIAL AND
ECONOMIC PROCESSES IN THE CONTEXT OF
GLOBALIZATION»**

(APRIL, 2016)

Kyiv – Bucha, 2016

Антикризовий розвиток соціальних та економічних процесів в умовах глобалізації (Антикризисное развитие социальных и экономических процессов в условиях глобализации, Anti crisis development of social and economic processes in the context of globalization, Anti-krisen-entwicklung von sozialen und wirtschaftlichen prozessen in der bedingungen der globalisierung): Матеріали VI Міжнародної наукової конференції, (Київ-Буча, квітень, 2016) – К.: Міленіум, 2016. – 130 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голова оргкомітету: Штанько Л.О., к.е.н., доцент, ректор ПВНЗ «Український гуманітарний інститут».

Співголова оргкомітету: Понятовський Ф.К., PhD., проректор з науково-педагогічної роботи.

Секретар конференції: Майданюк К.С., секретар науково-організаційного відділу.

Члени оргкомітету:

Георгінова Л.В., проректор із зовнішніх зв'язків

Гриненко І.В., в.о. завідувача кафедри журналістики;

Зінченко В.В., завідувач кафедри менеджменту;

Кігель В.Р., завідувач кафедри фінансів;

Омельчук В.С., проректор з адміністративно-фінансових питань;

Ношин Я.І., заступник завідувача кафедри філософії та релігієзнавства;

Поліна Г.В., завідувач кафедри романо-германської філології та порівняльно-історичного й типологічного мовознавства;

Проданюк Ф.М., завідувач кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін;

Тараненко Л.І., кандидат філологічних наук, доцент Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Терещенко Л.О., завідувач кафедри економічної кібернетики.

***Рекомендовано Вченою радою Українського гуманітарного інституту
Протокол № 03 від 12 листопада 2015 р.***

ISBN 978-966-8063-97-16

ББК 66.2 (0)

©ПВНЗ «Український гуманітарний інститут», 2016

©Автори, 2016

VI Міжнародна науково-практична конференція

«АНТИКРИЗОВИЙ РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»

З М І С Т

СЕКЦІЯ 1. МІСЦЕ ХРИСТІЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОМУ СОЦІУМІ

ДЕКОНСТРУКЦІЯ ЖАКА ДЕРРИДА И ХРИСТИАНСТВО: ДВА ВЗГЛЯДА НА ОДНУ ПРОБЛЕМУ

Понятовский Ф. К. 9

ПІДВИЩЕННЯ ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ ДО ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Сіданіч І. Л. 12

ПРОИСХОЖДЕНИЕ ЧЕЛОВЕКА: ПРОБЛЕМЫ ИНТЕРПРЕТАЦИИ

Чебыкин Е. В. 15

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ХРИСТІЯНСЬКОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Штанько Л. О. 19

СЕКЦІЯ 2. АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ МІЖНАРОДНОГО, НАЦІОНАЛЬНОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО РІВНІВ

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ

Алькема В. Г. 21

АНТИКРИЗОВИЙ РОЗВИТОК ДЕМОГРАФІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Бурова О. Б. 24

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СУТНОСТІ КАТЕГОРІЇ «РИЗИК»

Занора В. О., Недотопа І. Ю. 26

РОЛЬ РЕГУЛЯТИВНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕФЕКТИВНОГО МІЖНАРОДНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ І ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

Зінченко В. В. 28

**СЕКЦІЯ 3. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ
ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
(ШОСТА МІЖВУЗІВСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ)**

**ОПТИМІЗАЦІЯ РОЗПОДІЛУ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ ЗА ДЕРЖАВНОЮ
ПРОГРАМОЮ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ**

Беліков М. І.	35
ЕКОНОМІЧНІ ПРИКЛАДИ ВИКОРИСТАННЯ ЕМ-МОДЕЛІ МАРКОВИЦЯ	
Кігель В. Р.	38
МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ФІНАНСИСТІВ	
Сугоняк В. П.	39

**СЕКЦІЯ 4. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ІННОВАЦІЙНИЙ ШЛЯХ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

**ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ФОРМА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ
ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ**

Іванова Л. І.	41
СУЧАСНІ КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МОДЕЛЮВАННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ	
Петренко Л. М, Красюк Ю. М.	43
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ	
Терещенко Л. О.	47

**СЕКЦІЯ 5. СУСПІЛЬНІ ГУМАНІТАРНІ НАУКИ У ПРОСТОРІ
ГЛОБАЛІЗОВАНОГО ЗНАННЯ**

**КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА: СУТНІСТЬ ТА ВПЛИВ НА РОЗВИТОК
ОРГАНІЗАЦІЇ**

Георгінова Л. В.	52
ПРАВОСЛАВНО-ВІЗАНТІЙСЬКА ТРАДИЦІЯ І ПРОЦЕС ЗВЕЛИЧЕННЯ КНЯЗІВСЬКОЇ ВЛАДИ НА РУСІ	
Доценко В.О.	56
ЭСТЕТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ РУССКОГО ЯЗЫКА И ИХ ОТРАЖЕНИЕ В СРЕДСТВАХ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ	
Закупра Ж. А.	61
ПРОГНОСТИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА КАК РЕСУРС ЛИЧНОСТНОГО РАЗВИТИЯ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО САМООПРЕДЕЛЕНИЯ	
Карманчиков А. И.	64

ДИСКРИМИНАЦІЯ ПО ВНЕШНЕМУ ОБЛИКУ В ПРЕДСТАВЛЕННЯХ МОЛОДЕЖИ	
Погонцева Д. В.	68
ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ	
Проданюк Ф. М.	71
РОЛЬ ПРЕДМЕТА «КУЛЬТУРА НАУКОВОЇ МОВИ» У ФОРМУВАННІ ФАХІВЦЯ	
Романчук С. М., Мичак Н.Г.	74
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКАЯ ЖУРНАЛИСТИКА: УГРОЗА ТРАДИЦИЯМ ИЛИ ВЫХОД ИЗ КРИЗИСА?	
Хлебникова Н. В.	76

СЕКЦІЯ 6. СУЧАСНА ЛІНГВІСТИКА І ПОШУКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ЯК МЕТОД ТА ТЕХНОЛОГІЯ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	
Безсонов В. С.	82
ФОНЕТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА В АВСТРИИ	
Гладкая М. А.	85
ВПЛИВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ	
Євдокимова Л. В.	89
ЛІТЕРАТУРНО-КРАЇНОЗНАВЧИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	
Коломінова О. О., Роман С. В.	92
ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	
Кривцун К. Р.	94
МЕТАФОРА ЯК ЯВИЩЕ СТИЛІСТИЧНЕ, ЇЇ ВИДИ ТА ФУНКЦІЇ	
Налчаджи Л. Й.	97
ПРИЧИНЫ И ЦЕЛИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ЯЗЫКОВЫХ КОДОВ В НОВЫХ КОНТЕКСТАХ	
Полина А. В.	101
ON THE USAGE OF THE TERMS «INTERCULTURAL» AND «CROSS-CULTURAL» COMMUNICATION	
Lyudmyla V. Danylyuk	104

СЕКЦІЯ 7. ХРИСТІЯНСЬКІ ТА ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ОСМИСЛЕННЯ МИНУЛОГО ТА СУЧАСНОСТІ

РЕЛІГІЙНИЙ ФАКТОР У РЕАЛІЗАЦІЇ РОСІЙСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕОЛОГІЇ НА
УКРАЇНСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ

Богачевська І. В. 106

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВЕТХОЗАВЕТНОЇ КОНЦЕПЦІЇ СВЯЩЕНСТВА В
НОВОЗАВЕТНОМУ КОНТЕКСТЕ: БОГОСЛОВСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ СУЩ. ἹΕΡΕΥΣ
(ХИЕРЕУС) В АПОК. 1:6

Лукин В. Г. 109

ОСНОВА ФІЛОСОФІЇ ТА ТЕОЛОГІЇ РУСИ – ПЕРЕМІНА СЕРЦЯ ЛЮДИНИ
ЧЕРЕЗ СЛОВО

Нероба В. В. 112

РОД НЕВЕРНЫЙ В ЕВАНГЕЛИИ ОТ МАРКА

Понятовский Ф. К. 116

НАУКОВІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ САКРАЛЬНОЇ ХРИСТІЯНСЬКОЇ МУЗИКИ

Ярош О. А. 119

ECCLESIA REFORMATA IN MATTHEW 1:1-17 – A BIBLICAL PARADIGM

Kim Papaioannou 121

СЕКЦІЯ 8. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ В СТУДЕНТІВ ДО ЗДОРОВОГО СПОСОБУ
ЖИТТЯ

Бойко Ю. І., Гаврилюк В. О. 124

ДОВКІЛЛЯ УКРАЇНИ – ПРЕДМЕТ НАШОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Мичак Н. Г. 127

СЕКЦІЯ 1. МІСЦЕ ХРИСТІЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОМУ СОЦІУМІ

ДЕКОНСТРУКЦІЯ ЖАКА ДЕРРИДА И ХРИСТИАНСТВО: ДВА ВЗГЛЯДА НА ОДНУ ПРОБЛЕМУ

Понятовский Ф.К.

Украинский гуманитарный институт

Любая мировоззренческая система конструирует комплексную модель понимания действительности. Это своего рода интегрирующая матрица, которая пытается описать происходящее в этом мире. И так как невозможно построить совершенную модель, то поэтому постоянно возникают новые философские построения, которые пытаются особым образом акцентировать ту или иную грань бесконечного многогранника реальности.

Целью данной работы является сравнение двух взглядов на понимание несовершенства нашего мира. Один подход – это идея деконструкции, которую предложил Ж. Деррида, а второй – традиционный христианский взгляд на происхождение зла в нашем мире. Хотя может показаться, что эти два подхода не имеют ничего общего между собой, на самом деле, при более детальном рассмотрении оказывается, что они имеют много точек соприкосновения в понимании мира.

Главная задача деконструкции – разрушить иерархию текста, основанную на бинарных противоположностях. Согласно Ж. Деррида, интерпретация структурной иерархии текста с позиций бинарных соотношений создает только лишь иллюзию смысла и текст нуждается в том, чтобы его освободили от различного рода иллюзий.

Ж. Деррида отмечал, что деконструкция происходит везде, где существует что-то. Другими словами, все, что угодно может стать объектом для деконструкции. Ж. Деррида видит весь мир как текст, и то что применимо к тексту литературному, может быть применимо и к любому другому тексту.

На вопрос: есть ли что-то, что не подлежит деконструкции, Ж. Деррида отвечал по-разному. Он выдвинул тезис о том, что не подвластна деконструкции только лишь «идея о справедливости», но эту идею Ж. Деррида связывает с мессианской идеей, эсхатологической идеей, с ожиданием чего-то лучшего. М. Лилла, интерпретируя данное утверждение Ж. Деррида, отмечает, что для Ж. Деррида деконструкция и есть справедливость, именно потому она не может деконструировать саму себя. Другими словами, то, что не подлежит деконструкции, находится вне предела нашего мира, оно трансцендентно. Это – мессианская идея, хотя для Ж. Деррида она лишена мессианизма.

Идея деконструкции, предложенная Ж. Деррида, имеет много точек соприкосновения с библейским метанарративом. Ж. Деррида говорит о необходимости деконструкции бинарных противоположностей и о бессознательном стремлении этого мира сбросить с себя рабскую зависимость от постоянно враждующих между собой оппозиций. Такая мировоззренческая парадигма вполне согласуется с библейской картиной мира. Согласно книге «Бытие», мир не всегда был бинарным. Первоначальное устройство мира соответствовало целостной картине, где не было места бинарным парам. Например, взять хотя бы пару «добро – зло». Когда Бог творит этот мир, неизменно подчеркивается, что мир хорош, в нем нет места злу. И хотя существование добра и зла уже подразумевается, что видно в существовании дерева познания добра и зла (Быт. 2:9), однако это лишь потенциальная и пока еще не реализованная опасность. Дерево находится в саду, но оно как будто в то же самое время не является частью сотворенного мира, а принадлежит миру другому, миру опасному и чуждому. Это дверь, через которую этот другой мир может проникнуть в мир первых людей. Даже сотворение мужчины и женщины не представлено как создание бинарной пары. Женщина – помощник, соответственный мужчине (Быт. 2:18), в конечном итоге они должны соединиться, чтобы представлять единое целое (Быт. 2:24). Здесь подчеркивается гармония и единство, а не вражда.

Трансформация мира в мир бинарных противоположностей происходит в момент, когда первые люди вкушают от дерева познания добра и зла. Согласно В. Беньямину, они захотели получить знание извне, знание, которое нарушает гармонию первоначального языка. Зло, проникнув в мир, где было лишь добро, создало платформу для всех других бинарных пар. По сути первая пара «добро – зло» мутирует, трансформируется, размножается во все другие бинарные пары. Теперь весь мир воспринимается как мир вражды. Отношения мужчина – женщина в результате также трансформируются и поляризуются, в них появляется идея господства и подчинения (Быт. 3:16). С точки зрения библейского метанарратива зло и добро враждуют между собой, и, как правило, зло часто одерживает верх. Таким образом, деконструкция – это естественный процесс, проходящий в этом мире. Деконструкция хотя бы на некоторое время снимает накал этой борьбы, смещая одни бинарные пары и заменяя их другими.

Для Ж. Деррида, вся картина мира воспринимается пессимистично, так как деконструкция бесконечна по своей сути. Пока есть то, что можно деконструировать, она будет продолжать действовать. Ж. Деррида видит лишь слабый луч надежды в пассивном мессианстве, идею которого он сам как будто боится, но которая свидетельствует о необходимости вторжения извне.

Согласно библейской точке зрения, решение также приходит извне. И решение также заключено в мессианской идее – Мессия, приходящий извне и производящий деконструкцию совсем другого плана, не путем смещения одних противоположностей с заменой их на другие, но путем полностью смещения

бинаризма внутри каждого человека. Мессия провозглашает пришествие нового царства, *Царства Небесного* или *Царства Божьего*. На первый взгляд, это не решает проблему в корне, так как появление нового царства есть не что иное как создание новой бинарной пары: *Царство Божие* против *Царства земного*. Однако, решение проблемы происходит внутри *Небесного Царства* так как граждане этого *Царства* представлены как рожденные свыше люди, как те, кто благодаря новому рождению теперь уже стоят выше каких-бы то ни было бинарных противоположностей. Девиз христианства, выраженный апостолом Павлом, очень близок к тому результату, к которому стремится деконструкция: «все вы, во Христа крестившиеся, во Христа облеклись. Нет уже Иудея, ни язычника; нет раба, ни свободного; нет мужеского пола, ни женского: ибо все вы одно во Христе Иисусе» (Гал. 3:27-28). Таким образом, все бинарные пары осчезают во Христе. Однако только одно не может быть уничтожено, только одно не поддается деконструкции, и это *Любовь* (1 Кор. 13:4-8).

Итак, можно сказать, что восприятие мира, как ущербного, характерно как библейскому мировоззрению, так и мировоззрению предлагаемому Ж. Деррида. Они утверждают одно – мир, основанный на бинарных противоположностях, враждующих между собой, является миром борьбы и страданий. Деконструкция, которую описал Ж. Деррида, пытается освободить его от враждующих бинарных пар, однако этот процесс приводит к созданию новых пар и новых противостояний. *Такой процесс ведет в никуда. Библейский же подход предлагает совсем другой путь – уничтожить бинарные пары внутри самой личности путем нового рождения и пребывания во Христе.*

Список используемых источников

1. Benjamin W. Selected Writings / Ed. by Marcus Bullock and Michael W. Jennings. – Cambridge, Mass: Belknap Press of Harvard University Press, 2002. – 525 p.
2. Cohen T. Jacques Derrida and the Humanities: A Critical Reader / Tom Cohen. – Cambridge, U.K.: Cambridge University Press, 2001. – 327 p.
3. Derrida J. De la Grammatologie / Jacques Derrida. – Paris: Éditions de Minuit, 1967. – 448 p.
4. Derrida J. Psyché: inventions de l'autre / Jacques Derrida. – Paris: Galilée, 1998. – 653 p.
5. Gentry J., Harrison R. Is advertising a barrier to male movement toward gender change? / James Gentry, Robert Harrison // Marketing Theory. – 2010. – № 10, 1. – P. 74-96.
6. Gilbert N. A mother's work: How feminism, the market, and policy shape family life / N. Gilbert. – New Haven: Yale University Press, 2008. – 241 p.
7. Heidegger M. The Metaphysical Foundations of Logic / Translated by M. Heim. – Bloomington: Indiana University Press, 1984. – 241 p.
8. Global Acceptance of Homosexuality [Электронный ресурс]. – Источник ресурса: <http://www.pewglobal.org/2013/06/04/global-acceptance-of-homosexuality/>

9. Kahn J. S. An introduction to masculinities / J.S. Kahn. – Chichester, U.K: Wiley-Blackwell, 2009. – 432 p.
10. Laumann E. O. The social organization of sexuality: Sexual practices in the United States / E. O. Laumann. – Chicago: University of Chicago Press, 1994. – 750 p.
11. Lilla M. The Reckless Mind: Intellectuals in Politics / Mark Lilla. – New York: New York Review Books, 2001. – 216 p.
12. Martel F. The pink and the black: Homosexuals in France since 1968 / F. Martel. – Stanford, Calif: Stanford University Press. – 1999. – 464 p.
13. Min A. K. Naming the Unnameable God: Levinas, Derrida, and Marion / Anselm K. Min // International Journal for Philosophy of Religion, 2006. – № 60, 1/3. – P. 99-116.
14. Posner, R. A. Sex and reason / R. A. Posner. – Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1992. – 468 p.
15. Sobiraj S. Masculinity Ideology and Psychological Strain: Considering Men's Social Stressors in Female-Dominated Occupations / S. Sobiraj, T. Rigotti, D. Weseler, & G. Mohr // Psychology of Men & Masculinity. – 2015 – № 16 (1). – P. 54-66.
16. Wood D. Derrida and Différance / D. Wood, R. Bernasconi. – Evanston, IL: Northwestern University Press, 1988. – 98 p.
17. Деррида Ж. Призраки Маркса / Ж. Деррида. – М.: Изд-во «Левая карта», 2006. – 256 с.

ПІДВИЩЕННЯ ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ ДО ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Сіданіч І.Л.

«Університет менеджменту освіти» НАПН Україна

Сучасна політика офіційних інституцій Євросоюзу полягає в наданні великій та різноманітній системі освіти всілякої підтримки і забезпечення загальноєвропейського спрямування з метою реалізації завдань ЄС, у тому числі більш широкого доступу громадян Європи до культурних цінностей різних народів, розвитку європейської прихильності до загальних ідеалів, не порушуючи при цьому національної та регіональної лояльності. Інтеграція в освітній сфері виступає одним з найважливіших, адже саме освіта значною мірою закладає погляди, цінності, способи сприйняття й інтерпретації світу. Тому близькість чи принаймні співмірність освіти має стати ефективним стимулятором процесу європейської інтеграції на тривалу перспективу.

В умовах бурхливих інтеграційних процесів на Європейському континенті відбувається цілеспрямоване формування єдиного освітнього простору – сукупності спільних ціннісних орієнтацій, елементів змісту, методів, засобів

навчання та виховання, які характеризують процес передачі підростаючому поколінню досвіду попередників з метою забезпечення спадкоємності і відтворення соціокультурного досвіду (традиційне навчання), а також відкриття нового досвіду, стимулювання змін в існуючій культурі (інноваційне навчання).

Провідними чинниками, які зумовлюють розвиток вищої освіти в умовах євроінтеграційних процесів, можна вважати такі: відповідні історичні, політичні та соціальні контексти; особливості культурно-національних традицій, сучасні міжнародні педагогічні ідеї: інтеграція, професіоналізація, універсалізація, модернізація тощо. Врахування цих принципових положень допоможе у проектуванні процесів розвитку вищої освіти в Україні на майбутнє. Адже останніми роками в нашій країні суспільна думка постійно пов'язує розвиток вищої освіти з нововведеннями та освоєнням зарубіжного досвіду [3, с. 87].

Сучасна концепція гуманітарної освіти передбачає створення таких умов у вищій школі, які сприяють становленню гуманістичної культури студентів і нерозривні з глибинними індивідуально-особистісними проявами свідомості. Актуальною стає проблема дослідження психологічних аспектів розвитку духовного потенціалу студентів, знаходження способів механізмів їх духовно-морального збагачення.

Концепція освітньої діяльності Університету менеджменту освіти Національної академії педагогічних наук України визначається його статусом дослідницького університету, який проводить освітню, науково-дослідну, науково-інноваційну, науково-виробничу та інформаційно-консультаційну діяльність, спрямовану на розроблення сучасних проблем наук про освіту (Педагогіка вищої школи та Християнська педагогіка у вищій школі).

Концепція гуманної освіти в Інституті менеджменту та психології Університету менеджменту освіти віддає перевагу суб'єкт-суб'єктному освітньому процесу, де магістрант є активним, ініціативним, готовим до колективної інтелектуальної діяльності, яка може бути досягнута, наприклад, за допомогою проблемно-діалогового викладання. Активність майбутніх викладачів християнської педагогіки досягається через почуття внутрішньої свободи, визнання права на вибір – право на визначення власного темпу навчання, формування пакета дисциплін з переліку можливих, участь у всіх доступних видах навчальної, наукової чи іншої творчої роботи. Метою спеціалізації є професійна підготовка викладачів до якісного викладання християнської педагогіки в освітніх закладах через поглиблення знань із християнської теології; розвиток відповідних здібностей та навичок через проходження навчально-педагогічної практики в наукових, освітніх, пенітенціарних, медичних, соціальних, культурних, релігійних, консультаційних організаціях та установах; у підрозділах органів державної влади, муніципальному управлінні відповідно до основної спеціальності.

Результати дослідження свідчать, що нагальною педагогічною потребою є формування концептуальних засад управління якістю підготовки фахівців з

християнської педагогіки у вищій школі, зокрема: розроблення стратегії інноваційного розвитку ВНЗ на вітчизняному й зарубіжному ринках освітніх послуг з урахуванням пріоритетів суспільного науково-технологічного розвитку; упровадження нових освітніх та управлінських технологій в освітній процес цих закладів; пошук механізмів оптимальної інтеграції форм і технологій навчання, а також визначення пріоритетності їх упровадження; доцільність упровадження аутсорсингу як одного із напрямів стратегічного розвитку інструментів сучасного менеджменту, а також розширення форм співпраці із зарубіжними навчальними закладами, іншими організаціями.

Доведено, що функціональні особливості й змістова сутність управління якістю підготовки фахівців з педагогіки вищої школи в системі ринкових відносин залежать від реалізації системного підходу до означених процесів, а також зумовлює створення адекватної організаційної структури, здійснення моніторингу зовнішнього й внутрішнього середовищ розвитку ВНЗ на основі принципів організації, що навчається.

Актуальним, важливим і надто перспективним завданням за цих умов є опанування християнської педагогіки як одного з чинників забезпечення високої якості освіти. Забезпечити його виконання має розроблення організаційно-педагогічних засад управління якістю підготовки магістрантів через такий управлінський вплив, який залежить від якості знання навчальних дисциплін духовно-морального змісту. Розроблення та впровадження системи управління якістю підготовки фахівців з педагогіки вищої школи та оцінювання

реальних показників цієї якості мають починатися з формування ефективної системи викладання кожної конкретної навчальної дисципліни. Така система має містити мотивацію студентів на оволодіння нею, дидактично обґрунтований відбір змісту навчання, створення сприятливих педагогічних умов для його сприйняття, засвоєння та розуміння навчального контенту.

Системне управління впровадженням високоефективних педагогічних технологій і сучасних засобів їх реалізації, а також педагогічна творчість викладача ВНЗ виступають важливими передумовами забезпечення належної якості професійної освіти. Організація здобуття якісних знань з навчальних дисциплін духовно-морального змісту забезпечується реалізацією саме творчого підходу викладача, його високою культурою, професіоналізмом і педагогічною майстерністю, активізуючи мотиваційну сферу майбутнього фахівця на оволодіння дисципліною, стимулюючи його навчально-пізнавальну діяльність.

Список використаних джерел

1. Булах І. С. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: навч.-метод. посіб. / І. С. Булах, Л. В. Долинська. — К. : НПУ, 2002. — 115 с.

2. Дмитрієва С. М. Психологічні особливості педагогічної співтворчості викладача і студентів : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. психол. наук: 19.00.07 / С. М. Дмитрієва; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. — К., 1996. — 20 с.
3. Дмитренко Г. А. Стратегічний менеджмент у системі освіти: навч. посіб. / Г. А. Дмитренко. — К. : МАУП, 1999. — 28 с.
4. Добрускин М. Е. Социально-психологический портрет вузовского педагога / М. Е. Добрускин // Социологические исследования. — 1995. — № 9. — С. 137–141.
5. Журавський В. С. Вища освіта як фактор державотворення і культура в Україні / В. С. Журавський. — К. : Вид. дім «Ін Юре», 2003. — 68 с.
6. Забродська Л. М. Інноваційні пріоритети науково-технологічного розвитку: міжнародний та регіональний аспекти [електронний ресурс] / Л.М. Забродська // Теорія і методика управління освітою. — 2015. — № 2(16). — Режим доступу : <http://umo.edu.ua/katalog/882-electronic-journal-the-theoryand-methods-of-educational-managementedition-16-2015>
7. Кремень В. Г. Освітній процес у вимірах синергетичного аналізу / В.Г. Кремень // Вища освіта України. — 2014. — № 3. — Темат. вип. «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». — Дод. 2. — Т. 1.— 380 с. — С. 3–15.
8. Крушельницкая О. Б. Условия эффективности перцептивного общения преподавателя со студентами / О. Б. Крушельницкая, А. С. Панасюк // Психологическая наука и образование. — 2003. — № 3. — С. 48–51.
9. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: курс лекцій / О. В. Кустовська. — Тернопіль : Економічна думка, 2005. — 124 с.

ПРОИСХОЖДЕНИЕ ЧЕЛОВЕКА: ПРОБЛЕМЫ ИНТЕРПРЕТАЦИИ

Чебыкин Е. В.

Уральский государственный педагогический университет
(Российская Федерация, г. Екатеринбург)

Вопрос происхождения человека является наиглавнейшим в формировании научного мировоззрения подрастающего поколения, определения смысла жизни и становления жизненной позиции каждого юноши и девушки. Наше происхождение определяет наше предназначение. То, откуда мы вышли, коренным образом влияет на то, куда мы должны прийти.

Критерию научности отвечают те теории, которые наблюдаемы, многократно повторяемы, их можно проверить экспериментально, они дают верный прогноз событий. Это естественнонаучные теории, двигающие научно-технический прогресс. Доверие к науке в современном мире огромно, потому что мы окружены такой техникой и технологиями, которых в недалеком прошлом не существовало.

Происхождение нашей планеты, жизни на ней, в том числе и происхождение человека, никто не наблюдал, это событие уникальное. Оно не относится к естественнонаучным, это историческое событие. При ответе на вопрос: «Как это событие происходило?» возможны разные версии. И только одна из этих версий будет соответствовать истине. Эта версия будет описывать событие, протекающее по законам природы. Версия, противоречащая законам природы, будет ложной.

Универсальным, то есть действующим всегда, везде и не знающим исключений, является *закон причины и следствия*. Он заключается в том, что *каждое явление может быть только результатом более значимой причины*. Другими словами, любое явление не может породить самого себя. Для этого должна быть причина, которая способна произвести данное явление. Причина есть нечто ранее существовавшее, которое не только было способно вызвать к существованию что-либо прежде не существовавшее, но фактически породило его. Причина уже содержит в себе следствие, а следствие потенциально существует в этой причине. Причины одинакового характера приводят к следствиям одинакового характера. Это многократно подтверждено экспериментом.

Следствие не может превосходить причину ни количественно, ни качественно, потому что при переходе от причины к следствию всегда что-то теряется, и чем больше переходов, тем больше потерь. Следствие всегда будет меньше, чем причина.

Человек превосходит обезьяну по многим параметрам, поэтому версия о его происхождении от человекообразных обезьян представляется, по нашему мнению, такой, которая противоречит *закону причины и следствия*.

Человек развивается из оплодотворенной яйцеклетки. Одна клетка становится человеком – не противоречит ли это закону причины и следствия? Нет, не противоречит, потому что в яйцеклетке имеется молекула ДНК, на которой записана информация развития человека, своеобразная программа, которая включается в момент оплодотворения и действует до смерти человека. Происхождение генетической информации неразрывно связано с происхождением человека. Если информация возникла случайным образом, то и человек возник случайно. Если информация случайно не возникает, тогда, по нашему мнению, человеку нужен Творец.

Информация – это нематериальная сущность, которую материя может нести, но не может породить. *Информация порождается интеллектом*. Этот один из законов информации, сформулированный Вернером Гиттом, однозначно заявляет о том, что любая информация, в том числе и генетическая, случайно не возникает [4]. Она может передаваться от одного организма другому, она может храниться на материальных носителях, портиться, исчезать, но первоначальным появлением она обязана разуму. Таким образом, версия случайного происхождения человека представляется,

на наш взгляд, такой, которая противоречит и законам информации.

Все процессы и явления в мире могут протекать, не нарушая законов термодинамики. Известные нам три закона термодинамики, дополняя друг друга, могут указать на направление протекания процессов в природе. *Первый закон* термодинамики утверждает, что *общее количество энергии* (и материи с учетом перехода материи в энергию) *во Вселенной постоянно*, что энергия не может самопроизвольно возникать и не может точно также исчезать, она может лишь переходить из одного состояния в другое.

Второй закон термодинамики указывает на изменение порядка во Вселенной. В закрытых системах самопроизвольно *порядок может только уменьшаться*. Это означает, что Вселенная не могла эволюционировать в сторону усложнения структуры и увеличения порядка. Она сразу должна была возникнуть в законченном и сложном виде. По *третьему закону* термодинамики, ввод в систему неуправляемой энергии не увеличивает в ней порядка, что *максимальный порядок устанавливается при температуре абсолютного нуля*, т.е. при -273°C . Повышение температуры, т.е. добавление ненаправленной (грубой) энергии нарушает порядок. Чтобы поступаемая в систему энергия увеличивала в ней порядок, нужна информация.

Таким образом, эволюция, сопровождающаяся увеличением упорядоченности и сложности, представляется просто невозможной в природе. Она противоречит законам термодинамики.

На качественное своеобразие эволюции человека указал Ф. Энгельс в работе «Роль труда в процессе превращения обезьяны в человека», где предположил, что высокоразвитая центральная нервная система человека явилась результатом его трудовой деятельности [9].

Рассматривая трудовую деятельность, психология выделяет внешние (двигательные) и внутренние (психические) компоненты деятельности. Без участия психических процессов человеческая деятельность невозможна, они выступают как ее неотъемлемые внутренние моменты [7, с. 156]. Высокоразвитая центральная нервная система человека порождает трудовой акт, но не является результатом трудовой деятельности.

Академик Н.П. Бехтерева в своей книге «Магия мозга и лабиринты жизни» ставит под сомнение эволюционное происхождение интеллекта человека: «Наш интеллект – явление инопланетное, во что я верю несколько больше, чем в сегодняшнюю схему земной эволюции» [2, с. 91].

Академик Ю.П. Алтухов, изучая генетику популяций, т.е. возможность эволюционного изменения видов, экспериментально показал, что внутривидовая изменчивость с межвидовой ничего общего не имеет, так как за внутривидовую и межвидовую изменчивость отвечают разные группы генов. У живого существа подвержены изменениям 1/3 генов, это полиморфные гены. 2/3 генов являются мономорфными, они одинаковы у всех представителей вида и неизменны [3].

Исследования ученых под руководством Ю.П. Алтухова показали, что макроэволюция – превращение одного вида в другой невозможны. Возможны только внутривидовые изменения на уровне микроэволюции.

Д.А. Кузнецов, как и многие другие ученые, убежден, что доступные научные данные поддерживают идею особого сотворения гораздо убедительнее, чем теорию эволюции [6].

Дж. Сарфати в своей работе «Несостоятельность теории эволюции» обращает внимание на главное доказательство родства человека и обезьян, выдвигаемое эволюционистами – сходство их ДНК [8]. Споры нет, что мы похожи на обезьян, сходны и наши ДНК. Правильный статистический подход к данным показывает, что сходство ДНК человека и шимпанзе составляет около 96%.

Научными исследованиями доказано, что код молекулы ДНК, содержащейся в митохондриях клеток человеческого организма, совершенно одинаков у всех людей мира – австралийцев, азиатов, американцев, африканцев, европейцев. Поскольку случайное совпадение столь сложного кода исключено, эту молекулу все мы могли получить только по наследству. Митохондрии являются энергетическими станциями клетки и находятся вне её ядра, а потому их ДНК всегда передается детям от матери.

Изучение генетического кода человека показало, что строение Y-хромосомы, контролирующей мужские половые признаки, также совпадает на уровне общего предка у представителей всех типов человека, населяющих планету Земля.

Аргументы, отрицающие эволюционное происхождение человека, представляются автору данной статьи, как и некоторым другим специалистам, вполне достаточным основанием для подтверждения альтернативной идеи особого сотворения человека.

Список используемых источников

1. Бауден М. Обезьянообразный человек – факт или заблуждение? – Симферополь: Крымское общество креационной науки, 1996.
2. Бехтерева Н.П. Магия мозга и лабиринты жизни. – М.: Изд-во АСТ; СПб: Сова, 2007.
3. Вертьянов С. Происхождение жизни: факты, гипотезы, доказательства. – 4-е издание. – Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 2007.
4. Гитт В. В начале была информация. – Симферополь: Изд-во ДИАЙПИ, 2008.
5. Йилмаз И. Эволюция: наука или идеология? – М.: Изд-во «Новый свет», 2008.
6. Кузнецов Д.А. О чем умолчал ваш учебник: правда и вымысел в теории эволюции [Электронный ресурс]. – Источник ресурса: www.knigonosha.net.
7. Немов Р.С. Психология: В 3 кн. / Р.С.Немов. – 4-е изд. – Кн. 1: Общие основы психологии. – М.: Изд-во Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000.

8. Сарфати Д. Несостоятельность теории эволюции. – Симферополь: Изд-во Христианский научно-апологетический центр, 2001.

9. Энгельс Ф. Роль труда в процессе превращения обезьяны в человека. – М.: Изд-во политической литературы, 1984.

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ХРИСТИЯНСЬКОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Штанько Л.О.

Український гуманітарний інститут

На сучасному етапі суспільного розвитку України гостро відчувається проблема втрати духовності. Все більша кількість науковців, громадських діячів піднімають питання необхідності виховування молоді на основі християнських цінностей. В цьому контексті важливого значення набувають християнські навчальні заклади, які є невід'ємною складовою системи освіти більшості розвинутих країн. Розглянемо основні принципи, на яких ґрунтується християнська освіта.

По-перше, інтеграція християнських принципів в навчальному процесі. Християнський світогляд є фундаментом для майбутнього професійного успіху як окремої людини, так і нації в цілому. Немає жодної сфери діяльності, де Біблія не вказувала б на щось суттєве. Дотримуючись цих принципів, будь-яке суспільство буде процвітати. Довіра і співробітництво існують в світі завдяки Закону Божому.

По-друге, індивідуальний підхід до кожного студента. Задача викладача полягає не лише в тому, щоб передати інформацію до аудиторії, свої професійні знання, але й побудувати дружні відносини з кожним студентом. Реалізація цього завдання набагато ускладнюється, якщо академічна група переповнена. Тому християнські навчальні заклади надають перевагу невеликим групам. Тільки завдяки тісному контакту викладача і студента, побудованим взаємовідносинам, спілкуванню не лише на рівні розуму, але й серця відбувається справжнє виховання.

По-третє, розвиток соціального волонтерства та відкритість до безкорисної праці. Участь студентів у соціальних акціях, проектах, програмах як одноразових, так і на постійній основі є частиною академічної програми християнських навчальних закладів, а також важливою складовою виховного процесу. Відповідальність за організації соціальних програм в навчальному закладі несе соціально-виховний відділ, а також студентський актив (Студентська Рада). Біблійні принципи старанності, чесності, ощадливості, жертвовності, чистоти є секретом справжнього успіху.

По-четверте, підтримка здорового способу життя, який включає принципи утримання від шкідливих звичок, заохочення до правильного режиму харчування, фізична активність, режим дня.

Останній принцип – режим і дисципліна.

Отже, вказані принципи дозволяють сформувати таку модель християнського навчального закладу, яка спроможна готувати не лише високоякісних фахівців в окремих професійних сферах, але й цілісну особистість, яка відкрита до потреб суспільства, спроможна досягати високих цілей заради не лише особистого розвитку, але й для блага оточуючих. Саме таких фахівців потребує сьогодні наше суспільство заради розбудови майбутнього України.

СЕКЦІЯ 2. АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ МІЖНАРОДНОГО, НАЦІОНАЛЬНОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО РІВНІВ

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ

Алькема В.Г.

Український гуманітарний інститут

В сучасних умовах функціонування міжнародних компаній, що супроводжуються високим рівнем нестабільності та впливу загроз різного рівня корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) є важливим інструментом забезпечення економічної безпеки. Практика міжнародного бізнесу свідчить, що соціально відповідальні компанії мають вищий кадровий потенціал, більші можливості залучення інвестицій, збільшенні матеріальних і нематеріальних активів тощо. Діяльність із забезпечення економічної безпеки підприємства вимагає врахування інтересів усіх пов'язаних з його діяльністю сторін, як внутрішніх (власників бізнесу, топ менеджменту, персоналу), так і зовнішніх (клієнтів, кредиторів, постачальників, інститутів та органів державної влади тощо). Економічна безпека міжнародних компаній вимагає дотримання світових соціальних стандартів функціонування бізнесу, формування сприятливого внутрішнього і зовнішнього середовища, спрямування заходів корпоративної соціальної відповідальності на вирішення стратегічних завдань.

Вивченню питань економічної безпеки міжнародних компаній присвячено роботи О. Ареф'євої, О. Бандурки, В. Безбожного, І. Белоусової, Є. Боброва, З. Борисенко, Т. Васильціва, В. Грушко, М. Денисенка, О. Захарова, Д. Зеркалова, О. Кириченка, Г. Козаченко, І. Мігус, С. Міщенко, В. Ортинського, К. Половнєва, В. Токара, В. Рокочої, В. Терехова, В. Тимошенка, В. Сідака, В. Сироти, В. Франчука, Л. Шемаєвої, С. Шкарлета та ін. Ними обґрунтовані засади, підходи та механізми управління формуванням та забезпеченням економічної безпеки компаній. Різним аспектам корпоративної соціальної відповідальності присвячені праці таких вітчизняних та закордонних науковців, як Р. Барт, Г. Боуен, Ю. Благов, О. Бринцева, Д. Віндзор, Л. Грицина, О. Грішнова, К. Девіс, А. Керол, А. Колот, Ф. Котлер, Р. Краплич, Н. Кричевський, І. Петрова, Х. Фітч, М. Фрідмен, І. Шейко [1].

В той же час відсутні дослідження впливу чинників КСВ на економічну безпеку міжнародних компаній та визначення місця і ролі інструментарію КСВ в забезпеченні їх економічної безпеки.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування корпоративної соціальної відповідальності як інструменту забезпечення економічної безпеки міжнародних компаній.

На першому етапі дослідження було уточнено зміст понять «економічна безпека», «система економічної безпеки» та «корпоративна соціальна відповідальність» на рівні підприємства. Економічна безпека розглядається як стан, за якого небезпеки і загрози внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства мінімальні або допустимі для нормального його функціонування і розвитку. Корпоративна соціальна відповідальність – це система соціально-економічних і екологічних заходів, цінностей та етичних норм організації щодо постійної взаємодії із заінтересованими сторонами, спрямована на довгострокове поліпшення іміджу і ділової репутації компанії за рахунок гармонізації інтересів між ними для забезпечення очікуваного рівня ЕБП [2, с.702]. Було визначено склад економічної безпеки міжнародної компанії як певної системи, що містить суб'єкти, об'єкти, функції, технології та інструменти КСВ для забезпечення очікуваного рівня безпеки. Запропоновано підхід до структурування ключових складових КСВ (економічної, соціальної, екологічної) за цілями забезпечення економічної безпеки. Встановлено, що найбільш впливовим інструментами КСВ на досліджуваних міжнародних компаніях були засоби кадрової та фінансової складових.

На другому етапі розробляли теоретико-методичний підхід до гармонізації інтересів суб'єктів міжнародних компаній, що на відміну від існуючих, дозволяє розробляти альтернативні рішення щодо досягнення планового рівня їх економічної безпеки на основі використання інструментів КСВ з урахуванням специфіки та зони їх застосування. При реалізації цього підходу є можливість аналізу переваг і недоліків кожного рішення, визначення зони можливого його застосування і здійснення остаточного вибору конкретного рішення залежно від очікуваного рівня економічної безпеки. Завдяки реалізації цього підходу було визначено вплив інструментів корпоративної соціальної відповідальності на економічну безпеку компанії за такими її функціональними складовими як операційна, кадрова, фінансова інвестиційно-інноваційна, екологічна, логістична, що дозволяє формувати множину рішень з питань управління забезпеченням економічної безпеки як в межах окремих функціональних підрозділів, так і підприємства в цілому. Запропоновано класифікацію системи заходів корпоративної соціальної відповідальності, направлених на підвищення рівня економічної безпеки [3,с.228]. Для кожної із досліджуваних компаній запропонована програма заходів КСВ, що враховує рівень їх економічної безпеки і включає такі засоби, як прозора фінансова звітність та відкритість, участь у благодійних проектах та меценатстві, енергозбереження, відповідальність перед співробітниками, партнерами та клієнтами тощо. Засоби КСВ розподілено за критеріями строковості, рівня впливу та функціонального напрямку менеджменту.

На завершальному етапі дослідження було побудовано організаційно-інформаційну модель управління забезпеченням економічної безпеки підприємства з використанням практичного інструментарію КСВ, яка

спрямована на узгодження інтересів суб'єктів економічної безпеки компанії, базується на автоматизації інформаційних потоків щодо імплементації інструментів КСВ в загальну систему управління компанією та організаційній взаємодії між структурними підрозділами підприємства задля забезпечення очікуваного рівня його економічної безпеки. На цьому ж етапі було сформовано підходи для визначення потреби в ресурсах для здійснення заходів КСВ компанії та проводилась оцінка потенційного ефекту від реалізації зазначених заходів. В результаті дослідження було з'ясовано, що найбільш пріоритетними а відповідно і суттєвіше витратними є кадрові заходи КСВ, спрямовані на зміцнення ЕБП.

Отже, в проведеному дослідженні запропоновано підходи до розуміння економічного змісту і категоріального зв'язку понять «економічна безпека», «система економічної безпеки» та «корпоративна соціальна відповідальність». Удосконалено методику прогнозування та ідентифікації загроз та захисту від загроз економічній безпеці міжнародних компаній, що передбачає розрахунок інтегрального показника та його рівнів, з наступним порівнянням з пороговими значеннями економічної безпеки і прийняттям відповідних рішень щодо формування та використання інструментів корпоративної соціальної відповідальності для забезпечення очікуваного рівня їх економічної безпеки. Сформовано організаційно-інформаційну модель управління забезпеченням економічної безпеки міжнародної компанії з використанням практичного інструментарію корпоративної соціальної відповідальності, яка спрямована на узгодження інтересів суб'єктів його економічної безпеки і ґрунтується на організаційній взаємодії між структурними підрозділами та автоматизації інформаційних потоків щодо імплементації інструментів корпоративної соціальної відповідальності в загальну систему управління компанією.

Список використаних джерел

1. Колот А.М. Корпоративна соціальна відповідальність еволюція та розвиток теоретичних поглядів / А.М. Колот / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kneu.edu.ua/userfiles/.../statya.doc>.
2. Сирота В. С. Корпоративна соціальна відповідальність та економічна безпека підприємства: механізм взаємозв'язку / В. С. Сирота, І. Л. Петрова // Глобальні та національні проблеми економіки / Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського. – Миколаїв, Вип. 2. – 2014. – С. 701-704.
3. Сирота В. С. Гармонізація інтересів в системі забезпечення соціально-економічної безпеки підприємств / В. С. Сирота, І. Л. Петрова // Регіональна бізнес-економіка та управління / Вінницький фінансово-економічний ун-т. – Вінниця. – Вип. 1(45). – 2015. – С. 226-233.

АНТИКРИЗОВИЙ РОЗВИТОК ДЕМОГРАФІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Бурова О.Б.

Український гуманітарний інститут

Водночас із занепадом сільських територій України цілком обґрунтовано викликає занепокоєння держави та суспільства їх демографічна ситуація. Незважаючи на проведення економічних та соціальних реформ в країні, вона залишається кризовою. Скорочення чисельності населення, низька тривалість життя і стрімке падіння народжуваності, від'ємне сальдо міграції, що стали характерними ознаками демографічних процесів упродовж останніх двох десятиріч, дають підстави стверджувати про наявність у країні демографічної кризи.

Дослідженню демографічного потенціалу сільських територій в Україні присвячено праці вітчизняних учених: Е. Лібанова, О. Попова, І. Прокопа, В. Стешенко, Л. Шепотько, К. Якуба, а проблеми соціально-економічного розвитку сільських територій часто порушуються в публікаціях учених: О. Бородіної, Ю. Лупенка, В. Месель-Веселяка, С. Гудзинського, М. Орлатого та ін. Водночас демографічні проблеми сільських територій зазвичай розглядаються на загальнонаціональному рівні, хоча вони мають конкретне регіональне значення.

Метою дослідження є обґрунтування антикризового розвитку демографічного потенціалу сільських територій України.

Результати наших досліджень свідчать, що демовідтворювальні процеси набувають характеру незворотності, зменшується тривалість життя селян, відбувається швидке його старіння, активізується міграція. Ми погоджуємося з думкою І. В. Прокопи в тому, що основною причиною депресивності територій є зменшення чисельності сільського населення [4, с. 50]. Так, в Україні лише протягом одного покоління (1970–2015 рр.) чисельність селян зменшилася на 8,2 млн. (38,3 %).

Треба врахувати й те, що на формування соціально-демографічного потенціалу значно впливає рівень народжуваності та смертності населення. Сумарний коефіцієнт, або так звана вичерпана плідність жінок, який характеризується кількістю дітей, що може народити жінка за весь період фертильності, знизився до рівня, що не забезпечує навіть простого відтворення людності – 1,5 дитини [5].

Основна причина, як вважають вчені-демографи [1, 2, 4], зниження народжуваності до рівня, який не забезпечує збереження чисельності селян, в сучасних умовах полягає в тому, що задоволення потреби в дітях, материнстві та батьківстві конкурує з рядом інших потреб, тим елементарніших, чим нижчий рівень життя. Якщо врахувати думку експертів, що 80 % населення нашої країни

перебуває за межею бідності, близько 75 % працівників отримують заробітну плату нижче середньої, в тому числі 6,5 % – нижче прожиткового мінімуму, а сучасний рівень існування селян зведений до виживання [3].

Незважаючи на певні позитивні зрушення, ситуація народжуваності та смертності в Україні залишається складною і несприятливою для майбутнього розвитку держави. Відсутні об'єктивні умови для призупинення наявної тенденції скорочення загальної чисельності населення. Як свідчать статистичні дані, протягом 1990–2005 рр. в Україні коефіцієнт народжуваності зменшувався, а коефіцієнт смертності відповідно зростав. З 2005 по 2013 рр. виявлено покращення демографічних показників, проте на сьогодні залишається природне скорочення сільського населення [3].

Проаналізувавши сучасний стан демографічної ситуації в Україні слід зауважити, що вичерпання демографічного потенціалу визначає неможливість найближчим часом не лише розширеного, а й простого відтворення населення. Навіть за умови збільшення народжуваності до найвищого в сучасній Європі рівня (2 дитини на жінку) і зменшення смертності до найнижчого у світі рівня (середня очікувана тривалість життя – 80 років) протягом найближчого десятиліття чисельність населення України та її регіонів буде неухильно скорочуватися.

Таким чином, для підвищення рівня народжуваності і, як наслідок, вирішення проблеми депопуляції сільського населення ми пропонуємо здійснити такі основні антикризові заходи як на державному, так і на регіональному рівнях: зменшити рівень безробіття та міграції шляхом створення додаткових робочих місць, особливо для чоловічої статі; зміцнити здоров'я та збільшити тривалість життя селян за допомогою профілактичних заходів боротьби з хворобами, збільшення кількості медичних закладів та якості послуг, які вони надають, відкриття центрів соціальної, психологічної та духовної реабілітації; надати фінансову допомогу сім'ям у вигляді грантів на освіту, субсидій на житло, спеціальних цільових позик певним категоріям сімей, податкових пільг сім'ям з дітьми; створити клуби взаємодопомоги та взаємоповаги, підтримки молоді, пенсіонерів; розбудувати об'єкти соціальної інфраструктури сільських територій; вдосконалити систему виховання та освіти на селі.

Список використаних джерел

1. Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 р. (колектив авторів) / За ред. чл.-кор. НАНУ, д.е.н., проф. Е.М.Лібанової. – К.: Український центр соціальних реформ, 2006. – С. 114–115.
2. Прокопа І. В. Заселеність сільських територій: деструктивні зміни і загрози / І. В. Прокопа, О. Л. Попова // Економіка сільського господарства. – 2008. – С. 63–84.
3. Публікація документів Державної Служби Статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org/uk>.

4. Сільський сектор України на рубежі тисячоліть: У 2-х т. – Т. 2: Соціальні ресурси сільських територій / Л. О. Шепотько, І. В. Прокопа, С. О. Гудзинський, В. Д. Яровий. – К.: Ін-т економіки НАН України, 2003. – С. 47–62.

5. Стешенко В. С. Дослідження народжуваності й плідності у реальних поколіннях жінок України: висновки для сьогодення / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream>.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СУТНОСТІ КАТЕГОРІЇ «РИЗИК»

Занора В.О.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Недотоп І.Ю.

Черкаський державний технологічний університет

Високий рівень динамізму, невизначеності та мінливості, що характеризують вітчизняну економіку, зумовлюють ризиковість підприємницької діяльності. Характеризуючи методологію ризикології, зазначимо, що переважна більшість фахівців і науковців акцентують увагу на ризику як негативному чиннику, що супроводжує функціонування суб'єкта господарської діяльності. З огляду ж на те, що головною метою підприємницької діяльності є отримання прибутку, доречно зазначити, що одним із атрибутів здійснення діяльності суб'єкта господарювання є ризик, а джерелом доходу засновники теорії підприємництва (І. Тюнен, Ф. Найт) вважали реалізацію здатності підприємця до ризику. А тому вважаємо, що недостатньо опрацьованою є протилежна сторона ризику, що полягає у позитивному впливі на діяльність суб'єкта господарювання. Означене є свідченням необхідності подальшого дослідження категорії «ризик» з метою уточнення інтерпретації (лат. *interpretatio*) ризику, тобто визначення його сутності, характеристики та вдосконалення понятійного апарату тих галузей науки, що використовують це поняття.

Основними галузями науки, що приділяють найбільше уваги категорії «ризик», є ризикологія та безпекологія. В контексті безпекології ризик, в більшості випадків, асоціюється із негараздами, тобто з небезпекою, загрозою, втратою. Відповідно домінуючим аспектом в рамках якого фахівці безпекології визначають ризик є негативний аспект. На нашу думку, в такому випадку відбувається спрощення визначення категорії «ризик», що розглядається як втрата ресурсів, прибутку тощо. Зазначений підхід до розуміння терміну «ризик» є одностороннім та не розкриває усієї його сутності, оскільки ризик, як ми вважаємо, передбачає наявність двох аспектів.

Що ж до ризикології, то в ній категорію «ризик» розглядають не лише в контексті негативного чинника, а й на сьогодні більшою мірою як відхилення від мети, що може мати як негативні, так й позитивні наслідки для суб'єкта господарювання.

Подальший розвиток двоаспектного підходу до поняття «ризик» знаходить своє в більшості випадків фрагментарне відображення як в окремих працях науковців, так й ґрунтовніше в міжнародних стандартах, що також передбачає реалізацію ризику як таку, яка включає три базових варіанта результату, а саме: негативний, нульовий та позитивний. Беззаперечно ризик як в безпекології, так й в ризикології супроводжує усі функції системи управління – планування, організування, стимулювання, контролювання, регулювання тощо.

Серед основних функцій ризику виокремлюють стимулюючу та захисну. Стимулююча функція реалізується у двох напрямках, конструктивному, такому, що сприяє підприємницькій діяльності, та деструктивному, такому, що характеризується високою ймовірністю отримання негативного результату. Захисна функція передбачає реалізацію у пошуку та створенні захисту діяльності суб'єкта господарювання від впливу негативних чинників. Саме захисна функція як базова функція ризику є головною під час опрацювання зазначеної категорії в контексті безпекології.

Підсумовуючи, зазначимо, що актуальність проблематики управління ризиками, визначення його сутності в різних галузях науки, сферах економіки стрімко зростає в умовах впливу деструктивних наслідків криз, впливів різноманітних чинників нестабільних, динамічних суспільно-політичного, соціального та економічного вітчизняних сфер на функціонування суб'єктів господарювання. Зазначене свідчить про пріоритетність для суб'єктів господарювання необхідності забезпечення саме стабільності господарської діяльності як умови виживання та підґрунтя для подальшого розвитку. Важливість визначення сутності категорії «ризик», приведення її до уніфікованого вигляду полягає в переході системи управління суб'єктами господарської діяльності до інтегрованого виду, тобто такого, структура якого містить в собі різноманітні складники управління ризиками, антикризового управління, управління економічною безпекою тощо.

РОЛЬ РЕГУЛЯТИВНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕФЕКТИВНОГО МІЖНАРОДНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ І ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

Зінченко В.В.

Український гуманітарний інститут

Глобалізація є багаторівневим, багатовимірним, нерівномірним, складним і суперечливим процесом, який відіграє системо-утворювальну роль у формуванні спільного загальнопланетарного господарства. Відомо, що глобалізація не є завершеним процесом. На думку багатьох дослідників, на сьогодні світове господарство перебуває у своєрідній «точці біфуркації» [1], і його подальший розвиток пов'язаний з формуванням якісно нової гомеостатичної системи взаємозалежних саморегульованих та динамічних процесів, що відбуваються у планетарному масштабі.

Тенденцією розвитку сучасних регулятивних макро- і мікросистем є їх **інтернаціоналізація**, якій притаманна поетапність – початкова (кінець ХІХ – початок ХХ ст.), транснаціонально-регіональна (1950-ті – кінець 1990-х рр.), глобальна (ХХ – початок ХХІ ст.), яким відповідають локально-інтернаціональна, транснаціонально-регіональна та глобальна регулятивні системи [3, с. 25-27].

За умов глобалізації інтернаціоналізація економіки набуває нових рис:

- формується глобальне світове виробництво на основі зародження наднаціональних відтворювальних ядер, планетарного охоплення світової економіки впливом транснаціональних корпорацій і транснаціональних банків, розвитку довгострокових виробничих зв'язків, стратегічних альянсів, угод про співдружність, переходу від фордистської моделі економічного розвитку, характерної для індустріального суспільства ХХ ст., до постфордизму, заснованому на новітніх мережевих зв'язках;

- кардинально змінюється зміст світових господарських зв'язків: темпи зростання міжнародної торгівлі випереджають темпи збільшення виробництва, а фінансові потоки перевищують трансакції, пов'язані з експортом товарів і послуг;

- змінюються спрямованість і структура міжнародної торгівлі, зростає товарообмін наукоємною, високотехнологічною продукцією між розвиненими країнами;

- якісно перетворюється фінансова сфера, змінюється її роль у світовій економіці на основі прогресуючого зростання валютних, фондкових, кредитних ринків тощо. Продовжуючи обслуговувати економіку, транскордонні фінансові потоки все більше виступають як самодостатні та відірвані від реального відтворювального процесу;

- підвищується роль і значення глобального капіталу, який не може бути однозначно зарахований до жодного національно-державного утворення; інтенсифікуються його територіальна експансія та функціональна диверсифікація, формуються віртуальні ринки глобального капіталу, засновані на новітніх інформаційних і фінансових технологіях;

- посилюється орієнтація розвинутих економік на розширення всіх сфер людської активності: здатність генерувати нові знання, швидко їх застосовувати, використовувати сучасні методи обробки інформації;

- інтенсифікується пошук світового центру управління й інструментів регулювання глобальних світогосподарських процесів [2, с. 198].

Центральною та найбільш дискусійною проблемою сучасної регулятивної системи є проблема місця і ролі в ній держави, що традиційно асоціюється зі здатністю чи нездатністю уряду країни розробляти і реалізовувати незалежну національну економічну політику. І якщо до останнього часу за масштабами і якістю регулятивного впливу держава займала домінуюче становище, то в сьогodнішніх умовах функціонування національних економік усе виразнішою стає тенденція «розмивання» економічного суверенітету держав, що зумовлюється процесами глобалізації.

Вважаємо за необхідне висвітлення та оцінювання сучасних тенденцій у сфері міжнародної економічної діяльності шляхом дослідження теоретичних основ регулювання сучасної економіки, акцентування уваги на взаємовідносинах «держава-ринок», які еволюціонують, поглибленого аналізу проявів глобалізації в сучасній системі регулювання міжнародних економічних відносин.

В умовах інтернаціоналізації *роль держави* у традиційному її розумінні перестає бути визначальною і вона втрачає автономну можливість ефективно регулювати не тільки міжнародну, а й внутрішню діяльність, навіть використовуючи найсучасніші методи жорсткого адміністрування.

Намагання держав розширювати спектр політичного, економічного, технологічного, фінансового, товарного та трудового протекціонізму не компенсує їх регулятивних втрат, посилюючи мотивацію до формування багаторівневої системи регулювання міжнародної економічної діяльності шляхом делегування державних повноважень як на міжнародний та глобальний рівні, так і на рівні регіональний та місцевий, що ускладнює функціонально-регулятивну значущість держави.

Потенційне і реальне зниження ефективності національних регуляторних політик держави намагаються компенсувати не тільки розширенням протекціонізму, всезростаючою підтримкою національних фірм на міжнародних ринках, а й налагодженням довгострокового партнерства з іншими країнами та ТНК, регіональною інтеграційною взаємодією, співробітництвом з міжнародними організаціями. При цьому ідеологія новітньої вільної конкуренції має подвійні стандарти, оскільки з боку країн-лідерів деклароване прагнення до

глобальної лібералізації супроводжується цілеспрямованою політикою монополізації інформаційно-технологічного пріоритету та найбільш прибуткових ринків [3, с. 50-53].

Економічна глобалізація, суперечлива за природою і неоднозначна за наслідками, створює труднощі в національно-державному регулюванні міжнародної економічної діяльності, а через неї й у внутрішньоекономічних процесах країн. Це виявляється по-різному і неоднаковою мірою, але безпосередньо стосується і високорозвинутих країн, і тих, що розвиваються в ринково трансформованому середовищі. Зрозуміло, що країни – світові лідери внаслідок вдалої багаторічної експансії на міжнародних ринках реалізували глобальні конкурентні переваги, а решта країн опинилися практично на узбіччі сучасного економічного розвитку, оскільки не могли вчасно адекватно реагувати на виклики глобалізації, насамперед, науково-технологічні та інформаційні, які на початку третього тисячоліття характеризуються як загальноцивілізаційні [10, р. 418].

Тому постає питання про здатність держави в ринковому середовищі забезпечувати соціально-економічний прогрес, який безпосередньо залежить від застосування національними урядами відповідних цілеспрямованих економічних політик, інтегруючих фінансово-бюджетний, грошово-кредитний, структурно-інвестиційний, науково-технологічний, інноваційний, регіональний, соціальний та зовнішньоекономічний компоненти [Див.: 4].

В умовах глобалізації функціонально-регулятивна роль держави як інституту, який еволюціонує, суттєво ускладнюється у процесі добровільного або примусового делегування повноважень, з одного боку, на регіональний та місцевий рівні, а з іншого – на міжнародно-інтеграційний [5, р. 37].

Це зумовлено, по-перше, об'єктивними *структурно-технологічними, геоекономічними і цивілізаційними* факторами розвитку, по-друге, закономірностями й особливостями функціонування глобалізованих факторних і товарних ринків; по-третє, недоліками сучасного етапу глобалізації, такими як не-лінійність і нерівномірність унаслідок інформаційно-технологічної та фінансово-економічної асиметрії.

Також однією із суперечностей глобалізації стала неспроможність держав регулювати економіку на національному рівні через відрив від світових господарських процесів і стану міжнародної кон'юнктури, оскільки:

- суперництво країн за приплив іноземних інвестицій унеможливило використання таких традиційних інструментів макро-економічного регулювання, як експортні субсидії, курс національної валюти, митні тарифи, ставка рефінансування центрального банку тощо;

- зростання внутрішньofірмових трансакцій ускладнило реалізацію економічної і податкової політики;

- послабився зв'язок глобального ринку, що зростає, з географічною територією;

- мобільність капіталу зменшила ефективність трудового законодавства, підірвала можливості реалізації соціальних програм і цілей соціального добробуту;

- все більша частина національного багатства (інтелектуальні ресурси, знання, науково-технічний потенціал) почала функціонувати поза державним контролем тощо.

Вимоги глобалізації справляють особливо суперечливий вплив на трансформаційний потенціал перехідних економічних систем, які функціонують за несприятливих умов збільшення нестійкості світогосподарської системи та прискореного входження до структур уже сформованих економічних зв'язків. Пошуково-експериментальний характер економічних та інституційних трансформацій цих країн доповнюється:

- випереджальною зовнішньо-економічною лібералізацією, яка здійснює переважно зовнішній, а не внутрішній тиск на національних товаровиробників, ускладнюючи можливості їх пристосування до конкурентного середовища;

- прискореною лібералізацією валютно-фінансової сфери, що формує передумови для переведення капіталу з проблемного реального сектора в більш гнучкий сектор валютних операцій, операцій з цінними паперами тощо;

- скороченням можливостей національних урядів щодо регулювання торгівлі, конкурентних відносин, реалізації податкової політики, досягнення цілей суспільного добробуту;

- підривом національної самодостатності економічного розвитку, зростанням зовнішніх і внутрішніх ризиків трансформаційних економік, пов'язаних з їх перетворенням на меншовартісний додаток розвиненого світу;

- зростанням домінування ТНК та відпливом продуктивних ресурсів, що позбавляє національні економіки важливих джерел саморозвитку, спричинює структурне спрощення їх народногосподарських комплексів.

На думку відомого світового дослідника І.Валлерстайна, сучасна світова економіка була і залишається капіталістичною *світ-економікою*: її основною рушійною силою є нескінченне нагромадження капіталу; її межі утворює поділ праці, який охопив земну кулю, починаючи із середини ХІХ ст.; суверенні держави виникли у рамках цих меж; вони об'єднані в міждержавну систему; нагромадження капіталу відбувається у межах частково вільного світового ринку; різна потужність держав викликає нерівномірний розподіл світового прибутку, забезпечуючи постійне його переміщення від периферії до центру; капіталістична світ-економіка має періодичні цикли розширення і скорочення, зумовлені монополізацією економічного життя [1].

Сучасна система регулювання міжнародного економічного обміну діє протягом десятиліть за відпрацьованими механізмами. Так, у міжнародній торгівлі це – тарифні й нетарифні методи та інструменти – ліцензії, квоти, антикомпенсаційні та антидемпінгові податки; у міжнародному інвестуванні – обмежувальні чи національні режими інвестиційної діяльності та методи

стимулювання іноземних інвесторів – політико-правові, дипломатичні, фіскальні, фінансові, організаційно-економічні; у валютно-фінансовій сфері – валютний режим та курс, валютні обмеження, відсоткові кредитні ставки, порогові значення зовнішнього фінансування та заборгованості тощо; у міжнародній трудовій міграції – еміграційні та імміграційні норми і правила. Регулювання здійснюється на національному, міжнародному (дво- і багатосторонньому), наднаціональному (в межах інтеграційних міждержавних утворень) та глобальному рівнях.

З погляду регулятивної системи найважливіше значення має процес глобалізації ринків – уніфікація споживчих привілеїв і поширення у всесвітньому масштабі глобальних брендів (товарні ринки), стандартизація на новітній інформаційній основі технологій ведення міжнародного бізнесу (інвестиційно-фінансові та валютні ринки); це суттєво впливає на дієвість державних регулятивних функцій, з одного боку, нівелюючи їх, а з іншого - активізуючи, оскільки інші суб'єкти глобального бізнесу (транснаціональні корпорації, регіональні економічні інтеграційні угруповання, міжнародні організації) не здатні ефективно регулювати глобальні торговельно-економічні процеси в контексті реалізації національних інтересів [9, s. 121].

Під впливом переважно об'єктивних факторів для більшості країн світу актуальною стає проблема адаптації державно-регулятивних функцій до досягнутого рівня глобальної самоорганізації ринку та всеохоплюючої інституалізації.

Транснаціоналізація, цей об'єктивно зумовлений і найбільш динамічний процес у сучасному світогосподарському розвитку, справляє прямий і опосередкований вплив на формування глобальної регулятивної системи. Різномірні регулятивні проблеми були і залишаються актуальними на всіх етапах створення і функціонування ТНК як міжнародних внутрішньокорпоративних ринків, де концентруються світові потоки інновацій, товарів, послуг, інвестицій. До того ж ТНК, підтримувані власними урядами, здійснюють величезний фінансово-політичний тиск на уряди країн-реципієнтів, втягуючи їх у конфлікти як з іншими країнами, так і з місцевим бізнесом та населенням, суспільством у цілому [8, p. 76].

Економічне життя країн вимагає співвідношення державного регулювання й ринкового саморегулювання. При цьому недоліками ринку може бути конкурентна та соціально-суспільна неспроможність, недосконалість інформації, байдужість до прав наступних поколінь на якісне довкілля і життя, а з іншого боку – характерні проблеми державного втручання в ринкову економіку, які мають як об'єктивну, так і суб'єктивну природу – некомпетентність уряду, його залежність від внутрішнього або зовнішнього деструктивного впливу, що було характерним і для України.

Необхідним компонентом національних стратегій розвитку в умовах **глобальної інституалізації** є оптимізація участі держав у роботі міжнародних

економічних організацій, серед яких все впливовішою стає СОТ, яка формує правила міжнародного руху товарів, послуг, пов'язаних з торгівлею інвестицій і продуктів інтелектуальної власності майже і 50-ти країн світу. При цьому в глобальній лібералізації зацікавлені найбільш технологічно розвинуті країни, які, підтримуючи конкурентність власного бізнесу, ігнорують нагальні потреби соціально-економічного розвитку менш розвинутих країн, стосовно яких здійснюється глобальна експансія. Членство в СОТ для більшості таких країн світу відкриває нові можливості виходу на зарубіжні ринки, що у довгостроковому плані має компенсувати можливі негативні впливи на внутрішній ринок [6, р.45].

У системі регулювання зовнішньої торгівлі більшості країн світу важливу роль відіграє стимулювання національних експортерів, склад і співвідношення численних інструментів якого залежить від рівня їх економічного розвитку та інтегрованості у світо-господарську систему, експортного потенціалу, міри і стилю втручання держави в зовнішньоекономічну діяльність.

Різноманітні глобалізаційні концепції розвитку по-різному трактують об'єктивно еволюціонізуючу роль держави – її зниження, збереження чи посилення. Економічна глобалізація, що є на сьогодні нелінійним і неомогенним, однак, багатоконпонентним і багатоаспектним процесом, залишає досить незначні, але все складніші можливості національного регулювання, особливо зовнішньоекономічними процесами. Тому багатоваріантними є і національні стратегії розвитку в глобальному середовищі. При цьому **проблема глобальної інституалізації** полягає не у збереженні традиційного статусу держави-регулятора, а в її здатності як організму, що еволюціонує, адекватно реагувати на виклики глобалізації - інформаційно-технологічні, економічні і, особливо, соціальні.

Глобалізація, яка поки що де-факто призводить до послаблення внутрішнього і зовнішнього державного суверенітету, викликає справедливі побоювання щодо переходу контролю над національними економіками до окремих більш сильних держав, ТНК, міжнародних організацій де-юре, тому необхідні якісні зміни всієї системи міжнародної економіки, де виникають системні недоліки інерційного світогосподарського порядку внаслідок відставання міжнародного регулювання від глобальної ринкової практики, що провокує конфлікти загальноцивілізаційного плану. На зміну традиційній інституціональній парадигмі, адекватній світовій економіці як сукупності уособлених державами самостійних і самодостатніх національних економік, має прийти нова парадигма глобальної економіки шляхом розширення і поглиблення процесу перерозподілу повноважень і функцій між державами та іншими інститутами регулювання на основі **субсидіарності** із суб'єктною концентрацією регулятивних функцій за критеріями ефективності та добровільності [3, с. 385].

Загалом значення цілеспрямованої державної політики і ефективного державно-адміністративного (і, зокрема, міжнародного) менеджменту у сприянні ефективному національному розвитку постійно зростає, що підтверджує економічна теорія і світогосподарська практика більшості успішних країн світу. Це зумовлено закономірностями функціонування сучасного ринку, факторами структурно-технологічного, гео економічного і цивілізаційного порядку. Делегування державних повноважень на регіональний (місцевий) та міжнародний рівні передбачає гнучкість підходів у використанні макроекономічних регуляторів для компенсації дефектів сучасного ринку, підтримки рівноваги і динаміки національної економічної системи у висококонкурентному міжнародному середовищі [7, р. 36].

Список використаних джерел

1. Валлерстайн И. Конец знакомого мира: Социология XXI века. - М.: Логос, 2003. – 356 с.
2. Закария Ф. Постамериканский мир / The Post-American World. – М.: Европа, 2009. – 280 с.
3. Зінченко В.В. Глобалізація і глобалістика. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 420 с.
4. Эффективное использование социально-экономического потенциала и привлечение новых источников роста: Том I. – IF MR.2015. – 512 с.
5. Engdahl W. A century of war. Anglo-American oil politics and the New World Order. Wiesbaden: Dinges & Frick, 2011. – 356 p.
6. Henwood D. Wall Street. How It Works and for Whom. – London and New York: Verso, 2013. - 372 p.
7. Krugman P. How Did Economists Get It So Wrong? // The New York Times. – September 2, 2009.
8. Krugman P. The Return of Depression Economics and the Crisis.-New York: W. W. Norton; First Edition edition, 2014. – 224 p.
9. Kurz R. Kollaps der Modernisierung. – Frankfurt am Main: Eichborn, 2009. – 288 s.
10. Zinchenko V. Institutional Aspects of Globalization and Regionalization in the Context of the Transformation of Society//Journal of Social Sciences and Humanities. – Vol. 1, No. 4, 2015. – P. 415-421.

**СЕКЦІЯ 3. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ
ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
(ШОСТА МІЖВУЗІВСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ)**

**ОПТИМІЗАЦІЯ РОЗПОДІЛУ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ ЗА ДЕРЖАВНОЮ
ПРОГРАМОЮ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ**

Беліков М.І.

Український гуманітарний інститут

Однією з важливих проблем, актуальних для економіки України, є проблема енергозбереження. Адже на всіх рівнях, починаючи з домашніх господарств, комунальних організацій і закінчуючи великими підприємствами втрати енергії досягають значних обсягів. Це призвело до того, що Україна є однією з найбільш енергоємних країн світу. Про це свідчить зокрема показник енергоємності валового внутрішнього продукту, який в Україні у кілька разів вищий за відповідний показник у промислово розвинутих країнах (табл.1). З одного боку це є наслідком технічної відсталості та застарілої галузевої інфраструктури, а з іншого – невирішеними питаннями надійності зберігання, транспортування та використання енергетичних ресурсів [1].

Таблиця 1

Рівні енергоємності ВВП деяких країн світу у 1995–2012 рр.
(т. н.е./1000 дол. (2005) ПКС)

Країна	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Чехія	0,26	0,23	0,21	0,20	0,20	0,19	0,18	0,18	0,17	0,17
Фінляндія	0,24	0,21	0,20	0,20	0,20	0,19	0,20	0,22	0,20	0,19
Франція	0,16	0,15	0,14	0,14	0,13	0,13	0,13	0,14	0,13	0,13
Німеччина	0,15	0,14	0,13	0,13	0,12	0,12	0,12	0,12	0,11	0,11
Угорщина	0,22	0,18	0,16	0,15	0,14	0,14	0,15	0,15	0,14	0,14
Італія	0,11	0,11	0,11	0,11	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10
Японія	0,14	0,14	0,13	0,13	0,12	0,12	0,12	0,13	0,12	0,11
Польща	0,28	0,20	0,18	0,17	0,16	0,16	0,14	0,15	0,15	0,14
Швеція	0,21	0,17	0,16	0,15	0,15	0,15	0,14	0,16	0,15	0,15
Велика Британія	0,15	0,13	0,12	0,11	0,11	0,10	0,10	0,10	0,09	0,09
США	0,23	0,20	0,19	0,18	0,18	0,18	0,17	0,17	0,17	0,15
Китай	0,28	0,20	0,19	0,19	0,18	0,18	0,17	0,26	0,27	0,22
Росія	0,59	0,53	0,42	0,40	0,37	0,37	0,37	0,35	0,35	0,35
Україна	0,80	0,66	0,45	0,40	0,36	0,36	0,36	0,47	0,43	0,36

Джерела: дані World bank, Key world energy statistics

Саме тому безумовним пріоритетом розвитку країни є завдання забезпечення прийнятного рівня її енергоефективності.

Загально визнаним показником енергоефективності є енергоємність ВВП – відношення загальної кількості спожитих у країні енергоресурсів до отриманого при цьому ВВП (для більш адекватного порівняння рівень ВВП країни враховується з паритетом купівельної спроможності – ПКС).

Загальне визначення енергоефективності надано Національною лабораторією Лоуренса Берлі [3, с 18]: енергоефективність – це зменшення споживання енергії для забезпечення одних і тих самих послуг.

Великі сподівання щодо вирішення цих проблем покладаються на проект «Енергетична стратегія України на період до 2035 року». При цьому одним з основних цільових параметрів, визначених проектом є зниження до 2035 року енергоємності ВВП до рівня 0,17 кг нафтового еквівалента на 1 дол. США ВВП України та наближення за цим показником до країн зі схожими кліматичними, географічними та економічними умовами [4].

Серед численних публікацій вітчизняних науковців і практиків можна виділити першу Національну доповідь про стан і перспективи реалізації державної політики енергоефективності у 2008 році [5] (поміж авторів С.Ф. Єрмілов, В. М. Геєць, Ю. П. Яценко, В. В. Григоровський, В. Е. Лір та ін.).

Аналізу стану та перспективам підвищення енергоефективності провідних країн світу присвячено ряд праць, зокрема [2].

Виконання програм зменшення енергоємності підприємств вимагають значних інвестицій. Так, наприклад, Китай у 2012 р. витратив на енергоефективність 4,3 млрд дол., що значно більше, ніж у США (3,6 млрд дол.), і становив майже третину загальносвітового обсягу інвестування в енергоефективність (14,9 млрд дол.) [2].

Енергоефективність України є однією з найнижчих серед країн регіону. Для вирішення цієї проблеми у спосіб, який забезпечить стабільне енергозбереження, Світовий банк надає фінансову підтримку із використанням кредитної лінії (Проект з підвищення енергоефективності в Україні, 200 млн. дол. США, затверджений Радою виконавчих директорів Світового банку в травні 2011 року). Цей проект забезпечував промисловим і комунальним підприємствам доступ до довгострокового фінансування, насамперед, на проекти, які пропонували комерційно життєздатні інвестиції у підвищення енергоефективності.

На додаток до цього, Світовий банк підготував і запустив новий *Проект підвищення енергоефективності у секторі центрального теплопостачання* (затверджено 22 травня 2014 р.) вартістю 382,0 млн. дол. США [6].

Європейський банк реконструкції і розвитку планує в 2016 році інвестувати в Україну біля 1 млрд євро. Пріоритетом залишається робота по різним енергозберігаючим програмам [7].

Реалізація зазначених програм підвищення енергоефективності вимагає кропіткої розробки конкретних проектів, що забезпечать зменшення енерговитрат промислових і комунальних підприємств. При цього важливим

аспектом таких розробок є оцінювання енергоефективності впровадження нових технологій, обладнання та систем.

Кредити підприємствам на реалізацію таких інвестиційних проектів надаються через певні банки, наприклад, Укрексімбанк. Таким чином, до звичайних проблем оцінювання фінансового стану позичальників додається ще проблема, пов'язана з вимогами надання необхідних розрахунків, що підтверджують певну енергоефективність проекту, які мають бути підтверджені заключенням експертів.

Отже, спочатку необхідно сформулювати сукупність проектів, що відповідають умовам такої кредитної лінії.

Далі, з утвореної сукупності попередньо відібраних проектів необхідно відібрати найбільш ефективні проекти, що дозволяють забезпечити енергоефективність на певному рівні. З цією метою було розроблено модель оптимізації розподілу кредитних ресурсів за державною програмою енергозбереження.

Список використаних джерел

1. Капітула С.В., Шевченко С.І., Шпітко В.В. Методичні підходи до оцінки енергетичної безпеки підприємства // "Ефективна економіка". – 2010. – № 8, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=276>.
2. Бараннік В.О. Енергоємність ВВП держави: історичні паралелі та уроки для України // Стратегічні пріоритети, № 1 (34), 2015 р. С. 113–119.
3. Показатели энергоэффективности: основы статистики / Міжнародна енергетична Агенція (МЕА), 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/energy-efficiency-indicators-essentials-for-policy-making-russian-version.html>.
4. Проект Енергетичної Стратегії України на період до 2035 року: Біла книга енергетичної політики України «Безпека та конкурентоспроможність» / Національний інститут стратегічних досліджень, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2014_nauk_an_rozrobku/Energy%20Strategy%02035.pdf.
5. Енергоефективність як ресурс інноваційного розвитку: Нац. доп. про стан і перспективи реалізації державної політики енергоефективності у 2008 році / С. Ф. Єрмілов, В. М. Геєць, Ю. П. Яценко, В. В., Григоровський [та ін.]. – К.: НАЕР, 2009. – 93 с.
6. Партнерство Світовий банк – Україна – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/Ukraine-Snapshot-ukr.pdf>.
7. ЕБРР інвестує мільярд євро в Україну // Кореспондент.net – Режим доступу: <http://korrespondent.net/business/financial/3655931-ebrr-ynvestyruet-mylllyard-evro-v-ukraynu>.

ЕКОНОМІЧНІ ПРИКЛАДИ ВИКОРИСТАННЯ ЕМ-МОДЕЛІ МАРКОВИЦЯ

Кігель В.Р.

Український гуманітарний інститут

Незабаром виповнюється 65 років з моменту, коли Гаррі Марковиць сформулював задачу оптимізації портфеля ризикових фінансових активів, побудував її економіко-математичну модель (ЕМ-модель) і запропонував методику розв'язування цієї задачі. Згодом за цей винахід він отримав Нобелівську премію з економіки.

Задача Марковиця може бути сформульована так: потрібно розподілити наявний капітал у розмірі I грошових одиниць за n напрямками ризикового інвестування, якщо дохідності ξ_j за кожним із напрямів вважаються випадковими величинами з відомими математичними сподіваннями μ_j , стандартними відхиленнями σ_j ($j = \overline{1, n}$) та стохастичними зв'язками між ними, які відбито коефіцієнтами кореляції ρ_{ij} ($i, j = \overline{1, n}$).

У сучасній постановці ЕМ-модель цієї задачі подається у вигляді:

$$\left\{ \begin{array}{l} \{\bar{z}, \sigma_z\} \rightarrow \max. \text{pref!} \\ \bar{z} = \sum_{j=1}^n \mu_j x_j \\ \sigma_z^2 = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n \rho_{ij} \sigma_i \sigma_j x_i x_j \\ \sum_{j=1}^n x_j = I, \quad x_j \geq 0, \quad j = \overline{1, n} \end{array} \right.$$

де x_j – обсяг інвестування за j -м напрямом інвестування ($j = \overline{1, n}$), $\bar{z}$ і σ_z – відповідно, математичне сподівання та стандартне відхилення майбутнього випадкового доходу $z = \sum_{j=1}^n \xi_j x_j$ фінансового портфеля $(x_1, \dots, x_n)$,

а цільова функція відбиває вимогу знайти за показниками $\bar{z}$ і σ_z найкращий з усіх допустимих фінансових портфелів, керуючись індивідуальним ставленням до ризику конкретного інвестора у конкретній ситуації.

Як виявляється, наведена ЕМ-модель задачі Марковиця, іноді з незначними модифікаціями, може слугувати також інструментом вирішення й інших економічних задач, не пов'язаних з фінансовим інвестуванням.

Назвемо лише кілька прикладів таких задач:

1) визначення оптимальних інтенсивностей використання виробничих потужностей підприємства за умов ризику щодо майбутніх цін на необхідні виробничі ресурси та продукцію, що виготовлятиметься;

2) формування ефективного календарного плану зберігання та реалізації запасів продукції за умов ризику щодо майбутніх цін у різні моменти часу у майбутньому;

3) формування найприбутковішого кредитного портфеля банку за умов ризику щодо майбутньої платоспроможності позичальників;

4) визначення якнайкращої структури страхового портфеля страховика за умов ризику щодо його майбутніх премій та виплат за окремими видами (галузями) страхування;

5) визначення найнебезпечнішого маршруту перевезення вантажу за умов різного ризику його повної або часткової втрати на окремих ділянках перевезень;

6) визначення найекономічнішого портфеля та календарного плану реалізації ризикових проектів реального інвестування за умов ризику щодо майбутніх доходів та витрат кожного з проектів на різних етапах його життєвого циклу.

Таким чином, EM-модель Марковиця слугує вагомим внеском у теорію та практику ризикології та менеджменту.

МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ФІНАНСИСТІВ

Сугоняк В.П.

Український гуманітарний інститут

Підвищення якості вищої освіти взагалі і якості підготовки спеціалістів-фінансистів зокрема є актуальною проблемою нашого часу.

Важливою складовою цієї комплексної задачі є набуття студентами ґрунтовних знань, вмінь та навичок з такої фундаментальної дисципліни як математика.

Вивчення математики є основою професійного становлення будь-якого економіста і насамперед фінансиста.

По-перше, математика – це потужний і різноманітний інструментарій вирішення професійних задач: обчислювальних, аналітичних, прогнозування, оптимізації, в умовах невизначеності.

По-друге, математика має величезний розвивальний та виховний потенціал, оскільки привчає до точного, послідовного, доказового мислення, до неупередженості та об'єктивності при вирішенні фахових завдань.

По-третє, математика є основою вивчення всіх фахових дисциплін економічного та фінансового спрямування.

Саме вивчення математики надає студенту можливість розвитку навичок моделювання складних фінансових явищ та процесів, без чого неможливе їх дослідження.

Ми повністю поділяєм думку Р. Бекона: «Той, хто не знає математики не може пізнати і ніякої іншої науки, не може навіть збагнути свого невігластва, а тому і не шукає ліків від нього».

Математика (від грецького μαθημα – знання, наука) має також світоглядний аспект. «Скрізь у Всесвіті є прояви математики: в кількісних співвідношеннях, формах, симетрії, будові, а також у законах, що регулюють існування та функціонування всього. Тому математика відкриває нам деякі якості Бога-Творця. Вивчення основ цієї науки показує Його як Бога системи, порядку, точності, на Якого можна покластися. Його мислення визначене та бездоганне. Математичне мислення є фактично повторенням Його думок» (Рекомендації по інтеграції віри та освіти в Адвентистських навчальних закладах).

В Українському гуманітарному інституті розроблена концепція вивчення математики. Вона передбачає:

- корекцію прогалин у попередній математичній освіті, оскільки вони суттєво ускладнюють освоєння математики у Вищому навчальному закладі;
- систему послідовного вивчення основ лінійної алгебри, аналітичної геометрії, математичного аналізу, теорії ймовірностей, математичної статистики, методів розв'язку оптимізаційних задач у нерозривному зв'язку із їх застосуванням для вирішення економічних проблем;
- розподілу матеріалу змістовними модулями;
- постановкою студентам конкретних навчальних завдань, термінів їх виконання та вимог до представлення результатів роботи;
- можливість роботи з навчальним матеріалом у освітньому середовищі MOODLE.

Наразі ставиться і вирішується задача індивідуальної роботи із здібними в галузі математики студентами та залученням їх до науково-дослідницької діяльності, що безумовно сприятиме якості їх фахової підготовки в цілому.

СЕКЦІЯ 4. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ІННОВАЦІЙНИЙ ШЛЯХ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ФОРМА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ

Іванова Л.І.

Ми вступили до нової епохи розвитку суспільства, де на перше місце виходять знання. Вимоги сучасного суспільства задовольняє нова форма навчання — дистанційна.

Дистанційне навчання — сукупність сучасних технологій, що забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) від тих, хто навчає, до тих, хто навчається. Застосовується під час підготовки як у ВНЗ, так і в Бізнес-школах.

У праці О.О. Андреева і В.І. Солдаткіна дистанційне навчання розглядається як нова організація освітнього процесу, що базується на принципі самостійного навчання студента. Середовище навчання в цьому випадку характеризується тим, що студенти здебільшого віддалені від викладача в просторі і/або у часу. Водночас вони мають можливість у будь-який момент встановлювати і підтримувати діалог за допомогою засобів телекомунікації.

О.О. Андреев і В.І. Солдаткін подають ще одне визначення, в якому дистанційне навчання тлумачать як сукупність ІТ-технологій, що забезпечують надання студентам основного обсягу досліджуваного матеріалу, інтерактивну взаємодія тих, кого навчають, і тих, хто навчає, у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи з освоєння досліджуваного навчального матеріалу, а також оцінку їх знань і навичок, отриманих у процесі навчання [1].

Всі наведені визначення відображають один аспект складного і багатогранного явища, пов'язаного з освітою на відстані — дистанційного навчання, як новий вид заочного навчання, з використанням новітніх ІТ-технологій.

Отже, дистанційне навчання є індивідуалізований процес передачі і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності студента, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Це поле величезного віртуального науково-навчального простору, який об'єднує сегменти системи навчання.

Основними принципами дистанційного навчання є інтерактивна взаємодія у процесі роботи, надання студентам можливості самостійного освоєння досліджуваного матеріалу, а також консультаційний супровід у процесі дослідницької діяльності. Дає змогу навчатися на відстані, за відсутності викладача.

Дистанційний курс - це творча лабораторія, що досліджує вихідні дані того, хто навчається, і допомагає йому створити свій інформаційний простір у даній галузі науки та діяльності. Більш того, емоційність діяльності не знижується, а підвищується пропорційно якості подання курсу.

Метою спілкування як основної складової дистанційного навчання є співробітництво, обмін досвідом, думками, перетворення знань у діяльність, взаємне управління процесом навчання. При правильній організації навчального процесу якість навчання не поступається традиційному очному навчанню.

Суттєво змінюється в цьому навчальному процесі і роль викладача. На нього покладаються такі функції, як координування пізнавального процесу, коригування курсу, що вивчається, консультування слухачів під час впорядкування індивідуального навчального плану, керування їхніми навчальними проектами тощо. Він допомагає студентам у їхньому професійному самовизначенні. Діяльність студента змінюється у напрямі від одержання знань до їх пошуку.

Якщо розглянути особливості дистанційної освіти з погляду комунікацій між викладачем і студентом, то можна визначити такі її характерні риси:

- самоосвіта як основа дистанційного навчання, що передбачає самомотивацію студента щодо власного навчання, а також певний рівень самоорганізації особистості;
- спілкування викладача і слухача за принципом "один до одного", що відповідає за формою і змістом індивідуальній консультації;
- спілкування і взаємодія "один до одного" не виключає взаємодії "одного до багатьох", оскільки викладач, відповідно до заздалегідь складеного графіка, працює відразу з безліччю студентів. Така форма взаємодії нагадує традиційне навчання в класах;
- взаємодія "багатьох до багатьох" означає, що можливе одночасне спілкування безлічі студентів, які обмінюються між собою досвідом і враженнями [2].

Таким чином, особливістю навчання у віртуальному класі є те, що слухачі і тьютор (від англ. *tutor* — учитель) розділені у просторі та часі, але пов'язані інформацією і спільними діями. У курсі слухач працює з різноманітними навчальними матеріалами (книги, аудіо-, відеокасети і компакт-диски з інформацією, анімація і гіпертекст на сайті курсу), слухачі і тьютор постійно спілкуються між собою з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Тьютор – ключова фігура в дистанційному навчанні, що відповідає за проведення занять зі студентами. Аналізуючи досвід зарубіжних університетів, можна бачити, що в більшості випадків розробник курсу і тьютор – одна і та ж особа. Багато досвідчених викладачів віддають перевагу при проведенні занять зі студентами денній формі навчання, використовуючи технологію дистанційного навчання.

І як висновок, дистанційне навчання більш об'ємне, різноманітніше і, що головне, доступне всім. Дозволяє знаходити і використовувати будь-яку потрібну інформацію, якщо передбачається її здатність збагатити навчальний курс, зробити його гнучким, варіативним і альтернативним.

Список використаних джерел

1. Особливості дистанційного навчання: Електронний ресурс. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1209061355085/pedagogika/osoblivosti_distantsiynogo_navchannya.
2. Безперервна освіта та перепідготовка кадрів: Електронний ресурс. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/15941024/sotsiologiya/bezperervna_osvita_pere
3. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

СУЧАСНІ КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МОДЕЛЮВАННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Петренко Л.М., Красюк Ю.М.
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

Трансформаційні процеси переходу до економіки нового типу, формування єдиного світового інформаційного простору, розширення сфери впливу інформаційних технологій, є найважливішою глобальною особливістю сучасного соціально-економічного розвитку. Перетворення інформаційних систем (ІС) та інформаційних технологій (ІТ) з джерела конкурентних переваг в ключовий фактор формування стратегії ставить перед менеджментом українських підприємств нові пріоритетні завдання.

Управління бізнес-процесами підприємства на сьогодні є актуальною темою, що зумовлює зростання ролі використання та впровадження сучасних методів моделювання бізнес-процесів підприємства.

Бізнес-процес — стійка, цілеспрямована сукупність взаємозв'язаних видів діяльності (послідовності робіт), яка за певною технологією перетворить входи у виходи, що представляють цінність для споживача [1].

Серед основних причин, що спонукають організації автоматизувати бізнес-процеси, можна виділити необхідність зниження витрат або тривалості виробничого циклу; вимоги, що пред'являються споживачами і державою; впровадження програм управління якістю; злиття компаній; внутрішньо організаційні протиріччя і інші.

Моделювання бізнес-процесів, як правило, здійснюється та використовується бізнес-аналітиками і менеджерами, які прагнуть підвищити ефективність процесу та якість. У великих компаніях без формалізації і опису бізнес-процесів складно забезпечити належний рівень виконавської і технологічної дисципліни. Формалізація і опис бізнес-процесів є ключовою умовою для їх автоматизації. Взаємозв'язана система бізнес-процесів зображає весь комплекс завдань і функцій структурних підрозділів, виконання яких необхідно забезпечити в процесі діяльності підприємства. Цикл вдосконалення бізнес-процесу зображено на Рис. 1.

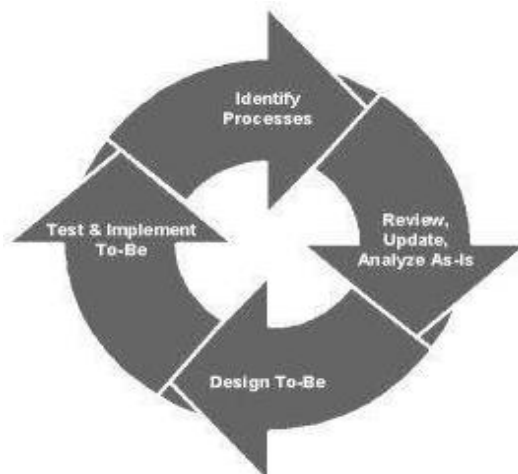

Рис. 1. Цикл вдосконалення бізнес-процесу.

На сьогодні в бізнес-моделюванні можна виділити такі основні методології:

- методологія структурного аналізу і проектування (SASD), яка заснована на класичній методології структурного проектування програмного забезпечення і інформаційних систем;
- методологія SADT, яка є подальшим розвитком методології структурного аналізу і проектування;
- методологія IDEF (Icam DEFinition, де Icam – це Integrated Computer-Aided Manufacturing), яка дозволяє описувати не лише бізнес-процеси, але і функціональні блоки, різні об'єкти на підприємстві та дії над ними, а також стан і динаміку розвитку бізнес-одиниць підприємства і підприємства в цілому. Дана методологія складається з 14 компонент, найбільш важливими з яких є: IDEF0 (методологія моделювання функціональних блоків); IDEF1 (методологія моделювання інформаційних потоків в компанії); IDEF2 (методологія моделювання динаміки розвитку компанії); IDEF3 (методологія документування бізнес-процесів в компанії); IDEF4 (методологія опису різних об'єктів в компанії і дій над ними); IDEF5 (методологія опису поточного стану компанії і тенденцій його зміни).

В основі багатьох сучасних методологій моделювання бізнес-процесів покладені методологія SADT, сімейство стандартів IDEF і алгоритмічні мови, що використовуються для розробки програмного забезпечення. Останнім часом

для опису, моделювання і аналізу бізнес-процесів використовуються декілька типів методологій, такі як моделювання бізнес-процесів (Business Process Modeling); описи потоків робіт (Work Flow Modeling); описи потоків даних (Data Flow Modeling) [2]. Сьогодні спостерігається тенденція інтеграції різних методів моделювання, які проявляються у формі створення інтегрованих засобів моделювання.

Проблема вибору засобів моделювання процесів є досить складною, це пояснюється різноманітністю засобів, їх нотацій та програмних продуктів, що їх підтримують. На ринку ІТ-технологій існує велика кількість програмних засобів різної складності для моделювання бізнес-процесів, застосування яких потребує набуття відповідних навиків та підготовки. Підприємства стикаються з проблемою вибору адекватних методів та інструментів моделювання бізнес-процесів, яка породжується їх різноманітністю і відсутністю єдиних стандартів. Існуючі методи і засоби використовують різні мови моделювання, термінології, нотації. Існують проблеми сумісності і трудомісткості використання бізнес-процесів.

На ринку ІТ існує велика кількість програмного забезпечення для розробки бізнес- процесів. Розроблені бізнес-процеси можуть виконуватись як самостійно для однієї функції бізнесу, так і бути частиною корпоративних інформаційних систем (KIC). Класифікувати програмне забезпечення можна в залежності від специфіки діяльності [3]:

- *комп'ютерні інформаційні системи (KIC)*. Найбільш актуальними, на сьогодні, є: «1С: Підприємство»; корпоративні інформаційні системи (KIC) класу ERP (планування ресурсів підприємства);

- *програмні продукти класу СУБД* (об'єктно орієнтовані системи управління базами даних: MySQL, mSQL, PostgreSQL, Oracle, Microsoft SQL, MS Access, Sybase та ін. Найбільш популярними, як у вітчизняній, так і у зарубіжній практиці страхування є продукти розробника Oracle — Oracle Insurance);

- *програмні продукти для бізнес-процесів (business process management BPM)*;

- *програмне забезпечення класу DocFlow* (системи маршрутизації документів) і *WorkFlow* (системи управління потоками робіт);

- *моделювання та аналіз бізнес-процесів страхової компанії*. Продукти цього класу використовують сучасні технології комп'ютерного моделювання. На українському ринку використовуються програмні продукти, засновані на інтеграції CASE-технологій і імітаційного моделювання.

BPM-концепція процесного управління організацією не замінює, а доповнює корпоративні системи класу ERP, CRM. Під методологією (нотацією) створення моделі (опису) бізнес-процесу розуміється сукупність способів, за допомогою яких реальні економічні об'єкти і зв'язки між ними представляються у вигляді моделі. Будь-яка методологія включає три основні складові:

теоретичну базу; опис кроків, необхідних для отримання заданого результату; рекомендації з дати-використання як окремо, так і в складі групи методик. Основне в методології – визначити користувачеві послідовність кроків, які призводять до заданого результату. Поширеними BPM-системами на ринку інформаційних продуктів на сьогодні є: ELMA BPM, Bizagi BPM, Bonita BPM, Oracle BPM, BPwin, ARIS.

Пакет BPwin, що дозволяє аналітику створювати складні моделі бізнес-процесів при мінімальних зусиллях. BPwin підтримує три методології IDEF0, IDEF3 та DFD, кожна з яких вирішує свої специфічні задачі, проте існує можливість побудови змішаних моделей. Модель BPwin розглядається як сукупність робіт, кожна з яких оперує з деяким набором даних.

Відомим програмним продуктом, що активно впроваджуються на підприємствах, є ARIS (Architecture of Integrated Information Systems). ARIS підтримує чотири основні типи моделей: організаційні, функціональні, інформаційні і управління. Основна бізнес-модель ARIS-eRPC (extended Event-driven Process Chain — розширена модель ланцюжку процесів, що управляють подіями). Нотація ARIS eRPC є розширенням нотації IDEF3. ARIS добре узгоджується з відомими ERP-системами, також представляє можливість перевірити створювані моделі на відповідність методології SAP і провести тестування проекту на відповідність вимогам стандарту якості ISO 9000.

Система ELMA надає зручний інструмент для моделювання у сучасній нотації BPMN. Ще одним професійним рішенням для моделювання процесів можна назвати QPR ProcessGuide Xpress, що підтримує останню версію стандарту BPMN, а також можливість трансформації моделей в XML і BPEL4WS.

Bizagi BPMN Process Modeler – програмний продукт для опису діаграм і документування процесів на основі стандартизованої нотації BPMN. Описи процесів можуть бути експортовані в Word, Visio, Web або SharePoint для спільного використання та обговорення. Пакет включає два інструмента: Bizagi Studio, який є модулем розробки, і Bizagi BPM Server — сервер для виконання і управління процесами.

Використання сучасних комп'ютерних технологій моделювання бізнес-процесів дозволить підвищити оперативність та ефективність діяльності вітчизняних підприємств, удосконалити існуючу систему управління.

Список використаних джерел

1. Майк Гандерлой. Освоение Microsoft SQL Server 2005 / [Майк Гандерлой, Джозеф Джорден, Дейвид Чанц]. – Издательство «Диалектика-Вильямс», 2007. – 1104 с.
2. Волков О. Стандарты и методологии моделирования бизнес-процессов [Электронный ресурс] / Олег Волков // Связьинвест. – №2005. – №6. – Режим доступа к журн.: <http://www.connect.ru/article.asp?id=5710>.

3. Маклаков С.В. Моделирование бизнес-процессов с BPwin. – М.: ДИА-ЛОГМИФИ, 2009. – 209 с.
4. Виноградова О.В. Реінжиніринг бізнес-процесів у сучасному менеджменті. – Донецьк: ДонДУЕТ ім. М.Туган-Барановського, 2005. – 196с.
5. Елиферов В.Г., Репин В.В. Процессный подход к управлению организацией // И снова о процессах. Серия «Все о качестве. Отечественные разработки». Выпуск 18, 2003. – М.: НТК «Трек», 2003. – С. 28-32.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Терещенко Л.О.

Український гуманітарний інститут

Інформаційні технології є найбільш важливою складовою процесу використання інформаційних ресурсів.

Останнє десятиліття характеризується не тільки радикальною зміною соціально-економічного середовища, у якій функціонують підприємства й організації усіх форм власності, але і стійкою тенденцією розвитку інформатизації процесів управління.

Досягнення високих результатів в економіці і соціальній сфері, завоювання місця повноправного партнера в світовій економічній системі в значній мірі залежить від того, які будуть масштаби використання сучасних інформаційних технологій у всіх аспектах людської діяльності, а також від того, яку роль будуть грати ці технології в сфері управління.

Старі схеми управління вже не виправдовують себе в умовах темпу сучасного життя, тому підприємства прагнуть до нових, більш ефективних шляхів вирішення повсякденних бізнес-процесів.

Інформаційні технології – це технологічні процеси, що охоплюють інформаційну діяльність управлінських працівників, яка пов'язана з підготовкою й прийняттям управлінських рішень.

Метою інформаційної технології управління є задоволення інформаційних потреб, всіх без виключення працівників компанії, що мають справу з прийняттям управлінських рішень на будь-якому рівні управління.

Управлінські інформаційні системи (УІС) ідеально підходять для задоволення інформаційних потреб працівників різних функціональних підсистем (підрозділів) або рівнів управління компанією. Інформація, що поставляється ними, містить відомості про минуле, сучасне і майбутнє компанії.

Основні компоненти інформаційної технології управління показані на рис.1.

Рис. 1. Основні компоненти інформаційної технології управління

Інформаційна технологія управління направлена на створення різних видів звітів.

Використання звітів для підтримки управління виявляється особливо ефективним під час реалізації, так званого, *управління за відхиленнями*.

Управління за відхиленнями припускає, що головним змістом даних, які одержує менеджер, повинні бути відхилення стану господарської діяльності компанії від деяких встановлених стандартів (наприклад, від її запланованого стану). Так при використанні в компанії принципів управління за відхиленнями до створюваних звітів пред'являються такі вимоги:

- звіт повинен створюватися тільки тоді, коли відхилення відбулося;
- відомості в звіті повинні бути відсортовані за значенням критичного для даного відхилення показника;
- всі відхилення бажано показати разом, щоб менеджер міг усвідомити існуючий між ними зв'язок;
- у звіті необхідно показати кількісне відхилення від норми.

Інформаційна технологія підтримки прийняття рішень може використовуватися на будь-якому рівні управління. Крім того, рішення, що приймаються на різних рівнях управління, часто повинні координуватися. Тому важливою функцією і систем, і технологій є координація осіб, що ухвалюють рішення як на різних рівнях управління, так і на окремому.

Структуру системи підтримки прийняття рішень а також функції складових її блоків, які визначають основні технологічні операції представлено на. рис. 2.

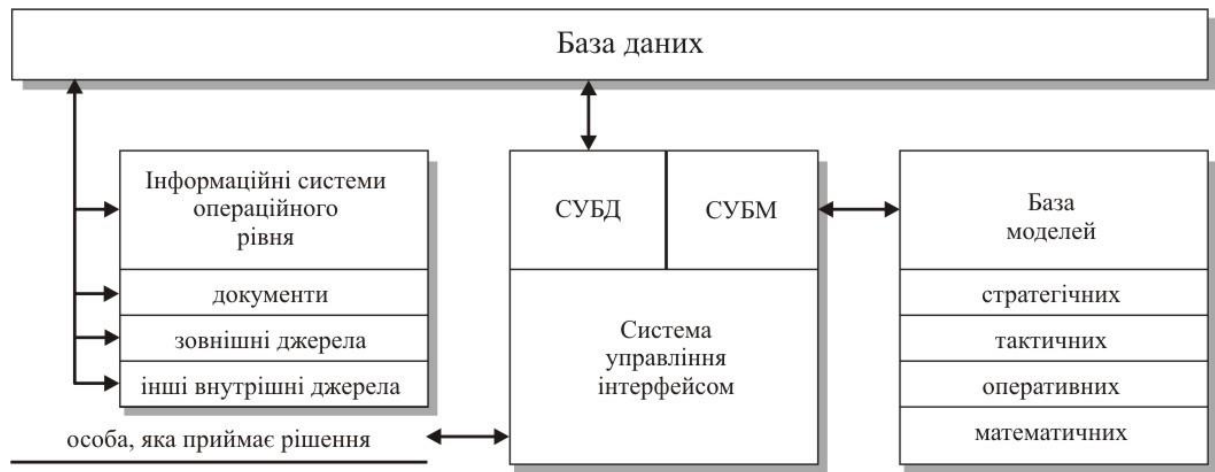

Рис. 2. Основні компоненти інформаційної технології процесу підтримки управлінських рішень.

До складу системи процесу підтримки управлінських рішень входять три головні компоненти: *база даних*, *база моделей* і *програмна підсистема*, яка складається з системи управління базою даних (СУБД), системи управління базою моделей (СУБМ) і системи управління інтерфейсом.

Метою створення моделей є опис і оптимізація деякого об'єкта або процесу. Використання моделей забезпечує проведення аналізу в системах підтримки ухвалення рішень.

Моделі, базуючись на математичній інтерпретації проблеми, за допомогою певних алгоритмів сприяють знаходженню інформації, корисної для прийняття правильних рішень.

Використання моделей у складі інформаційних систем почалося із застосування статистичних методів і методів фінансового аналізу, які реалізовувалися командами звичайних алгоритмічних мов.

Пізніше були створені спеціальні мови, що дозволяють моделювати ситуації типу «що буде, якщо?» або «як зробити, щоб?». Такі мови, створені спеціально для побудови моделей, дають можливість побудови моделей певного типу, що забезпечують знаходження рішення при динаміці змінних.

Існує безліч типів моделей і способів їх класифікації. Наприклад, за метою використання моделі підрозділяються на *оптимізаційні*, пов'язані із знаходженням мінімуму або максимуму деяких показників (наприклад, керівники часто хочуть знати, які їх дії ведуть до максимізації прибутку або мінімізації витрат), і *описові*, такі, що описують поведінку деякої системи і не призначені для цілей управління (оптимізації).

За способом оцінки моделі класифікуються на *детерміністські*, такі, що використовують оцінку змінних одним числом при конкретних значеннях початкових даних, і *стохастичні*, оцінюючи змінні декількома параметрами, оскільки початкові дані задані імовірнісними характеристиками.

Детерміністські моделі популярніші ніж стохастичні, тому що вони менш кошторисні, їх легше будувати і використовувати. До того ж часто за їх допомогою виходить цілком достатня інформація для ухвалення рішення.

Щодо сфери можливих додатків моделі розбиваються на *спеціалізовані*, призначені для використання тільки однією системою, і *універсальні* – для використання декількома системами.

У системах підтримки прийняття рішення база моделей складається зі *стратегічних, тактичних і оперативних моделей*, а також *математичних моделей* у вигляді сукупності модельних блоків, модулів і процедур, що використовуються як елементи для їх побудови.

Стратегічні моделі використовуються на вищих рівнях управління для встановлення цілей організації, обсягів ресурсів, необхідних для їх досягнення, а також політики придбання і використання цих ресурсів. Вони можуть бути також корисні під час вибору варіантів розміщення компаній, прогнозування політики конкурентів. Для стратегічних моделей характерні значна широта охоплення, безліч змінних, представлення даних в стислій агрегованій формі. Часто ці дані базуються на зовнішніх джерелах і можуть мати суб'єктивний характер. Горизонт планування в стратегічних моделях, як правило, вимірюється в роках. Ці моделі звичайно детерміністські, описові, спеціалізовані для використання на одній певній компанії.

Тактичні моделі застосовуються керівниками середнього рівня для розподілу і контролю використання наявних ресурсів. Серед можливих сфер їх використання виділяються наступні: фінансове планування, планування вимог до працівників, планування збільшення продажу, побудова схем компаній. Ці моделі застосовуються звичайно, лише до окремих частин компанії (наприклад до системи виробництва і збуту) і можуть також включати агреговані показники. Часовий горизонт, що охоплюється тактичними моделями, триває від одного місяця до двох років. Тут також можуть бути потрібні дані із зовнішніх джерел, але основна увага під час реалізації даних моделей має бути приділена внутрішнім даним компанії. Звичайно тактичні моделі реалізуються як детерміністські, оптимізаційні й універсальні.

Оперативні моделі використовуються на нижчих рівнях управління для підтримки ухвалення оперативних рішень з горизонтом, що вимірюється днями і тижнями. Можливі застосування цих моделей включають ведення дебіторських рахунків і кредитних розрахунків, календарне виробниче планування, управління запасами. Оперативні моделі, як правило, використовують для розрахунків внутрішні дані. Вони, в основному, детерміністські, оптимізаційні й універсальні (тобто можуть бути використані в різних компаніях).

Математичні моделі складаються з сукупності модельних блоків, модулів і процедур, що реалізують математичні методи. Сюди можуть входити процедури лінійного програмування, статистичного аналізу тимчасових

рядів, регресійного аналізу. Модельні блоки, модулі та процедури можуть використовуватися як поодинці, так і комплексно для побудови і підтримки моделей.

Система управління базою моделей повинна володіти наступними можливостями:

- створювати нові моделі або змінювати ті, що існують;
- підтримувати та оновлювати параметри моделей;
- маніпулювати моделями.

І як висновок, створення та функціонування інформаційних систем в управлінні тісно пов'язані з розвитком інформаційної технології – головної складової частини автоматизованої інформаційної системи, основними цілями якої є:

- інформаційна інтеграція всіх рівнів управління;
- підвищення рівня автоматизації процесів і контролю виконання;
- автоматизація всіх функцій управління;
- інформаційна взаємодія всіх структурних підрозділів системи між собою;
- оперативність і точність результатів прогнозування, планування, обліку, аналізу, контролю та регулювання;
- забезпечення необхідного ступеня надійності та захисту інформації.

Список використаних джерел

1. Терещенко Л. О. Управлінські інформаційні системи / Л.О. Терещенко, С.В. Гужко, А.В. Шайкан // Підручник з грифом МОН України (лист № 1.4/18-Г-1631 від 05.10.07). – К.: КНЕУ 2008. – 485с.
2. Гайфуллин Б., Обухов И. Современные системы управления предприятием. – <http://www.interface.ru>.

СЕКЦІЯ 5. СУСПІЛЬНІ ГУМАНІТАРНІ НАУКИ У ПРОСТОРІ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО ЗНАННЯ

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА: СУТНІСТЬ ТА ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЇ

Георгінова Л.В.
Український гуманітарний інститут

У сучасних умовах розвитку економіки України, розширення можливостей для міжнародної співпраці та практичних змін у сфері управління питання корпоративної культури організації почало дедалі більше привертати увагу як науковців так і практиків.

Керівництво кожної організації сьогодні намагається турбуватися про імідж своєї організації та зростання її авторитету серед клієнтів та партнерів, у тому числі, на міжнародному рівні. Але, у багатьох випадках і керівники, і персонал організації стикаються з недостатнім розумінням сутності поняття корпоративна культура, а це, у свою чергу впливає на вибір не достатньо ефективних шляхів її розвитку в організації.

Результати аналізу наукових досліджень такого ідеолого-тематичного спрямування засвідчують значну увагу до фундаментальних педагогічних принципів *корпоративної культури* як одного з базових компонентів загальної культури сучасного суспільства (Е. Шейн, К. Камерон, Р. Куїнн, Ф. Лютенс, Е. Молл, Ф. Фей, Д. Денісон, Т. Лапіна, В. Барінов, Л. Макаров, В. Томілов, Т. Ковалева, О. Єськов, О. Тихомирова, М. Дубініна).

Різні аспекти проблем формування понятійного апарату *корпоративної культури* підприємств та організацій досліджують, зокрема: Л. Елдрідж, А. Кромбі, У. Оучі, М. Пакановський, Н. О'Доннел-Тружилло, С. Мішон, П. Штерн, Р. Кілманн, М. Сакстон, А. Мак-Лін, Ж. Маршалл, Є. Браун, Д. Мацумото, А.І. Наумов, В. Погребняк, Т. Соломанідіна, Г. Захарчин, О. Браницький та ін.

Сучасні вітчизняні та зарубіжні педагоги та психологи (Г. Єльнікова, Л. Даниленко, Л. Карамушка, О. Мармаза, В. Маслова, Л. Шипіліна), розкриваючи специфіку управлінської праці керівних кадрів, аналізують зміст класичних та інноваційних функцій сучасного управлінця, серед яких розвитку особистісної та *корпоративної культури* приділяється певна увага.

Однак, вітчизняні організації не завжди приділяють достатньо уваги *корпоративній культурі* саме в контексті роботи з персоналом, що обумовлює актуальність дослідження.

Так, у процесі формування колективів окремих структурних підрозділів та колективу організації в цілому, трапляються випадки, коли співробітники

фактично залишаються поза процесом опрацювання її місії та основних цілей, не завжди долучаються до глибокого вивчення історії та традицій, які історично склалися в організації.

Адже саме корпоративна культура як стратегічний інструмент організації, що дозволяє орієнтувати усі її підрозділи та усіх працівників на загальні цілі, підвищувати ініціативу співробітників, забезпечувати відданість загальній справі, сприяти ефективній комунікації та забезпечувати її конкурентоспроможність.

Підвищення рівня ефективності своєї професійної діяльності працівниками розглядається іноді лише як особисте досягнення, а не як фактор позитивного впливу на успіх організації та підвищення її конкурентоспроможності.

У зв'язку з цим метою нашого дослідження є вивчення питання сутності корпоративної культури та її впливу на розвиток організації.

Корпоративна культура базується на загальному культурному рівні суспільства, нормах моралі, ділової етики та практики, стан яких обумовлений рівнем соціально-економічного розвитку країни та духовно-моральної культури суспільства.

Досвід успішних зарубіжних організацій також підтверджує необхідність задіяння *корпоративної культури* в розвитку організації.

Для більш глибокого розуміння сутності поняття корпоративна культура звернемося до етимологічного значення поняття культура.

Вважається, що в сучасних слов'янських мовах цей термін є запозиченням з німецької мови. Нім. *kultúr* «культура; (*сільськогосп.*) культура, виведення» (з XVII ст.) розглядається як запозичення від латин. *cultūra* «обробіток, догляд; землеробство; виховання, освіта, розвиток; поклоніння, шанування», пов'язаного з *cultūs* «обробка; догляд; піклування, турбота; спосіб життя; виховання, освіта, розвиток; заняття, вправи; шанування, поклоніння», що зводиться до *colère* «обробляти; вирощувати; населяти; турбуватися; прикрашати; шанувати, визнавати», спорідненого з праслов. *kolo «колесо; коло, круг», україн. *кéoла*, рос. діал. *кéoло*, давньоруськ. *коло* «круг, дуга; колесо», польськ. *koło*, чеськ. Словацьк. *kolo*, верхньолуж. *koło*, нижньолуж. *kolaso*, діал. *kéoleso*, полаб. *t'ölŭ*, болг. заст. діал. *кéoлéo*, макед. *коло*, серб. *кóло*, словен. *koléo* «колесо; круг; тачак», старослов. *êĭĭ* «колесо, круг»

Термін «культура» походить від латинського слова «cultura», що в перекладі означає «обробіток», «догляд» ґрунту, ефективну сільськогосподарську діяльність, яка вказує як на перетворюючу активність людини щодо природи, так і на вміння, майстерність, які виявляла людина у праці. Тобто, у змісті цього терміна чітко простежуємо єдність культури людини та її діяльності. Організація – це соціальне утворення з визначеними межами,

яке свідомо координується і функціонує на відносно простій основі для досягнення мети [7].

Дедалі частіше науковці звертаються до трактування поняття «корпоративна культура». Зокрема, в працях У. Оучі, Р. Рютінгера використовується поняття «корпоративна культура», під яким розуміють союз всіх членів організації, «корпоративний дух», спільну філософію. До того ж, різні автори для її характеристики використовують такі терміни, як: «організаційна культура», «культура організації», «фірмова культура», «культура підприємництва».

Сучасні автори [3, С. 16] під корпоративною культурою розуміють суміш різних типів організаційних культур і, таким чином, зазначають, що організації являють собою полікультурні утворення [4, С. 97].

Так, Н. Яблонскене наводить узагальнене визначення корпоративної культури як атрибуту організації, що являє собою сукупність поведінкових норм, символів, ритуалів, міфів, традицій тощо, які відповідають цінностям, властивим організації, розділяються її співробітниками, передаються у вигляді «життєвого досвіду» організації, відбивають її індивідуальність і є визначальними у сприйнятті самої себе та інших організацій у соціальному та матеріальному середовищі [6, С.8].

У контексті нашого дослідження під *корпоративною культурою* розуміємо добре сформовану систему керівних переконань, вірувань, уявлень, очікувань, принципів, норм поведінки, традицій як невидимої частини життєдіяльності кожного співробітника, зокрема, та всієї організації в цілому, що ґрунтуються на певній системі цінностей.

Відповідно до узагальненого погляду науковців, варто зазначити, що *корпоративна культура* проявляється в цілях, спрямованих на досягнення місії організації. Вона суттєво впливає на ставлення персоналу до своєї організації та організації до свого персоналу (умови праці, соціальні гарантії тощо), на основні принципи діяльності працівників, на сприйняття організації діловими партнерами, споживачами і на світогляд організації взагалі. Таким чином, *корпоративна культура* присутня у всіх сферах діяльності людини в організації і за допомогою своїх функцій вона відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного управління організацією.

Управління організацією здійснюється людьми, причому як суб'єктом, так і об'єктом управління є людина. *Корпоративна культура* формується в свідомості людини, працівника організації, який є носієм цієї культури та її пропагандистом. Тим самим людина є основою корпоративної культури. Тому вплив *корпоративної культури* прямо направлений на трудовий потенціал, зростання якого є її головною метою.

Корпоративна культура, як ідеологія управління, впливає на управління організацією через об'єктивно-суб'єктивні елементи, зокрема: цінності, функції, регламентні процедури, комунікації та систему відповідальності [5].

Фактори позитивного впливу корпоративної культури на розвиток організації нами було більш детально вивчено на прикладі Українського гуманітарного інституту (далі – УГІ), який є приватним вищим навчальним закладом і розпочав свою діяльність у 1999 році [1].

У результаті дослідження було відзначено, що система *корпоративної культури* Українського гуманітарного інституту відіграє значну роль не лише в якійсь професійній підготовці фахівців, але й в ефективному розвитку системи управління персоналом та всієї установи в цілому.

Таким чином, вплив корпоративної культури як одного з найважливіших факторів розвитку організації проявляється через її функції, регламентні процедури, комунікації, систему відповідальності та через її ядро – цінності. Завдяки цим складовим на практиці розвивається прагнення співробітників підвищувати свій духовно-моральний та професійний рівень та сприяти підвищенню конкурентоспроможності організації.

Список використаних джерел

1. Георгінова Л.В., Костюк В.В., Проданюк Ф.М., Штанько Л.О. «Український Гуманітарний Інститут: історія та сьогодення (До 15-річчя з дня заснування)» у цьому випуску «*Наукових студій – XXI*» [Вип.4 (Том 6), 2014].

2. *Етимологічний словник української мови: У семи томах /* Редакційна колегія: О.С. Мельничук (головний редактор), В.Т. Коломієць, О.Б. Ткаченко. Укладачі: Р.В. Болдирев та ін. – К.: Вид-во «Наукова думка». – Т.2: Д-Копці, 1985. – С.514-515; – Т.3: Кора-М, 1989. – С.137, 138; *Будагов Р.А.* История слов в истории общества. – И.: Изд-во «Просвещение», 1971. – С.108-131; *Сорокин Ю.С.* Развитие словарного состава русского литературного языка: 30-90 годы XIX века. – М.: Л.; 1965. – С.94-95; *Kluge F.* Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. – 20. Aufl. Bearbeitet von W. Mitzka. – Berlin: Walter de Gruyten & Co, 1967. – S.411; *Pfeifer W.* Etymologisches Wörterbuch des Deutschen. – München : Deutscher Taschenbuch Verlag, 1999. – S.742, 743; *Walde A.* Lateinisches etymologisches Wörterbuch. – 3. neubearb. Aufl. von J.B. Hofmann. – Bd.1. – Haidelberg: C. Winter's. Universitätsbuchhandlung, 1938. – S. 245-247; *Ernout A., Meillet A.* Dictionnaire étymologique de la langue latine. – 4-e éd. – Т.1. – Paris, 1959. – P. 132,133].

3. Оучи В. Теория «Z». Методы организации производства. Японский и американский подходы / Пер. с англ. В. Оучи. – Москва: Изд-во «Экономика», 1984. – 183с. (Ouchi V. Teorija «Z». Metody organizacii proizvodstva. Japonskij i amerikanskij podhody / Per. s angl. V. Ouchi. – Moskva: Izd-vo «Jekonomika», 1984. – 183s.)/

4. Управление персоналом: Учебник для вузов /Под редакцией Т.Ю. Базарова, Б.Л. Еремина / Т.Ю.Базаров. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва: Изд-во «ЮНИТИ», 2002. – 560с. (Upravlenie personalom: Uchebnik dlja vuzov /Pod redaktisiej T.Ju. Bazarova, B.L. Eremina / T.Ju.Bazarov. – 2-e izd., pererab. i dop. – Moskva: Izd-vo «JuNITI», 2002. – 560s.)

5. Шейн Э. Х. Организационная культура и лидерство / Перев. с англ.; Под редакцией В. А. Спивака. [Текст] – СПб.: Изд-во «Питер», 2002.– 336с. (Shejn Je. H. Organizacionnaja kul'tura i liderstvo / Perev. s angl.; Pod redaktisiej V.

A. Spivaka. [Tekst] – SPb.: Izd-vo «Piter», 2002.– 336s.).

6. Яблонскене Н. Л. Корпоративная культура современного университета / Н. Л. Яблонскене // Университетское управление: практика и анализ. – 2006. – №2. – С. 7–25. (Jablonskene N. L. Korporativnaja kul'tura sovremennogo universiteta / N. L. Jablonskene // Universitetskoe upravlenie: praktika i analiz. – 2006. – №2. – S. 7–25.).

ПРАВОСЛАВНО-ВІЗАНТІЙСЬКА ТРАДИЦІЯ І ПРОЦЕС ЗВЕЛИЧЕННЯ КНЯЗІВСЬКОЇ ВЛАДИ НА РУСІ

Доценко В.О.

Університет ДФС України

Упродовж XI-XII ст. формується нова ієрархія православного духовенства місцевого, руського походження. Одночасно церковники напрацьовують нову систему державно-церковних взаємин направлену на звеличення князя, його органів влади в Руській державі. Дослідники підкреслили рецепцію візантійських адміністративних структур у Києво-руській державі. При прийнятті християнства князівська влада спиралася на інститут віча, так і на примус.

Важливим компонентом ідеологічної програми звеличення Києва і правлячої князівської династії були заходи направлені на створення власних філософських та історичних епосів відмінних від наявної візантійської літератури. Упродовж 30-х і 40-х рр. XI ст. формується Софійський гурток – гурток добре підготовлених книжників і вчених, зайнятих не тільки перекладами з грецького і переписуваннями готових текстів, але і створенням нових літературних творів, які повинні були втілити в життя і пропагувати теоретичну платформу епохи. Лідером академії став Іларіон, який у 1051 р. став першим русичем митрополитом Київським.

Видатний вчений (що підкреслено в літописі), громадський діяч, пресвітер Іларіон створив власну концепцію загальнолюдської історії, яка базувалась на неоплатонічній основі. Головною тезою концепції було вчення про емансипацію – ізліяніє світла на темінь. В цьому вбачався зміст діалектичного розвитку загалом. Проектуючи неоплатонівську онтологію в сферу соціального розвитку, Іларіон вводить поняття закону і благодаті як двох ступенів озаріння, які визначають головний зміст всесвітньої історії. Реальний зміст загальнолюдської історії полягає в поступовій християнізації народів. Звідси витікає принцип рівності всіх народів, які прилучились до благодаті. Дане положення явно протиставляється візантійській теорії Вселенської церкви і Вселенської держави, на яку претендував Константинополь. У «Слові про закон і благодать» йдеться про формування руської державної ідеології, яка мала обґрунтувати політичну владу князя і його владних структур. В основі «Слова...» лягло вчення візантійської церкви про монарше право на владу, яке мало стати ідеологічною

опорою влади київських князів. Через ідеологічне тлумачення автор намагається знайти шляхи розв'язання найсуттєвіших проблем: походження влади правлячої династії, єдності і суверенності політичної влади, організації найдоцільніших форм правління, законність і реалізацію найвищих владних повноважень. У творі вперше в Київській Русі обґрунтовується ідея походження княжої влади від Бога та необхідність її спадкоємності. Іларіон та його сучасники бажали зміцнення зовнішнього суверенітету Київської Русі, а отже і князівської династії, через відокремлення Київської митрополії від візантійської церкви. Джерелом верховної влади митрополит визначав Божественну волю. Великого князя він називає «причасником и наслідником небесного царства», отримавши владні повноваження по принципу спадкового права. Так, Володимир «славен походженням», а Ярослав «намісник Володимира». Той, хто «від славних народився», «від дитячої младості» готується всією системою виховання і освіти до виконання свого вищого обов'язку перед Богом і людьми. Влада і держава у розумінні Іларіона єдині, «як Трійця єдина в трьох особах», притому «нероздільна і не з'єднана». Триєдинство у Іларіона утворюють влада, держава і церква.

Князь відповідальний за управління людьми і країною, які Бог ввірив йому «за труд пастви людей його». Князь є єдиновладним господарем землі своєї, тобто він наділений єдиною суверенною сакральною владою в межах підвладних йому територій. Князь – це християнський носій верховної влади. Він має бути мужнім, розумним (з гострим розумом), милосердним і законослухняним. Відповідальність великих київських князів лежить перед Богом, який визначив їх правити на руській землі. Особливою відзнакою нагороджує Іларіон Володимира і Ярослава Мудрого за їх праведність і християнські чесноти. Дослідники припускають, що в період князювання Ярослава Мудрого, тобто в 1040-х рр., з'являються сказання про «Володимирове хрещення», які у легендарній формі передають далекоглядність князя. Одночасно сказання направлені на звеличення Русі і її рівність у партнерських стосунках з Візантією. Русь у баченні авторів «сказань» - це велика й могутня держава, рівна Візантії, а її господарі – Київські князі такі ж величні правителі як і візантійські цесарі. Християнізація Русі – не наслідок візантійського місіонерства, а здійснення Великим Володимиром провіщення апостола Андрія, який примандрувавши до київських гір, оголосив учням: «Бачите ви гори сі? Так от, на сих горах возсіяє благодать Божа, і буде город великий, і церков багато воздвигне Бог». На цій основі побудовано вся політична складова праці Іларіона. Утвердження думки про велич народу і Київської держави знаходить у нього патетичне обґрунтування. Іларіон підкреслює, що ще до християнізації Русь була «відома і слишима у всі кінці». Особливої слави вона досягла після прилучення до благодаті. Русь не потребувала жодної зовнішньої опіки, не говорячи про її главенство; будь яке панування в принципі суперечить благодаті, тобто свободі. Молода держава

кидає виклик старій імперії. Саме Візантію бачить автор, коли говорить про старі міхи, в які не потрібно наливати молоде вино. Називаючи Візантію «новим Єрусалимом», Іларіон прагне підкреслити протидію імперії у поширенні християнства. Істотний антиюдейський підтекст концепції з'явився під впливом «Виступу Філософа» з актуальним історичним переакцентуванням на візантійський «неоюдаїзм». Подібно до того як Костянтин був змушений перенести хрест із Єрусалиму від іудеїв, які не прийняли Христа, в Константинополь, так Володимир переніс хрест із Візантії на Русь. Тут Іларіон підходить до центральної теми свого твору – визначення історичної ролі Володимира, зображуємого в ролі просвітителя Русі, достойного канонізації. Ради цього було і написане «Слово». Софійський гурток книжників, без сумніву, виконував соціальне замовлення, підводячи теоретичну базу під задуману Ярославом Мудрим ідеологічну програму, направлену на створення культу національних святих і святості правлячої династії.

Прагнення канонізації Ярославом князів династії Рюриковичів мало остаточно сакралізувати владу київських князів. Русичі мали отримати власних святих, власну церкву і власну князівську династію, яка жила праведно і тому за Божим задумом має і далі правити на Русі. Д.С. Ліхачьов писав: «Ярослав постійно вимагав визнання святими княгині Ольги, варягів-християн (батька і сина), вбитих язичниками в Києві при Володимирі, і своїх братів Бориса і Гліба. Канонізація Ольги і варягів мучеників була відхилена Візантією, але наполегливість Ярослава стосовно Бориса і Гліба зламала впертість імператора».

Розуміючи прагнення Ярослава, Візантія виступила з власним баченням історичних процесів християнізації Русі. Якщо Ярославу вдалось легко сфальсифікувати всередині країни початкову історію вокняжіння династії Рюриковичів, то змінити існуючу грецьку історіографію християнізації Русі було набагато складніше. Хроністи XI ст. (Скилиця, Зонара і ін.) точно фіксували хрещення Аскольда і Ольги. Предтечею діянь Володимира Великого виступає княгиня Ольга, яка стала християнкою і закликала до християнізації Русі. Володимир хрестився сам і хрестив оточення, але на думку візантійських хроністів цього є недостатнім, щоб канонізувати його.

Розуміючи двоякість ситуації стосовно канонізації перших руських князів, Іларіон намагається протиставити Візантії власну слов'янську історію хрещення. Викладаючи думку про державність, Іларіон зводив історію Русі до історії великих самодержців. Прославляв тих князів, які дбали про єдність і міцність держави. Іларіон вважав найвищою заслугою Володимира те, що він прийшов до хрещення сам, без будь-якого зовнішнього імпульсу. Тут він особливо підкреслював роль князя Володимира, вважаючи його заслугу рівною заслугі імператора Костянтина, який оголосив християнство державною релігією Римської імперії: «Ти уподібнення великого Костянтина, - писав він, - рівно розумний, рівнохристололюбивий. Він у еллінів і римлян цесарство Богу

підкорив, ти ж ... по всій землі своїй поставив і утвердив віру». Він ставить Володимира в один ряд з апостолами Іоаном, Фомою, Марком яким належить заслуга навернення в християнську віру різних країн і земель. Цікавою частиною твору є місце, яке Іларіон відводить розуму в процесі поширення «благодаті». Він ставить Володимира особливо високо тому, що він, приймаючи рішення керувався тільки власним розумом, завдяки власному озарінню. Звідси – ідея «рівноапостольності», пов'язана з уявленням про особливу чуттєвість при прийнятті рішення. Використавши літописне повідомлення 1037 р. про велич Софії та кількістю побудованих церков і будівель князем Ярославом, Іларіон вважає Ярослава гідним продовжувачем справи Володимира і порівнює обох князів зі славетними біблійними царями Давидом і Соломоном. Літописець знайшов чудову метафору для означення діяльності князів Володимира та Ярослава на ниві духовного розвитку Руської землі. Він порівняв їх з орачем і сіячем, які закладають основу майбутнього врожаю. Буває так, що один землю виоре, інший засіє, а третій пожинає врожай. Сказане стосується насамперед справ церковних, утвердження християнства на Русі. Перші християнські князі поширили віру на Русь. По містах і селах зводилися церкви, засновувалися монастирі, було видано церковні устави та почалось навчання власне руських священників. Відтак Володимирове хрещення, а згодом праведні діяння Ярослава перетворювалися на сакралізований рубіж «передісторією» - язичницькими часами, коли мешканці Русі були «погани й невіголоси», та новою добою – християнською, що вивела з темряви на світло.

Ідеалізація перших християнських князів проявляється і через відображення їх просвітницької діяльності. В літописах можна зустріти повідомлення про надзвичайне поширення грамотності на Русі, саме завдяки християнізації Русі та освіченості і жаги до знань Ольги, Володимира, Ярослава. Про сакральний характер влади говорить і традиція складати присягу вірності кожному новому князю. Це називалось хресним цілуванням («целоваша к нему хрест») і супроводжувалося присягою, фрагмент тексту якої наведений у літописі під 1158 р.: «Ти нам князь еси, і дай Бог із тобою пожити, і зради ніякої щодо тебе не вчити і щодо хресного цілування». Відбувається поєднання язичницького та християнського сприйняття інститутів влади – модифікується її зовнішня атрибутика. В країнах Західної Європи, де прообразом інтронізації стала коронація 800 р. у Римі імператорською короною володаря франків Карла Великого, можновладці отримували санкцію на владу від Церкви, яка освячувала помазаника Божого. На Русі інтронізації відповідав обряд посадження на стіл. Однак попри величезну кількість літописних згадок про те, як той чи інший князь «сів на столі отця свого і діда свого», сама процедура залишається не цілком ясною, оскільки описів цього ритуалу в джерелах немає. На думку Олексія Толочка, «неуважність» сучасників промовиста: ментальність учорашніх язичників не передбачала спеціального обряду, що санкціонував би вокняжіння, бо колишній князь і так сприймався як природний володар,

призначений для цієї місії самим фактом свого народження. Тож інтронізація за участю церковних ієрархів, із перенесенням до катедрального собору престолу, на якому після урочистого богослужіння «сідав» князь, стала звичайною практикою лише з кінця XI ст., а миропомазання взагалі не ввійшло в звичай, оскільки його ідея була засадничо чужа поняттю про вроджене право володарювання.

Отже, київська князівська династія вдало використала для встановлення одноосібного правління на Русі акт християнізації русичів та створення Київської митрополії. Церковні ієрархи виступали не лише чинниками легітимації князівської влади, а й посередниками (арбітрами) при розв'язанні між князівських конфліктів усередині країни, та поза її межами. Показовим є і факт вирадження польським володарем Болеславом під час перебування в Києві місцевого архієпископа як посланця до Великого князя Ярослава. Василевс Андронік Комнин через київського митрополита «молив» Русь про військову допомогу.

Список використаних джерел

1. Толочко П. Ярослав Мудрий / П. Толочко. – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 2002. – 272 с.
2. Лихачев Д.С. Русские летописи и их культурно-историческое значение / Д.С. Лихачев. – М.- Л., 1947.
3. Брайчевський М.Ю. Утверждение христианства на Руси / М.Ю. Брайчевський. – К: Наукова думка, 1989. – 296 с.
4. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – 3-тє вид., перероблене та розшир. / Н. Яковенко. – К.: Критика, 2006. – 584 с.
5. Українська суспільно-політична думка в контексті розвитку світової цивілізації (XIV – початок XXI ст.): Монографія / А.С. Міносен. – Х.: ХДУУХТ, 2003. – 126с.
6. История политических и правовых учений: учеб. для вузов / под общ. ред. В.С. Нерсисянца. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Норма, 2007. – 944 с.
7. Омельчук В.В. Нормативно-правове забезпечення державно-церковних взаємин у Візантійській імперії: Монографія / В.В. Омельчук. – К.: Золоті ворота, 2014. – 576с.

ЭСТЕТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ РУССКОГО ЯЗЫКА И ИХ ОТРАЖЕНИЕ В СРЕДСТВАХ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ

Закупра Ж.А.

Київський славістичний університет

Известно, что любой язык, в том числе и русский, располагает совокупностью фонетических, лексических, грамматических, синтаксических и стилистических средств, сложившихся на протяжении веков. В языке отражены обычаи, верования, национальный характер, вид занятий, материальная и духовная культура народа. Чем выше социальное устройство общества, тем богаче его культура и искусство, тем совершеннее язык. Все языковые сокровища, зафиксированные в словарях и грамматических правилах, обретают жизнь только в процессе общения, т.е. в речевой деятельности людей, следовательно, речь – это реализация возможностей, заключённых в языке.

Трудно представить общение людей, лишённое эмоций, поскольку в процессе общения всегда проявляется стремление внушить слушателям или читателям свою позицию, своё отношение к высказываемому, чтобы добиться взаимопонимания, одобрения, поддержки.

Понятно, что тексты, созданные журналистами, всегда адресованы массам и несут в себе чётко выраженный воздействующий характер.

Однако воздействовать можно по-разному. К сожалению, масс-медиа не всегда ориентируются на лучших представителей литературного языка. В материалах современных СМИ встречаются жаргонизмы, вульгарная лексика, «модные словечки» в угоду адресату. Следует отметить, что свободу слова нельзя понимать буквально: как хочу, так и пишу. Существуют языковые нормы, с которыми нельзя не считаться, хотя бы потому, что СМИ – это не обсуждение события в узком кругу близких людей. СМИ носят не только информационный, обучающий, но и воспитательный характер, ориентированный на массового слушателя или читателя, воспринимающего, запоминающего и впитывающего в себя новую информацию, которая (в идеале) исходит от журналистов, обладающих высоким уровнем культуры, речевого диапазона и языкового вкуса.

Категория прекрасного является центральной категорией эстетики, а эстетика [<гр. *aesthesis*> ощущение, чувство] – учение о прекрасном, об искусстве, о художественном творчестве, о художественном слове.

Эстетика исследует отношение искусства к действительности, изучает искусство (в том числе и искусство слова) как одну из форм идеологии, законы развития искусства, его идейное содержание и художественные формы, а понятие «эстетический» обозначает относящийся к эстетике, удовлетворяющий требованиям эстетики [3, с. 822].

Применительно к языку и речи понятие красивый, прекрасный нуждается в уточнении.

Как отмечает М. Фасмер, от краса произошли слова красный, прекрасный, красоваться, красить, красота. Слова красный, прекрасный находят отражение и в укр. красний «красивый», ст.-слав. краснь, болг. krásen «красивый», сербохорв. krásan «красивый, великолепный», словен. krásen, чеш. krásny «прекрасный», слвц. krásny – с тем же значением, польск. krásny «прекрасный, пригожий», в.-луж. krásny «красивый», н.-луж. krásny – с тем же значением [4, 368].

Однако не все обладают «чувством прекрасного», «языковым вкусом», хотя тщательный отбор речевых средств для литературного языка осуществляется постоянно.

Литературный язык взаимодействует с общенародным, вбирая в себя из диалектов, профессиональных жаргонов, просторечия всё то, что способствует пополнению его выразительных ресурсов. Таким образом, язык пребывает в постоянном движении и служит средством связи не только между современниками, но и передает из поколения в поколение достижения национальной и общечеловеческой культуры. При этом устойчивость лексических, грамматических, орфоэпических и других норм – обязательное условие для всех говорящих и пишущих, включая и журналистов. Литературный язык уступает общенациональному лишь количественно, но значительно превосходит его выразительными средствами, отобранными из общенационального. Богатство, легкость, образность, эмоциональность русского литературного языка многократно отмечали А.С. Пушкин, Н.В. Гоголь, А.И. Герцен и др., а И.С. Тургенев добавлял: «...по своему богатству, силе, логике и красоте формы русский язык признается даже иностранными филологами, едва ли не первым после древнегреческого». [2, с. 289].

Говоря об эстетических особенностях языка следует начинать с фонетики, поскольку в звуковом оформлении речи люди научились передавать сложные понятия и тончайшие чувства. Не следует думать, что один какой-либо язык благозвучнее другого, хотя бы потому, что он создан людьми для их потребностей, в том числе и эстетических. Русский язык своей мелодичностью обязан прежде всего гласным звукам, но гармоничность русской речи создается равномерным чередованием гласных и согласных звуков.

При этом плавность русской речи придают и открытые слоги, оканчивающиеся на гласный. Согласные в русском языке разнообразны по тембру: глухие, шипящие, звонкие, носовые, плавные. Что касается плавных согласных, то они придают речи нежность и музыкальность. В тех словах, где этимологически образовалось несколько согласных, таких как лестница, солнце, окрестность, один из этих звуков не произносится. Фонетическая гармония языка у некоторых глаголов поддерживается отсутствием формы

первого лица единственного числа будущего времени (напр., убедить, победить).

Таким образом, даже беглое обращение к звуковой стороне языка даёт возможность заключить, что уже в его фонетическом строе заложен определенный эстетический потенциал.

Ещё большими эстетическими ресурсами обладает русский язык на лексическом уровне, где рассматривается в единстве содержательная и звуковая форма слова, где русские слова, по выражению А.Н. Толстого «будто нарочно созданы для великого искусства».

Наблюдения наших далеких предков над явлениями природы, животным миром, предметами труда и быта нашли отражение в языке. В основе литературного языка лежат фразы, устойчивые сочетания и выражения, накопленные веками (напр., ломать копья – бороться за что-либо; ломать голову – усиленно думать; как по маслу – без помех; мастер на все руки – человек искусный во всяком деле).

В этих фразеологических выражениях отражается история культуры народа, богатство человеческой мысли и жизненного опыта, они придают речи образность, выразительность, национальный колорит, своеобразие. Характеризуя пословицы, следует отметить, что в них в краткой и лаконичной форме отражены многовековые наблюдения народа над разнообразными человеческими чертами характера, общественными и личными отношениями, трудом и бытом, явлениями природы (напр., ум хорошо, а два лучше; дело мастера боится; труд человека кормит, а лень портит и др.). Так в чем же состоит эстетическая ценность фразеологических выражений? Как отмечает О.С. Ахманова, «пословица (*поговорка), англ. proverb, adage. Образное, законченное изречение, имеющее назидательный смысл и, обычно, специфическое, ритмо-фонетическое оформление [1, с. 341]. Пословица – это не только материал для оформления искусной речи, это сами по себе маленькие произведения, в которых глубокое содержание заключено в отточенную и отшлифованную веками форму. Именно единство содержания и его образное воплощение способствуют тому, что пословицы выполняют эстетическую функцию, являются украшением языка. Как известно, русский язык располагает огромным количеством слов и в выборе их может ориентироваться лишь тот, кто хорошо знает их значение, грамматические и лексические особенности, воспринимает слово как средство выразительности и эстетической ценности.

Таким образом, можно сделать вывод, что в рассматриваемых разновидностях устной речи допустимы все средства с позиции эстетики, т.е. с точки зрения уместности, целесообразности, лаконичности, экспрессии, поскольку эстетика речи зависит не только от «жанра», но и от самого человека, уровня его культуры, речевого диапазона, тембра голоса и языкового вкуса. Недаром говорят, что стиль – это сам человек.

Список использованных источников

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. – М.: Изд-во «Советская энциклопедия», 1969. – 605 с.
2. Русские писатели о языке. – Л., 1955. – 289 с.
3. Словарь иностранных слов / Под. ред. И.В. Лехина и проф. Ф.Н. Петрова. – М.: Государственное изд-во иностранных и нац. словарей, 1955. – 822 с.
4. Фасмер М. / М. Фасмер. Этимологический словарь русского языка (Перевод с немецкого и доп. О.Н. Трубачёва) Т. 2 – М.: «Прогресс», 1967. – 671 с.

ПРОГНОСТИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА КАК РЕСУРС ЛИЧНОСТНОГО РАЗВИТИЯ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО САМООПРЕДЕЛЕНИЯ

Карманчиков А.И.

Институт гражданской защиты Удмуртского государственного
университета
(Российская Федерация, г. Ижевск)

Система образования по своей сути нацелена на подготовку будущего активного члена общества, однако, о самом будущем, о тех условиях, в которых ему придется жить и работать, с какими проблемами он столкнется не знает и учитель. Как можно готовить к тому, чего не знаешь? Возможно, поэтому слышны иногда фразы: «Забудьте все, чему вас учили в школе!», «Забудьте дедукцию, давайте продукцию!». Некоторые родители считают школу «камерой хранения» для детей, пока они на работе. Проблема еще и в том, что у родителей также низкий прогностический потенциал, их формировали другие времена. При такой системе взглядов родителей трудно ожидать, что в семейном воспитании будут сформированы прогностические способности.

Стереотипы в общественном мировоззрении сформированы в прошлом и ориентированы на проблемы сегодняшнего дня. Утопичность коммунистической идеологии, мощный идеологический пресс ушли в прошлое, а инерционность мышления, мировоззрения остались, и еще долго будут сказываться. Пока еще многие из нас уверены в том, что о нашем «светлом» будущем, должен беспокоиться хороший руководитель, мудрый лидер, глава государства, а от нас мало что зависит. В наше стремительное время такое восприятие действительности не приемлемо, необходимо видеть и готовиться к «летающим» на нас проблемам, и решать их должен и может каждый активный член общества.

Важную роль в современных условиях, в решении проблем исследования будущего играет система образования, оптимальные направления ее модернизации. В настоящее время подготовка специалистов осуществляется

по образовательным стандартам, в которых не дается прогнозная оценка перспектив развития, изменения требований к будущему специалисту. Необходимый специалист в настоящий момент, через 4-6 лет подготовки, может стать уже не востребованным, потому что произойдет, например, отмирание такой профессии, переориентация производства, модернизация оборудования, совершенствование технологии изготовления товара, переход на другой системный уровень. Наши исследования показывают, что через десять лет 30% специальностей будут не нужны. Необходимо будет осваивать новые специальности, получать второе высшее образование. Происходит своеобразная «девальвация» образования.

Образовательные стандарты не содержат требований по формированию прогностической компетентности студентов. Нами разработана магистерская программа, в которой предусмотрена дисциплина «Прогнозирование». Формирование и развитие прогностической культуры необходимо не только старшеклассникам и студентам, но и большинству учителей школ и преподавателей вузов. Низкий уровень прогностического мышления, ведет к ориентации на проблемы настоящего времени.

Необходимо изучать не только историю, но и будущее, чтобы каждый мог видеть реальные перспективы, а не только то "светлое" будущее, которое ему обещает лидер, глава государства, учитель или родители. Стремление получить позитивные результаты и плоды нашей деятельности могут быть весьма далеки от поставленной цели, от реального развития событий.

Интенсивность процессов в современном обществе существенно возросла. Для обеспечения безопасного существования необходимо предвидеть дальнейшее развитие событий. Формирование и развитие навыков исследования будущего, восприятие и понимание предстоящих изменений способствует объективному восприятию действительности, расширяет прогнозные горизонты.

Педагогическое прогнозирование может и должно стать важным элементом в объективном определении потенциальных способностей, формировании индивидуальной образовательной траектории, в построении стратегии профессиональной успешности. На этапе выбора старшеклассники не всегда объективно оценивают свои способности, определяют направление своего развития. Мнения значимых взрослых часто играют определяющую роль в выборе старшеклассником будущей профессии. Однако, опираясь на свой жизненный опыт, мы также можем заблуждаться, потому что мы смотрим на мир своими глазами, со своим багажом знаний, исходим из условий, с которыми сталкивались сами. Наши дети будут решать другие задачи иными способами и в изменившихся условиях. Большинство родителей исходят из той ситуации, которая сложилась на момент выбора, перемен, по их мнению, уже не будет. Иллюзия объективной целеустремленности, отсутствие объективного восприятия будущего мешает эффективно двигаться к намеченной цели.

Низкий уровень личной прогностической культуры учащихся мешает ориентироваться в стремительном водовороте событий современности. Для эффективного личностного развития и профессионального самоопределения личности уже недостаточно овладеть накопленным человечеством знаниями, необходимо смотреть и видеть далеко в будущее. Необходимо развивать мышление, учить думать, анализировать, выявлять проблемы, осваивать методы и приемы решения проблем, исследовать будущее, формировать и развивать навыки предвидения, предчувствия, прогнозирования вариантов развития ситуации. Методы и приемы исследования будущего позволят управлять будущими событиями, проектировать индивидуальную образовательную траекторию, строить свой жизненный путь наиболее оптимальным образом.

Научные кадры, молодые исследователи уже ориентированы на будущие открытия и достижения, поэтому в процессе их подготовки необходимо особое внимание обратить на развитие прогностического мышления, умения предвидеть, предчувствовать, выявлять возможные изменения, вероятные последствия реализации принимаемых решений.

Стереотипное, консервативное мышление преподавателя порой не дает возможности молодым исследователям проявить свои способности в полной мере, «гасит» их творческую инициативу. Интуитивное мышление молодых ученых, «глупые» вопросы могут дать хорошие, весомые плоды, если пытаются понять и выявить формирующуюся проблему.

Формирование прогностической культуры студентов – это основная задача преподавателя на современном этапе. Отсутствие прогностической культуры негативно проявляется на любом уровне и во всех сферах нашей жизни. Выбор цели, принятие решений, способы их реализации должны быть увязаны с возможными последствиями. Необходимо учитывать и индивидуальные психологические особенности тех, кто эти цели ставит, принимает решения и действует.

Необходимы научные подходы в ликвидации прогностической безграмотности, в формировании и развитии прогностического мышления. Слепая вера в астрологические прогнозы мешает объективному восприятию настоящего и будущего. В обычной жизни мы широко используем различные сигналы, приметы, которые помогают нам ориентироваться в будущих событиях, к чему-то подготовиться, что-то предпринять, на что-то обратить внимание. Человек внимательный, наблюдательный, воспринимающий подобного рода сигналы, как правило, принимает мудрые решения, добивается эффективных результатов.

Низкий уровень деятельности в области исследования будущего, отсутствие научно-обоснованных технологий прогнозирования мешают объективному восприятию возможных сценариев развития процессов, событий. Большинство принимаемых программ модернизации, реформ,

принимаемых и реализующихся в нашей стране, направлены на решение проблем, сформировавшихся в прошлом. Однако, в современных условиях уже необходимо думать о проблемах, которые стремительно приближаются к нам из будущего. Наше будущее будет безопасным, если мы станем мудрее, научимся думать о возможных оптимальных путях устранения вероятных проблем.

Основные причины низкого уровня прогностического мышления, недостаточного исследования и понимания будущего: идеологическая инерционность и высокая скорость социально-экономических процессов при низкой скорости восприятия (понимания, анализа, принятия решения, управляющего действия).

Достаточно много внимания уделяется изучению накопленных знаний, освоению опыта прошлых поколений, однако, более важным становится задача по формированию мышления, способного решать проблемы, с которыми еще не сталкивались, и нет опыта их решения. Отсутствие прогностической культуры негативно проявляется на любом уровне и во всех сферах нашей жизни. Выбор цели, принятие решений должны быть увязаны с возможными последствиями.

Специфика прогностической деятельности заключается в том, что результаты этой деятельности вызывают мало доверия. Если прогноз правильный, то можно предпринять упреждающие действия, которые отменят ранее сформулированный прогноз, существенно изменят ситуацию и развитие пойдет по другому сценарию, прогноз не сбудется. Иногда сам прогноз может стать «центром притяжения» и сформировать необходимые условия для его реализации. Множество факторов оказывают свое влияние на достоверность прогнозов, однако, и наши возможности по увеличению достоверности прогнозов растут. Примером может служить прогноз погоды, точность его в пределах 2-3 дней уже приближается к 100%.

Прогностическая культура является нашим мощным ресурсом, способным раскрыть возможные перспективы и приближающиеся проблемы; она является потенциалом, дающим нам возможность управлять предстоящими процессами и формировать необходимые условия достижения поставленных целей.

Решением обозначенных проблем может стать формирование и развитие прогностического мышления как основного инструмента для исследования будущего, способного раскрыть новые перспективные возможности. Повышение прогностической культуры личности в современном обществе и объективное видение будущего будут способствовать решению многих наших проблем.

Список используемых источников

1. http://kurs.ido.tpu.ru/courses/prediction_designing_sw/tema1.html.

2. Подласый И.П. Продуктивная педагогика: Книга для учителя / И.П. Подласый. – М.: Изд-во «Народное образование», 2003. – 496 с.
3. Бестужев-Лада И.В. Малая российская энциклопедия прогностики / И.В. Бестужев-Лада. – М.: Изд-во «Экономика», 2007. – 328 с.
4. Гершунский Б.С. Образовательно-педагогическая прогностика. Теория, методология, практика: Учебное пособие / Б.С. Гершунский – М.: Изд-во «Флинта: Наука», 2003. – 768 с.
5. Карманчиков А.И. Прогностическая логистика в системе образования: Монография / А.И. Карманчиков. – Ижевск: Изд-во «Удмуртский университет», 2012. – 226 с.
6. Карманчиков А.И. Прогностическая функция вопроса: Методическое пособие / А.И. Карманчиков. – Ижевск: Изд-во ИПК и ПРО УР, 2007. – 68 с.
7. <http://pronkou.livejournal.com/739634.html> см. 8.09.2012.

ДИСКРИМИНАЦИЯ ПО ВНЕШНЕМУ ОБЛИКУ В ПРЕДСТАВЛЕНИЯХ МОЛОДЕЖИ

Погонцева Д.В.

Южный федеральный университет
(Российская Федерация, г. Ростов-на-Дону)

В последнее время можем наблюдать за увеличением количества исследований, которые посвящены роли физической аттракции, т.е. внешней привлекательности или непривлекательности как факторам, влияющим на поведение людей в различных сферах жизни (реклама, судебные решения, трудоустройство, выборы и т. д.), а также феноменам категоризации и дискриминации по внешнему облику.

В конституциях многих стран есть пункт против дискриминации. Так, в Конституции Российской Федерации в 19 статье указывается, что государство «гарантирует равенство прав и свобод человека и гражданина независимо от пола, расы, национальности, языка, происхождения, имущественного и должностного положения, места жительства, отношения к религии, убеждений, принадлежности к общественным объединениям, а также других обстоятельств. Запрещаются любые формы ограничения прав граждан по признакам социальной, расовой, национальной, языковой или религиозной принадлежности. Мужчина и женщина имеют равные права и свободы и равные возможности для их реализации». Однако в Конституции не затрагиваются такие виды дискриминации, как дискриминация по внешности *красивый - не красивый* или лукизм, дискриминация по возрасту или эйджизм, а также некоторые виды других дискриминаций, о которых имеется упоминание в зарубежных исследованиях (дискриминация по весу – толстый/худой [weightism], дискриминация по росту [highism]). В тоже время, к примеру статья 24 Конституции Украины предусматривает запрет дискриминации на основании

сексуальной ориентации, гендерной идентичности и возраста человека, которые подпадают под клише «другие признаки». И, несмотря на конституциональный запрет, довольно часто можно наблюдать различные проявления дискриминации, в том числе дискриминации, основанной на внешнем облике. Это наблюдается в общественной жизни как на уровне сказок и мультиков, так и в различных ситуациях, которые демонстрируют современные СМИ, а также специфика современного общества: фейс-контроль и дресс-код в клубах и ресторанах, отсутствие одежды и обуви нужных размеров в дорогих магазинах. Культ молодости, худобы приводят к тому, что часто акцентируется внимание на таких параметрах внешнего вида, как вес [«жирный» несет гораздо большую негативную окраску, чем «полный»], возраст [«старый»] и т.д.

Новым термином последних лет стал термин «лукизм». В Америке первые исследования относятся к 1980-м годам. Под лукизмом понимается любая дискриминация под воздействием оценки внешнего облика другого, в первую очередь как *красивого – некрасивого*. Одной из самых распространенных тем в европейских исследованиях – изучение стереотипа «что красиво – то хорошо» (*beautiful is good*). Как отмечают И. Олсон и К. Маршуетц (Olson I. R., Marshuetz Ch., 2005) красивые люди всегда получают больше льгот, от более высокой социальной оценки до более высокой зарплаты [10]. Проводя теоретический анализ данной проблемы исследователи подчеркивают, что практически все работы, рассматривающие аттрактивность внешнего облика, так или иначе затрагивают данный вопрос, отмечая, что такой стереотип не только существует, но и зачастую он оказывает влияние на все другие оценки человека.

Так, Р. Фелсон и Дж. Борнштедт [7] анализировали проблему «красивое значит хорошее, или хорошее значит красивое» на примере оценок школьников. Они изучали взаимосвязь оценок внешней аттрактивности и способностей (академических и физических) в ходе проведения социометрии. В своем исследовании они просили школьников назвать трех самых красивых учеников, самых умных и самых успешных в спорте. В итоге они показали, что детей более умных и спортивно-развитых их одноклассники считают более красивыми.

Д. Хамермеш и Э. Паркер исследовали взаимосвязь внешности студентов и их оценок, ими было выявлено, что студенты, которых преподаватели считают как обладающих более аттрактивным внешним обликом, получают более высокие учебные оценки [9]. Эта закономерность больше присуща для мужчин, чем для женщин - преподавателей. Авторы также подчеркивают, что оценка в ряде случаев зависела не от уровня знаний, а занижалась или завышалась (в среднем на 0,5 -1 балл) в зависимости от внешнего облика студента и отношения к нему преподавателя. Со своей стороны студенты не замечали данную тенденцию, отмечая, что все оценки

ставятся заслуженно. На втором этапе, на котором опрашивали студентов, было также выявлено что такое мнение о справедливости оценок объяснялось тем, что студенты также склонны считать, что красивые люди более умные и поэтому заслуживают более высоких оценок. Таким образом, Д. Хамермеш и Э. Паркер [9], также указывают на влияние стереотипа «что красиво – то хорошо» на повседневную жизнь.

Многие исследователи [5, 6,] отмечают, что феномен эйджизма, особенно в представлениях о внешнем облике другого человека, обусловлен деятельностью СМИ, которые пропагандируют стереотип «здоровый, молодой, красивый». Изучая особенности восприятия учащимися элементов внешнего облика другого человека Воробьева М.В. обращает внимание на возрастные особенности восприятия внешнего облика другого человека. В частности рассматриваются некоторые различия в характере предпочтений школьников разного возраста при восприятии ими элементов внешнего облика [3, с. 195-198]. Это может быть продиктовано тем, что подростковый эталон красоты и привлекательной внешности в подростковом возрасте часто «завышен и нереалистичен» [3, с. 280]. В свою очередь Е.В. Белугина подчёркивает, что каждый возрастной этап развития личности характеризуется возрастнo-специфическими особенностями формирования, функционирования и трансформации образа тела, динамических экспрессивных паттернов самовыражения, способов оформления внешности [1; 2]. U. Teuscher и Ch. Teuscher [14] в своей работе, посвященной двойным стандартам эйджизма при оценке внешней красоты, выявили, что пожилые женщины чаще оценивались как более привлекательные, чем пожилые мужчины, независимо от возраста субъекта оценки.

Как отмечает, в частности, В.А. Лабунская, можно с известной долей доказуемости утверждать, что «внешний облик становится одним из важнейших средств построения типологий, выделения и распознавания определенных социальных групп, страт, описания стилей жизни. ...Внешний облик человека становится способом визуальной коммуникации и стратификации» [4]. Иначе говоря, внешний облик как один из существенных факторов дискриминации становится особенно ощутимым, как нам представляется, в последнее время.

Список используемых источников

1. Белугина Е. В. Особенности отношения к своему внешнему облику в период середины жизни: Автореф. Дисс. ... канд. психол. наук. – Ростов-на-Дону, 2002.
2. Белугина Е. В. Исследование внешнего «Я» личности в контексте психологии общения // Психологический вестник РГУ. – Вып. 3. –Ростов-на-Дону, 1999. – С. 293-298.
3. Воробьева М. В. Восприятие учащимися элементов внешнего облика другого человека // Ежегодник Российского психологического общества:

Материалы III Всероссийского съезда психологов 25-28 июня 2003: В 8 тт. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2003. – Т. 2. – С. 195-198.

4. Лабунская В. А. «Видимый человек» как социально-психологический феномен // Социальная психология и общество. – № 1. – 2010. – С. 26-39..

5. Микляева А.В. Возрастная дискриминация как социально-психологический феномен: Монография. – СПб.: Изд-во «Речь», 2009. – 160 с..

6. Ageism: stereotyping and prejudice against older persons / edited by T. Nelson. – N. Y.: Massachusetts Institute of Technology. 2002.

7. Felson R.B., Bohrnstedt G.W. “Are the Good Beautiful or the Beautiful Good?” The relationship between children’s perception of ability and perceptions of physical attractiveness // Social Psychology Quarterly. – Vol. 42, № 4. –1979. – P. 386-392.

8. Hamermesh D., Parker A. Beauty in the classroom: instructors’ pulchritude and putative pedagogical productivity // Economics of Education Review. – Vol. 24, Issue 4. – 2005. – P. 369-376.

9. Olson I. R., Marshuetz Ch. Facial Attractiveness Is Appraised in a Glance // Emotion. – Vol. 5, Issue 4. – 2005. – P. 498-502.

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Проданюк Ф.М.

Київський національний університет технологій та дизайну

Постановка проблеми. Серед основних завдань вищих навчальних закладів (далі ВНЗ) нашої держави Закон України «Про вищу освіту» визначає необхідність «забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності» [1].

В сучасному світовому та національному освітньому процесі проблеми інновацій залишаються надзвичайно важливими. Тому аналіз досвіду інноваційної освітньої діяльності, характеристика змісту інтерактивних форм навчання та висвітлення специфіки їх використання в ВНЗ надзвичайно актуальні в сучасних умовах.

Метою повідомлення є спроба визначити форми і методи інноваційного навчання, розкрити специфіку їх використання в освітньому процесі ВНЗ України під час вивчення гуманітарних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Аналізу інноваційних технологій та методів навчання присвячено роботи значної кількості вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них помітно виділяються наукові праці В.В. Докучаєвої [3], В. Г. Кременя, В. В. Ільїна, С. В. Пролєєва [8], І.І. Доброскока, В. П. Коцура, С. О. Нікітчина [6], П. Ю. Саух [5] та інших. Серед наукових

досліджень звертають на себе увагу розвідки Ю.В. Бистрової [2], А.В. Кочубей [7] та інших.

В останні роки відбувається реформування системи організації освітнього процесу ВНЗ України. Однією з її характерних рис є суттєві зміни в сучасній методичній науці, пошук нових підходів до організації та проведення занять. Це, в першу чергу, стосується й вивчення гуманітарних дисциплін в ВНЗ. Інноваційні методи навчання допомагають студентам навчитися вчитися, створювати атмосферу відповідальності та активного навчального середовища.

З метою виявлення та розвитку творчих здібностей студентів, узагальнення засвоєного матеріалу та залучення студентської молоді до активної роботи на лекціях викладачі можуть використовувати такі форми: лекції з візуальним супроводженням, лекції-«консультації», лекції-«конференції» тощо.

Лекції з візуальним супроводженням проходять в традиційній (класичній) формі, але для подачі матеріалу лектор широко використовує різні візуальні засоби навчання. Під час підготовки до її проведення слід чітко визначити ту частину інформації, що буде подано студентам візуально та заздалегідь підготувати схеми, графіки, ілюстрації, презентації тощо. Візуальний матеріал повинен полегшити процес засвоєння студентами теми та основних проблем лекції, а не відволікати їхню увагу.

Лекція-консультація передбачає поєднання викладу лектором нової теми чи окремого питання з постановкою перед студентами широкого кола запитань. В основному така лекція проводиться за сценарієм у формі запитання (лектор) – відповіді (студенти).

Лекції «конференції» рекомендовано проводити один чи два рази на семестр. Бажано щоб вони передували завершенню вивчення даної дисципліни. Одним із головних завдань даної лекції є надання допомоги студентам у засвоєнні програми курсу та підготовка до участі в наукових заходах. Лектор заздалегідь готує декілька здібних студентів до такої лекції. Останні отримують завдання розкрити окремі питання плану лекції. Після виступу студенти відповідають на запитання, а лектор підводить підсумок лекції та звертає увагу на найбільш важливі проблеми теми.

Інноваційні методи сприяють підвищенню ефективності проведення таких семінарських занять:

- семінарів запитань і відповідей;
- семінарів з заздалегідь запланованими помилками;
- семінарів дебатів-обговорення;
- семінарів-презентацій;
- семінарів-дискусій;
- семінарів-конференцій;
- семінарів - розв'язання проблемних завдань;
- семінарів-прес-конференцій;

- семінарів - «мозковий штурм»;

Семінарські заняття з заздалегідь запланованими помилками передбачає, що під час обговорення питань семінарського заняття, окремий студент чи викладач свідомо допускають помилки під час висвітлення змісту тієї чи іншої проблеми. Перед початком семінару викладач повинен наголосити, що він чи окремий доповідач можуть допускати помилки. Завдання ж студентів групи помічати та виправляти їх.

Проведення семінарського заняття з застосуванням інноваційного методу дебати-обговорення передбачає розподіл студентської групи на декілька частин з яких формуються окремі студентські команди. Останні не лише готують фіксовані виступи до окремих питань заняття, але й беруть активну участь в обговоренні окремих проблем.

Висновки. Таким чином, застосування інноваційних методів навчання під час вивчення гуманітарних дисциплін в вищих навчальних закладах України сприяє підвищенню пізнавальної діяльності та розвитку творчого потенціалу студентів.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII // Офіц. вісн. України. – 2014. – № 63. – Ст. 1728.
2. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України [Електронний ресурс] / Ю. В. Бистрова // Право та інноваційне суспільство: електрон. наук. вид. – 2015. – № 1 (4). – Режим доступу: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Bystrova.pdf>.
3. Докучаєва В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Докучаєва Вікторія Вікторівна; Луган. нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2007. – 44 с.
4. Доронина Н. Н. Организация учебного процесса в вузе с использованием активных методов обучения: методы обучения студ. в вузе / Н. Н. Доронина // Социология образования. – 2011. – № 3. – С. 31–38.
5. Гушинець Н.О. Інноваційні методи і форми проведення семінарських занять. Електронне наукове видання матеріалів ІХ Міжнародної науково-практичної конференції "Гуманізм та освіта-2008". Режим доступу: <http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/2008/txt/gushinez.php>
6. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія / П. Ю. Саух [та ін.]; ред. П. Ю. Саух. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 443 с.
7. Інноваційні педагогічні технології: теорія та практика використання у вищій школі : монографія / І. І. Доброскок, В. П. Коцур, С.О. Нікітчина [та ін.]; Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. – Переяслав-Хмельниц.: Вид-во С. В. Карпук, 2008. – 284 с.
8. Кочубей А.В. Інноваційні методи викладання гуманітарних дисциплін у вищих технічних навчальних закладах // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – 2013. – Вип. 7 (50).

9. Ротань Н.В. Застосування інноваційних методів навчання при проведенні семінарських занять викладачами спеціальних дисциплін на спеціальності «бухгалтерський облік» // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. -2013. – Вип. 3(4). – С. 199-203.

10. Феномен інновації: освіта, суспільство, культура: монографія / В.Г. Кремень, В. В. Ільїн, С. В. Пролесєв [та ін.]; Ін-т обдар. дитини АПН України. – К.: Пед. думка, 2008. – 471 с.

РОЛЬ ПРЕДМЕТА «КУЛЬТУРА НАУКОВОЇ МОВИ» У ФОРМУВАННІ ФАХІВЦЯ

Романчук С.М.

Університет державної фіскальної служби України

Мичак Н.Г.

Український гуманітарний інститут

Підготовка висококваліфікованого фахівця потребує правильної організації та проведення навчально-методичної, наукової діяльності у виші. Першочерговим завданням у цій площині є формування у студентів комунікативних навичок, які в подальшому й сприятимуть вирішенню ними різних ділових проблем. Наголосимо, що науковий та офіційно-діловий стилі є визначальними у формуванні мовної особистості майбутнього спеціаліста.

Проблемами наукового дискурсу займалися такі вітчизняні та російські вчені, як Н.Д. Бабич, В.В. Виноградов, А.П. Коваль, А.С. Морозов, Г.С. Онуфрієнко та ін. У своїх працях вони розгортали думку про особливості формування терміносистеми як лексичної складової наукової мови та визначали проблеми культури мови в синхронічному зрізі.

Безперечно, що основою культури наукової мови є літературна мова, тому процес викладання цього предмета має свою специфіку. Це зумовлює необхідність вдосконалення лінгводидактичних параметрів «Української мови» та «Української мови (за професійним спрямуванням)». Знання мови – це насамперед уміння використовувати мовні засоби залежно від сфери, мети й ситуації спілкування, це грамотність у широкому розумінні цього слова, це належна мовна культура, це й культура професійної мови, яка забезпечує мовну компетентність особистості у її професійній діяльності. Саме життя ставить перед вищою школою завдання – давати вітчизняній науці й виробництву фахівців нової генерації: кваліфікованих, грамотних, мовно компетентних, високоінтелектуальних, духовно багатих, з належним рівнем мовної культури [1]. Завдання, які без глибокого знання державної мови не можуть бути вирішені. Саме тому проблема вивчення й української мови, й

культури наукової мови у вищих навчальних закладах України у наш час є винятково актуальною.

Зважаючи на те, що у вишах викладається предмет «Українська мова (за професійним спрямуванням)» як нормативний, на заняттях яких студенти опановують психолінгвістичними параметрами професійного мовлення, у багатьох навчальних закладах студенти не вивчають «Культури наукової мови», що є, на наше переконання, неправильним. Метою цієї праці є обґрунтування необхідності введення в навчальний процес цього предмета у вищій школі.

Як уже було зазначено вище, професійно спрямоване навчання пов'язане з науковим стилем мови – мовною системою, спеціально пристосованою для оптимального спілкування людей в науковій сфері діяльності. Мовна якість наукової продукції суттєво впливає на її теоретичну і практичну цінність. Мова наукових статей, курсових робіт, магістерських дисертацій, монографій потребує вдосконалення. Наукові тексти часто перенасичуються малозрозумілими термінами, необґрунтованим використанням авторських ключових понять, стилістичними, орфографічними, пунктуаційними помилками. Саме тому вважаємо необхідним вивчення курсу «Культура наукової мови» майбутніми фахівцями.

Предметом курсу «Культура наукової мови» є вивчення лексико-синтаксичних засобів, жанрових різновидів наукового стилю української літературної мови, структурної організації наукового тексту (теми та підтеми). **Метою** предмета є опанування мовою науки (засвоєння наукового стилю як функціонального різновиду національної літературної мови, а також термінології як динамічної та інформативної частини лексики наукової мови, формування навичок і вмінь для написання основних жанрів наукової мови: плану, тез, конспекту, анотації, реферату, статті, курсової роботи тощо).

Завдання предмета: поглибити знання студентів про науковий стиль української мови; розширити уявлення про українську наукову мову, мовні засоби наукового тексту; опанувати технологією роботи із сучасним українським науковим текстом; розвивати професійну мовнокомунікативну, мовнотермінологічну та дослідницьку компетенції студентів; формувати навички мовного оформлення та композиційно-сислової побудови наукового твору.

Передбачається, що після вивчення «Культури наукової мови» **студенти повинні знати:** базові категорії культури наукової мови; ознаки культури наукової мови; жанрові різновиди наукового стилю української літературної мови; правила побудови наукового тексту; архітектоніку наукового тексту; мовні засоби організації наукової інформації в науковому тексті; вимоги до оформлення цитат, списку використаних джерел у науковій роботі; поняття наукового дискурсу та принципи його моделювання; структурну організацію наукового тексту (тему та підтему); риси синтаксичної композиції різножанрових наукових текстів.

уміти: працювати з навчальною, навчально-методичною, науковою та довідниковою літературою; читати і сприймати науковий текст, що належить до різних жанрів, виділяти головну та другорядну інформацію; аналізувати лексичні, фразеологічні та синтаксичні засоби наукового тексту; створювати наукові тексти (стаття, тези, план, курсова робота, реферат, анотація, рецензія) [2].

Враховуючи те, що кожна держава прагне до зміцнення інтелекту своїх громадян, який вербально відбивається і зберігається національною науковою мовою, та завдяки тому, що наукова мова є складовою національної літературної мови, що виступає обов'язковим атрибутом держави та її ознакою, підтримуються національна гідність, духовність народу і передаються у світовий інформаційний простір національні досягнення з різних галузей знань, вважаємо необхідним викладання цього предмета у вишах для студентів усіх спеціальностей.

Вищепроаналізовані чинники обґрунтовують потребу викладання «Культури наукової мови» у вишах для студентів усіх спеціальностей, адже саме на заняттях з цього предмета майбутні спеціалісти мають змогу розвинути комунікативні навички професійного мовлення, навчитися не тільки працювати з науковим текстом, а й самому створювати його. Останнє є досить важливим для підготовки висококваліфікованого фахівця, здатного не тільки аналізувати й описувати певні явища, факти, події, але й самостійно продукувати їх при потребі.

Список використаних джерел

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення / Н.Д. Бабич. – Львів, 1990. – 232 с.
2. Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови / Г.С. Онуфрієнко: Навч. посіб. – К., 2006. – 312 с.

ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКАЯ ЖУРНАЛИСТИКА: УГРОЗА ТРАДИЦИЯМ ИЛИ ВЫХОД ИЗ КРИЗИСА?

Хлебникова Н.В.
Украинский гуманитарный институт

Тема предпринимательства в журналистике (entrepreneurial journalism) актуализировалась в США как реакция на кризис 2008-2010 гг., который привел к очевидному началу конца традиционной финансовой модели журналистики. Основными причинами кризиса в отрасли были названы саморазрушение СМИ из-за пренебрежения общественной природой журналистики в погоне за прибылью и уход рекламы в Интернет [11, 2010], [7, 2013].

Развивающаяся альтернатива традиционным СМИ получила в англоязычном мире устойчивое название предпринимательская журналистика (entrepreneurial journalism) [10, 2011].

Почти одновременно с распространением на Западе тема вошла в журналистский дискурс Украины, что повышает ее актуальность. Выход в публичное пространство новых проектов в период Майдана случился благодаря позитивной общественной и гражданской активности больших социальных групп.

Тема предпринимательской журналистики исследуется в США с начала 2000 гг. Недавно дискурс медиасферы на этот предмет представили Тим Вос и Джейн Зингер (Tim P. Vos and Jane B. Singer) [12, 2016].

Работа охватывает период 2000-2014 гг., в качестве основного метода исследования авторы используют социологическую теорию поля (field theory), предполагающую существование полей, где субъекты и организации конкурируют друг с другом.

В ходе исследования были проанализированы 203 публикации в специализированных изданиях по предпринимательству и в СМИ общего содержания. Авторы отмечают, что некоторые характеристики нового явления носят мессианский характер, определяя предпринимательскую журналистику как лучшее будущее масс-медиа. Реже новая сфера оценивается как угроза журналистским ценностям.

Авторы выявляют в различных определениях общее: фокусирование на инновациях и мастерстве, новые бизнес-стратегии, включая формирование своей аудитории. Журналистская и репортерская работа рассматриваются в качестве традиционной профессиональной основы для издателей нового типа [12, 2016].

Исследования практики предпринимательской журналистики в США связаны с изучением проблемы подготовки студентов-журналистов. В общественной дискуссии по этому поводу предпринимательский навык оценивается не однозначно высоко. Приверженцы считают его важным, т.к. работа выпускников все более будет определяться краткосрочными контрактами, самозанятостью. Пионером новой программы была Школа журналистики Колумбийского университета Нью-Йорка, которая начала курс предпринимательской журналистики в 2011г. [12, 2016]. Сейчас таких программ и курсов все больше.

Обзор Тима Воса и Джейн Зингер дает четкое представление о направлениях исследования предпринимательской журналистики. Главный вопрос: какие перемены она несет в традиционную журналистскую культуру? Среди прикладных вопросов первое место занимает изменение финансовой модели СМИ, формирование аудитории и создание новых академических журналистских программ.

Цель данных тезисов – дать обзор предпринимательской журналистики в Украине и представить начальную программу по журналистике предпринимательства в УГИ. Для этого были исследованы интервью и другие материалы, представленные на сайте Platfor.ma в «Спецпроекте: українські медіа-стартапи 2014 року», а также оперативная информация по данной теме на других сайтах.

Мы определяем предпринимательскую журналистику как журналистику, отличительными качествами которой являются новые источники финансирования, более активные и разнообразные способы взаимодействия с аудиторией и интернет – технологии и инструменты.

Определение «предпринимательская журналистика» не вошло как устойчивое название в украинский и русский языки в значительной мере по той причине, что в Украине и России в советский период не было разделения на издателя (собственника) и редактора, как это принято в западном журналистском мире. Даже с началом реформ, когда подобная практика появилась, позволить ее себе могли издательские дома либо крупные газеты и журналы. Кроме того, говорить необходимо, по крайней мере, о двух волнах предпринимательства в Украине и России. Первая началась во время реформ 90-х годов вместе с созданием института частной собственности.

Предпринимательство, о котором идет речь сегодня, качественно другое, оно немыслимо без Интернета, понятия медийного стартапа, новых тематических ниш. Несмотря на отсутствие устойчивого названия, совпадающего с английским, с западным предпринимательством его роднят основные черты – диверсификация источников финансирования, усиленное внимание к взаимодействию с читателями и технологическая среда.

В 2014-2015 гг. произошел своеобразный сдвиг предпринимательской журналистики Украины. Впервые в 2015 г. объявил номинацию «Лучший медиа-стартап 2014» известный конкурс PRESSZVANIE [1]. Победителем в ней стало новое СМИ – радио «Аристократы». К сожалению, в 2016 г. номинация не повторилась.

Другие заметные мероприятия этого периода, анонсирующие новую журналистику, организовал он-лайн журнал Platfor.ma. На его счету мини-конференция «Новые медиа в Украине. Контентные проекты» 2014 г.; ее участниками стали, как обозначили инициаторы, «нишевые и массовые контентные проекты в Украине»: Insider, Hubs, Platfor.ma, AIN.UA. Expertorama. Запись конференции осталась в Интернете [2]. Кроме этого, Platfor.ma в «Спецпроекте: українські медіа-стартапи 2014 року» разместила 12 интервью с инициаторами стартапов [5]. Летом 2015 г. Platfor.ma организовала конференцию Big Media Meeting, где участники обсуждали способы монетизации журналистских и медийных проектов [9].

В ряду подобных инициатив находится детище группы «1+1 Media» - Future Media Lab. Целью в данном случае является содействие созданию

медиа-стартапов нового поколения. По данным сайта, Future Media Lab в течение года помогла выйти в жизнь более чем сотни проектам. К сожалению, компания делает это не публично, на сайте нет информации о том, что представляют собой родившиеся проекты [8].

Еще одно примечательное событие – в Украине в 2015 г. состоялся первый международный турнир стартапов «Get in the Ring», который открыт и для медийных проектов [4].

Ресурсом для развития предпринимательской журналистики служит, на наш взгляд, конкурс стартапов г. Киева, темы которого носят ярко выраженный социальный аспект и реализуют не только информационную, но и коммуникационную функцию журналистики: создают пространство для социального взаимодействия единомышленников [3], [6].

Обзор 12 стартапов, расположенных на сайте Platfor.ma. мы, в соответствии с нашим определением предпринимательской журналистики, оцениваем с точки зрения идеи, способов финансирования и способов взаимодействия с читателями [5].

Все проекты обязаны происхождением инициаторам, проявившим приверженность своему делу и собравшим команду единомышленников. Их мотивация носит ярко выраженную социальную направленность. Многие члены команды имеют опыт работы в журналистике. Темы проектных сайтов: культура (Cultprostir.ua); музыка, кино (Comma); фотография и визуальное искусство (Bird in Flight); бег как хобби (Ногибоги); общественное участие и общественный контроль (DreamKyiv); современная урбанистика (Хмарочос); украинцы – лидеры преобразований (The Ukrainians); секреты профессий от профессионалов («The People»); предпринимательство (Ownersherald); новая реальность в отношениях Украины с Россией (Петр и Мазепа); политика в стиле инфотеймент («Лампа»); свобода от государства как норма жизни (reeD).

Почти все инициаторы начинали проекты, вкладывая в них собственные средства, время и труд. Причем затраты времени для некоторых оказываются более существенными, чем расходы из кошелька.

Финансовые стратегии: одна часть медийщиков хотела бы получать прибыль от сайта, другой достаточно окупать затраты. Говоря о необходимости зарабатывать сайтам на свое существование, некоторые подчеркивают социальный аспект проекта (DreamKyiv), поясняют, что не стремятся к монетизации и не признают конкуренции в сфере общественной активности (The Ukrainians).

Помимо собственных средств, финансирование осуществляется за счет инвестора (Bird in Flight, Лампа), гранта благотворительного фонда (DreamKyiv). Есть оригинальные подходы: команда берет от коммерческой структуры экипировку для бега, тестирует ее и на сайте излагает свои выводы (Ногибоги).

Все единодушны в том, что способы заработка должны быть этичными. Некоторые не соглашаются на выгодные финансовые предложения, т.к. не одобряют оплаченные тексты (DreamKyiv), зависимость от фонда (reeD), покупку группы в Фейсбуке (Лампа). Приемлемыми называют: рекламу, краудфандинг; взнос от мецената, благотворителя; поиск надежного инвестора; продажу продукции в собственном электронном магазине и частично платные услуги библиотеки (Cultprostir.ua). Некоторые из интервьюируемых заявляют о том, что разработали бизнес-план, маркетинговый план. Даже те, кто не раскрывает финансовые планы, показывают знание разнообразных источников финансирования (Хмарочос).

Говоря о взаимодействии с аудиторией, большая часть руководителей стартапов оперирует понятием «трафик». Почти у всех посещение в первые дни превзошло ожидания, у некоторых были рекордные пики. Но к способам увеличения трафика так же, как к способам финансирования, относятся с осторожностью. Не однажды прозвучало мнение, что лучше всего аудиторию привлекает «сарафанное радио». Следующий популярный месседж – желание детально знать свою аудиторию: знают для кого пишут, но не знают, сколько таких в Украине» (Ногибоги); пригласили на презентацию проекта 150 человек, а пришли 400 (Comma); наладили персональную коммуникацию с каждым пользователем (Ownersherald). Редкую позицию занял (reeD), который не следует за аудиторией, а формирует ее.

Изложенный выше материал стал предметом изучения в Украинском гуманитарном институте. Тема «Введение в предпринимательскую журналистику» освоена студентами в 2014 – 2015 учебном году г. в рамках курсов «Газетно-журнальное производство» и «Информационно-коммуникационный менеджмент/Новые тенденции в журналистике». В основе лекций, семинаров и самостоятельной работы студентов лежит изучение успешного опыта и разработка собственного проекта. Сначала студенты пишут кейс-стади по выбранным образцам предпринимательской журналистики в Украине, России или США, затем находят свою идею и создают индивидуальный учебный или реальный проект-сайт. Обязательным условием является социальный компонент проекта. На зачете или экзамене студент презентует проект, используя методику питча. Приобретенные компетентности студенты могут применять для прохождения практики, подготовки выпускной квалификационной работы и занятости в чужом или собственном проекте после завершения учебы.

Таким образом, предпринимательская журналистика в Украине делает первые шаги и представляется позитивным явлением. Ее достижения и популярность обусловлены общественной и гражданской активностью в социуме и поддерживаются инфраструктурой в секторе IT.

Дальнейшее направление исследования предпринимательской журналистики связано с расширением и углублением предмета исследования.

Очевидно, что рассматривать новое явление следует в контексте интернационализации медийного дискурса с выделением существенных национальных аспектов. Интересным является вопрос о границах между журналистским и медийным проектом, изучение их социальной составляющей. Для развития курса «Введение в предпринимательскую журналистику» необходимы встречи с инициаторами проектов, посещение питчингов, а также развитие у студентов знаний и навыков в сферах IT, менеджмента, маркетинга.

Список использованных источников

1. Лучший медиа стартап 2014 <http://www.presszvanie.ua/index.php?cat=info&subcat=rules&mid=186> (дата обращения: 21.03.2016).
2. Новые Медиа в Украине. Контентные проекты <http://teleportus.ua/events/novye-media-v-ukraine-kontentnye-proekty> (дата обращения: 05.04.2016).
3. Определены десять лучших городских стартапов Киева <http://nv.ua/lifestyle/life/opredeleny-desyat-luchshih-startapov-kieva-48670.html> (дата обращения: 05.04.2016).
4. Первый в Украине международный стартап турнир «GET IN THE RING» <http://www.bitcoinua.org/news/30/6/2015/-8-> (дата обращения: 05.04.2016).
5. Спецпроект: українські медіа-стартапи 2014 року <http://lab.platfor.ma/ukrainian-media-startups/> (дата обращения: 05.04.2016).
6. ТОП-10 новых идей для Киева: в городе могут появиться "умные" фонари и яркие библиотеки (фото) <http://kiev.segodnya.ua/kpeople/top-10-novyh-idey-dlya-kieva-v-gorode-mozhet-poyavitsya-umnye-fonari-i-yarkie-biblioteki-615894.html> (дата обращения: 05.04.2016).
7. Хлебникова Надежда. Гражданская журналистика: опыт развития общественных инициатив. Новая роль масс-медиа в местном сообществе. – Lambert Academic Publishing, Saarbruecken, 2013. – 218 с.
8. Future Media Lab <http://futurelab.media/ua>
9. Mediainnolab/ Big Media Meeting <https://www.facebook.com/mediainnolab> (дата обращения: 05.04.2016).
10. Mark Briggs Entrepreneurial Journalism: How to Build What's Next for News. 2011.
11. Robert W. McChesney and John Nichols The Death and Life of American Journalism: The Media Revolution that Will Begin the World Again. – First Nation Books edition, 2010. – 334.
12. Tim P. Vos & Jane B. Singer (2016) Media Discourse About Entrepreneurial Journalism, Journalism Practice, 10:2, 143-159, DOI: 10.1080/17512786.2015.1124730.

СЕКЦІЯ 6. СУЧАСНА ЛІНГВІСТИКА І ПОШУКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ЯК МЕТОД ТА ТЕХНОЛОГІЯ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Безсонов В.С.

Український гуманітарний інститут

У сучасному суспільстві, якому притаманний активний розвиток міждержавних зв'язків у галузі культури, науки, техніки, виробництва, володіння іноземною мовою стає ознакою освіченої людини і обов'язковим компонентом підготовки висококваліфікованого фахівця. Володіння іноземною мовою відкриває доступ до культурних і наукових цінностей інших народів, сприяє встановленню ділових і культурних зв'язків з іншими країнами, полегшує відносини між народами. Іноземна мова як навчальний предмет посідає важливе місце в системі суспільної освіти в нашій країні.

Як відомо, особистісно-орієнтований підхід став можливий завдяки суспільно-політичним, економічним, соціальним перетворенням, які сталися в нашій країні в останнє десятиліття. Перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства вимагає повного розвитку особистості, в тому числі її комунікативних та комунікаційних здібностей, полегшують входження у світове співтовариство і дозволяють успішно функціонувати в ньому. Не знати іноземної мови, на сьогоднішній день, принаймні не зручно. Всім відомо, що ефективність навчання значною мірою залежить від зацікавленості студентів, мотивації, яка стимулює їхню активну діяльність.

Об'єктом дослідження є процес навчання іноземної мови як цілісної системи, та технології, орієнтовані на підвищення якості освіти.

Предметом дослідження є особистісно-орієнтований підхід, що має на меті забезпечити швидке та якісне навчання іноземної мови.

Основними завданнями даного дослідження було;

1. проаналізувати науково-дослідну літературу з теми дослідження;
2. зробити аналіз причин незацікавленості у вивченні іноземної мови студентів в умовах ВНЗ;
3. Виокремити головні завдання особистісно-орієнтованого підходу до викладання іноземної мови;
4. проаналізувати особистісно-орієнтований підхід, як сучасний метод та технологію, що має на меті забезпечити швидке та якісне навчання іноземної мови;
5. визначити основні задачі викладача з урахуванням особистісно-орієнтованого підходу до викладання іноземної мови.

Слід зазначити, що у викладанні іноземної мови необхідно особливу увагу приділяти особистісно-орієнтованому навчанню. Питання, що присвячені проблемі особистісно-орієнтованого підходу в навчанні досліджували (А.М. Бойко, І. Д. Бех, О. В. Киричук, Ю. К. Бабанський, Л.М. Деркач, В.В. Суриков, І. С. Якиманська та ін.).

Тенденцію незацікавленості у вивченні іноземної мови студентів в умовах ВНЗ, яка останнім часом набула розмаху, на нашу думку, можна пояснити кількома причинами.

1. різний рівень підготовки студентів з іноземної мови на попередніх етапах навчання, що ускладнює процес оволодіння ІМ в умовах однієї групи, враховуючи вікові особливості та напрямок підготовки студентів;

2. студенти не мають чіткої зацікавленості до предмету, тому що вони не розуміють, для чого їм це потрібно і де це можна використовувати у подальшому житті і професії.

Як же пробудити їх пізнавальну активність? Це питання завжди залишається актуальним для викладача. Відповідь проста. Людина, яка бачить перед собою чітко визначену мету, можливість реального застосування своїх знань, умінь, здібностей і гідної їй винагороди, не може бути незацікавленою отримати ці знання, розвивати свої здібності. Ми повинні пам'ятати, що кожен студент має навчальну потребу в особистісному підході, що зобов'язує викладача організувати навчальний процес, саме звертаючи увагу на особистісні якості студентів.

Особистісно-орієнтоване навчання – це навчання, центром якого є особистість людини, її самобутність, самоцінність. Суб'єктивний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом освіти (І. Якиманська). Особистісно - орієнтований підхід поєднує навчання й виховання в єдиний процес допомоги, підтримки, соціально-педагогічного захисту розвитку дитини, підготовку її до життєтворчості. Це співнавчання, взаємонавчання, (колективне, групове, навчання у співпраці).

Головними завданнями особистісно-орієнтованого навчання є:

1. формування культури життєдіяльності, яка дає можливість продуктивно будувати власне життя;
2. розкриття індивідуальних пізнавальних можливостей кожного учня;
3. розвиток його індивідуальних пізнавальних здібностей;
4. допомога йому в самопізнанні, самоактуалізації, самореалізації, самовизначенні.

Важливе місце в особистісно-орієнтованому навчанні посідають інтерактивні технології. У світовій методичній скарбниці вчителів іноземних мов є великий арсенал прийомів інтерактивного навчання («Робота в парах», «Мозковий штурм», «Інтерв'ю», «Круглий стіл», «Аналіз ситуації», а також імітаційні ігри, дискусії, дебати, та інші). Використання інтерактивних технологій дає змогу реалізувати особистісно – орієнтований підхід у навчанні.

Систематичне впровадження інноваційних форм і методів роботи дасть змогу вчителю успішно розв'язати порушені проблеми.

Метою застосування інтерактивних методів у процесі вивчення іноземної мови є створення таких умов навчання, в яких усі студенти взаємодіють між собою. На заняттях створюється можливість обговорення різноманітних проблем, аргументування власного погляду, тобто відбувається така взаємодія, яка орієнтує особистість на розвиток її творчих і розумових здібностей та комунікативних навичок. Отже, підсумовуючи вище сказане, слід визначити основні задачі викладача з урахуванням особистісно-орієнтованого підходу викладання іноземної мови:

1. Давати студенту право вибору, підбираючи завдання різної складності.

2. Впроваджувати використання сучасних інформаційних технологій, ресурсів мережі Internet, що є невід'ємною частиною освіти сьогодення

3. Доцільно використовувати різноманітні форми і методи організації роботи учнів, що дозволяють розкрити зміст їх суб'єктивного досвіду із запропонованої теми, продумувати чергування видів робіт, типів завдань, заохочувати учнів до висловлювання оригінальних ідей і гіпотез, прагнути до створення ситуації успіху для кожного студента.

4. Організовувати навчальний процес так, щоб була співпраця «сильних» і «слабких» студентів, щоб прослідковувалась тенденція їх розвитку до покращення.

5. Викладачу слід підбирати вправи та комунікативні ситуації з урахуванням напрямку підготовки студента, використовувати автентичний матеріал для надання більш фундаментальних знань з іноземної мови студентам, використовуючи найбільш уживану лексику у межах визначеної тематики і сфери спілкування.

У розподілі різних мовних видів діяльності пріоритет слід відводити реальній розмовній практиці, щоб постійно створювати життєві ситуації набуття конкретного особистісного досвіду. Для забезпечення позитивного емоційного ефекту в засвоєнні іноземної мови необхідно ширше задіювати улюблені пісні, книги, кінофільми учасників групи. Важливо передбачити таку побудову занять, щоб кожен учень міг працювати зі своєю улюбленою книгою або розповіддю прямо в аудиторії. Саме таким чином пробуджується і підтримується особистісний інтерес.

Слід приділяти увагу груповим формам роботи. Як правило, працюючи в групі, у студентів виникає покращення комунікативних навичок, проявляється як командний дух, так і характеристики лідера окремих індивідуумів. Таким чином, створюються умови для індивідуального самовираження всередині групи, вміння працювати в команді, розвивається дух суперництва, який сприяє мотивації студентів до розширення знань для покращення комунікації та словесного закріплення своїх позицій.

Отже, можна зробити висновок, що ефективність особистісно-орієнтованого підходу до навчання іноземних мов залежатиме від бажання і здатності викладачів конструювати свою власну технологію навчання.

Список використаних джерел

1. Бойко А. М. Педагогіка. Інтегрований курс теорії та історії педагогіки: навч.-метод. посіб.: у 2 ч. / [за ред. А. М. Бойко]. – К.: ВІПОЛ – Полтава: АСМІ, 2004. – Ч. 2. – 2004. – 498 с.
2. Варзацька Л. Інтерактивні технології в системі особистісно-зорієнтованої освіти / Варзацька Л., Кратасюк Л. // Дивослово. – 2006. – № 4. – С. 15-25.
3. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 5-е видання, доповнене і перероблене - К., 2007. - 656 с;
4. Плигин А. Концепция и личностно-ориентированная технология обучения иностранным языкам // [Электр. ресурс] URL [http://www. multikulti. ru/Strategy/info/Strategy_info_243. Html](http://www.multikulti.ru/Strategy/info/Strategy_info_243.html).
5. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. – К.: "Академвидав", 2005. - 560 с;
6. Якиманская И. С. Технология личностно-ориентированного обучения в современной школе / И. С. Якиманская. – М.: Сентябрь, 2000. – 176 с.

ФОНЕТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА В АВСТРИИ

Гладкая М.А.

Украинский гуманитарный институт

Австрийский вариант немецкого языка – это стандартный вид немецкого языка в Австрии, куда относятся как региональные высказывания внутри Австрии, поскольку они соответствуют языковым стандартам, так и лексемы, которые совпадают с имеющимися в соседних землях Германии, Швейцарии и на юге Тироля.

Объектом исследования выступает австрийский вариант немецкого языка.

Предметом исследования являются различия, существующие между австрийским и немецким вариантами языка.

Актуальность исследования заключается в том, что распространенность немецкого языка в Европе и в мире благодаря глобализации технических и экономических процессов происходит достаточно быстро, что требует от специалистов в сфере языкознания достаточно глубоких знаний специфики и вариаций немецкого языка.

Целью работы является изучение фонетических особенностей австрийского варианта немецкого языка.

Национальное своеобразие немецкого языка в различных ареалах его распространения было объектом исследования ряда ученых, как в нашей стране, так и за рубежом. Это работы Е. Ризель, А.И. Домашнева, Г.А. Гаевский, И.А. Перковский, З.Г. Власовой, Л.Б. Копчук, а также работы зарубежных лингвистов Э. Кранцмайера, Г. Риццо-Бауэра, П. Визингер, Я. Эбнера, Дресслера и Водак, Мура, М. Хорнунг.

В 1920 году с принятием Конституции Австрии немецкий язык стал официальным государственным языком наряду с языками меньшинств, однако в Конституции не указывается, что немецкий язык Австрии представлена самостоятельным вариантом. Статус австрийского национального варианта немецкого языка часто подвергается сомнениям германистов, но большинство австрийских ученых считают австрийский вариант наддиалектной языковой формой. В наше время австрийский немецкий считается в большей степени признанным вариантом [1, с. 74].

Анализ австрийской лексики показывает, что ее национальное своеобразие находит отражение на фонетическом уровне. Рассмотрим некоторые особенности.

Гласные. Прежде всего следует сказать о дистрибуционных расхождениях между австрийским и немецким узусами, основанных на различии в долготе и краткости гласных в словах с тождественным выражением и лексическим значением. Так, долгому гласному в австрийском противопоставлены краткие в немецком употреблении:

австрийский вариант	немецкий вариант
Hasard [ha'za:r]	[ha'zart]
Rebhuhn ['re:phu:n]	î'rephurn]
Walfisch ['va:lfi:]	['valfij]
Walroß ['va:lros]	['valrɔs]

Кратким гласным в австрийском противопоставляются долгие в немецком в словах:

австрийский вариант	немецкий вариант
Barsch [bar:]	[ba:r]
Harz [harts]	[ha:rts]
Quarz [kvarts]	[kva:rts]
Städte (pl.) [ftetə]	[fte:tə]

Гласный а. Обычно считают, что если гласный долгий, то он закрытый, а если краткий — то открытый. Только а, как краткий, так и долгий считается открытым (как, правда, и ä). Австрийцы различают кроме долгого и краткого а, еще и так называемое закрытое (dumpf) а и открытое (hell) а. Это качество гласного восходит к диалектным а. Так, в венском диалекте в таком ряде слов, как *ab, aber, Affe, Dach, Wasser, Fahrer* гласный а является закрытым. В основе

распределения слов с закрытым или открытым *a* лежит не принцип аттракции по долготе и краткости (так, с закрытым *a* произносится и *Wasser*, и *Fahrer*), а происхождение слов: в исконных словах *a* закрытый, а в заимствованных — открытый. Ср.: гласный в исконных словах: *Wçssa, Fçara* (*Wasser, Fahrer*) и в заимствованных: *Khassa, Lakk* (*Kasse, Lack*).

Гласный *e*. Краткий *e* может произноситься закрыто, и, напротив, долгий — открыто. Это положение связано с диалектными нормами, где наблюдается следующее: 1. Все слова с так называемым первичным умлаутом краткого *a* независимо от того, реализуются ли они графически в современном языке через *e* или *a*, произносятся с закрытым *e*: *di εpfi* (*Äpfel*), *die Wesch* (*Wäsche*), *da Bekk* (*Bäcker*).

2. Все слова, которые имели в средневерхненемецком *e*, произносятся с открытым *e*, который может быть и долгим: *Se* (*See*), *Re* (*Reh*), *Schne* (*Schnee*), т. е. как *zε:*, *rε:*, *fnε:*. С открытым *e* произносятся и глаголы *sten, gen* (*stehen, gehen*), где гласный под влиянием сонора одновременно получает назализацию.

3. Слова, имевшие в средневерхненемецком *e*, произносятся либо с открытым, либо с закрытым *e*. Так, имеют открытый гласный — *betn* (*beten*), *bekn* (*pecken*), а с закрытым употребляются *Besn* (*Besen*), *gebm* (*geben*), *ledich* (*ledig*). С закрытым гласным произносятся *später, Tränen* и др. Ср. австрийские: *[pε:tər]*, *[tr:enən]* и немецкие *[pε:tər]*, *[trε:nən]*.

Литературное произношение в Австрии допускает характерное для разговорной речи произнесение *e* в безударных конечных слогах *-en, -el: lesen, Regel* как *lesn, Regl*. Если оно произносится, то нельзя допускать, чтобы оно звучало как полный гласный, косвенно признавая тем самым, что австрийцы произносят гласный конечного безударного слога как полный, передупрощенный звук, как этого требует немецкая произносительная норма. В суффиксе *-age* (заимствованные слова) *e* не произносится, тогда как в немецком суффикс звучит полностью:

австрийский вариант	немецкий вариант
Agiotage (. . ta: 3)	(. . ta: 3ə)
Ballotage (. . ta: 3)	(. . ta: 3ə)

Так же, например, в *Emballage, Blamage, Drainage, Demontage, Garage, Fastage, Courage, Beletage*, и т.д.

Гласный *e* опускается и в окончании слов типа *Bronze, Elite, Chance, Nuance» Farce, Direktrice, Enquete* и т. д., что не характерно для немецкого употребления [1, с.122].

Австрийскому литературному произношению свойственно сохранение качества обоих гласных, образующих дифтонг. Так, компоненты дифтонга *au* произносятся четко каждый, как отдельные гласные *a, u*. Ср., например, такие слова, как *auch, Haus* и т. д. в австр.: *[aux], [haus]* и в нем.: *[aox], [haos]*

(транскрипция приводится по WdA). Дифтонги *eu*, *äu* в австрийской речи не реализуются как *oi*, ср. в немецком *heute* [hœtə], а произносятся ближе к сочетанию *ai* [hâytə]. В латинском слове *Neutrum* оба компонента произносятся как два отдельных гласных: *e*, *u*, а не как дифтонг в словах таких как *deutsch*.

Согласные. Австрийское произношение согласных находится под определенным влиянием диалекта. *Согласный r*. Известно, что фонема *r* имеет так называемые свободные варианты: переднеязычное, дрожащее *r* и язычковое *r*. В австрийских школах уделяют особое внимание употреблению переднеязычного *r*, так как этот вариант более характерен для Австрии в целом. Как известно, в немецком произношении наиболее характерным вариантом было язычковое *r* (*R*). Таким образом, наличие свободных вариантов фонемы *r* связано с разным содержанием понятия их регулярности применительно к австрийскому и немецкому узусам. Диалектная вокализация с переходом в гласный *a* (*mia* — *mir*; *hea* — *her*) считается недопустимой в литературной речи. В составе суффикса *-ier* заимствованных существительных *r* произносится. Так, *Portier* произносится в Австрии как [portɪ:r] (ср. немецкое — [port'e:]), а также — в таких словах, как *Brigadier*.

Согласный s. Обращает на себя внимание распространенность в Австрии неправильной по отношению к литературному варианту артикуляции согласного *s* в различных позиционных вариантах, заключающийся в том, что при артикуляции *s* поток воздуха проходит сбоку. Этот недостаток не является выражением патологического состояния артикуляционной базы, но есть следствие неправильной автоматизации согласного в соответствующей позиции, что подтверждается результатами коррекции путем специальных упражнений. Из двух фонем *s* звонкая является весьма нехарактерной для речи австрийцев.

Одновременно следует избегать и «сверхзвонкости» его произнесения, т. е. необходимо добиваться полного литературного варианта произнесения звонкой фонемы. В соединении с *t* в словах типа *Strategie*, *Struktur* австрийцы произносят *s*, а не [ʃ], как это отмечается в немецком [1, с. 126].

Австрийцам приходится помнить, что литературное употребление не принимает их склонности произносить сочетание *sp*, *st* в середине и в конце слова как [ʃp], [ʃ t], что связано с влиянием диалектной формы: *eascht* (*erst*), *Wuascht* (*Wurst*), *Duascht* (*Durst*). Сочетание согласных *ch* имеет, как известно, позиционно обусловленные варианты *ich-Laut* и *ach-Laut* [dich-Dach], различие которых проводится в Австрии недостаточно четко.

В рамках поставленной задачи мы смогли рассмотреть лишь некоторые характерные фонетические особенности австрийского варианта немецкого языка, которые, в особенности в разговорной речи, обусловлены определенным влиянием диалектного употребления. Что касается литературного стандарта, то в целом он предстает в Австрии как многослойное образование.

Список используемых источников

1. Домашнев А. И. Современный немецкий язык в его национальных вариантах / А. И. Домашнев. — Л.: Наука, 1983. — с. 231.
2. Trojan F. Österreichisches Beiblatt zu Siebs «Deutsche Hochsprache Bühnenaussprache». Wien, 1957.
3. Österreichisches Wörterbuch, Österreicher Bundesverlag. — Wien: Jugend und Volk m. b. H., 1990.

ВПЛИВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ

Євдокимова Л.В.

Український гуманітарний інститут

Оголошення наступних 12 місяців Роком англійської мови – це стратегічний крок до євроінтеграції та підвищення загального рівня освіченості українців. Отримання статусу європейської держави передбачає підтримку деяких норм західного суспільства, одна з яких – знання ЄС двох іноземних мов, окрім рідної. Немає необхідності говорити про значення для всіх рідної мови, яка приходить до кожного з дитинства. Але не всяка мова відкриває доступ до будь-якої великої або великої культури – вищі досягнення всіх національних культур утворюють те, що прийнято називати світовою культурою або світовою цивілізацією.

Сьогодні деякі вчені з тривогою говорять про проблему вимирання мови через те, що українська мова не розвивається як самостійна мова, але набуває все більше запозичень, причому запозичень з англійської та європейських мов. Ця проблема торкнулася майже всіх слов'янських мов а отже і зумовила актуальність даної теми.

Об'єктом дослідження є українська культура та її розвиток в умовах глобалізації.

Предметом дослідження є англійська мова, як засіб розуміння європейської культури.

Потрібно глибоке усвідомлення кожним – і численними, і нечисленними народами, і політичними діячами, – що ми всі живемо на одній планеті, що наша цивілізація збереже себе за умови збереження культури, духовності, мови кожного народу. Разом з тим будь-яка культура має бути відкрита для світу. Людина і культура – невіддільні, адже людина творить культуру, а культура формує людину.

У культурологічній літературі значення мови найчастіше оцінюється як чітке відображення культури, в якому відбивається не тільки реальний, навколишній світ людини, а й менталітет народу, його національний характер, традиції, звичаї, мораль, система норм і цінностей. Крім того, саме мова

полегшує адаптацію людини в умовах навколишнього середовища та допомагає правильно оцінити об'єкти, явища і їх співвідношення, сприяє ідентифікації об'єктів навколишнього світу, їх класифікації та впорядкування відомостей про нього. Можна стверджувати, що мова є одночасно і продукт культури, і її важлива складова частина, і умова її існування.

Це означає також, що між мовою і реальним світом стоїть людина – носій мови і культури. Саме він усвідомлює і сприймає світ за допомогою органів почуттів, створює на цій основі свої уявлення про світ. Вони в свою чергу раціонально осмислюються в поняттях, судженнях і умовиводах, які можна передати іншим людям. Отже, між реальним світом і мовою стоїть мислення.

Мова, мислення і культура настільки тісно взаємопов'язані, що практично становлять єдине ціле і не можуть функціонувати одне без одного. Кожна мова не просто відображає світ, але будує ідеальний світ у свідомості людини, конструює дійсність. Тому мова і світогляд нерозривно пов'язані. найбільше проблем виникає при перекладі інформації з однієї мови на іншу. Очевидно, що абсолютно точний переклад неможливий через різні картини світу, що створюються різними мовами. Найбільш частим випадком мовної невідповідності виступає відсутність точного еквівалента для вираження того чи іншого поняття і навіть відсутність самого поняття. Це викликано тим, що поняття або предмети, що позначаються такими термінами, унікальні для даної культури, в інших культурах відсутні і, отже, не мають термінів для їх вираження. Так, в українській мові немає понять «ель» або «віскі», а значить, відсутні відповідні слова в українській мові. У той же час в англійському немає слів, що позначають млинці, борщ, горілку і т.п. При необхідності такі поняття виражаються за допомогою запозичень.

Мабуть, найскладнішими в міжкультурної комунікації виявляються ситуації, коли одне й те саме поняття по-різному – надлишково або недостатньо – виражається в різних мовах (згадаємо приклад значення кольору у росіян і англійців). Проблема в тому, що значення слова не вичерпується одним лише лексичним поняттям (денотацією слова), а в значній мірі залежить від його лексико-фразеологічної сполучуваності та конотації - культурного уявлення народу про ті чи інші предмети та явища реальності. Повний збіг названих аспектів слова практично неможливий, у зв'язку з чим не можна перекладати слова тільки за допомогою словника, який дає довгий список можливих значень перекладного слова. Вивчаючи іноземну мову і використовуючи його в спілкуванні, слід заучувати і вживати слова в природних, найбільш стійких поєднаннях, властивих даної мови.

Наприклад, «перемогу» можна тільки «здобути», «роль» – «грати», «значення» – «мати», а «сильний дощ» – буде «важким дощем» (heavy rain). Ці приклади лексико-фразеологічної сполучуваності слів, природні і звичні в рідній мові, будуть незрозумілі для іноземця (якщо він буде їх переводити але словником). Крім того, існує проблема невідповідності між культурними

уявленнями різних народів про ті чи інші предмети та явища реальності, які позначені еквівалентними словами цих мов (конотація). Наприклад, словосполучення «зелені очі» по-російськи дуже поетично, наводить на думку про чари зелених очей. Але теж ж словосполучення в англійській (green eyes) служить образним синонімом почуттів заздрості і ревнощів, які У. Шекспир назвав «зеленоокиим чудовиськом» в трагедії «Отелло».

Слово як одиниця мови співвідноситься з позначається предметом або явищем реального світу. Однак в різних культурах це відповідність може бути різним, оскільки різними можуть бути і самі ці предмети або явища, і культурні уявлення про них. Наприклад, англійський термін «house» відрізняється від російського поняття «будинок». Для нас будинок означає місце проживання, місце роботи, будь-яка будівля і установа. Для англійця поняття «house» означає тільки будівля або будівля, а домашнє вогнище передається словом «home». Це означає, що в українській мові поняття «будинок» ширше, ніж поняття «house» в англійському.

В даний час загальноприйнятою є точка зору, згідно з якою в культурі і мові кожного народу присутні одночасно загальнолюдські і національні компоненти. Універсальні значення, однаково усвідомлювані усіма людьми в світі або представниками окремих культур, створюють ґрунт для міжкультурної комунікації, без них міжкультурне порозуміння було б в принципі неможливо. У той же час треба пам'ятати, що в будь-якій культурі є спеціальні культурні значення, закріплені в мові, моральних нормах, переконаннях, особливості поведінки і т.д.

Як висновок треба зазначити, що опановуючи іншу мову зберегти «цивілізоване обличчя» – людське, національне, культурне, духовне – не тільки можливо, але й необхідно. Найважливішим інструментом для цього - є освіта з чіткими національними орієнтирами. У цьому контексті пріоритетного значення набуває національне, моральне духовне виховання і врахування відмінностей культури та менталітету при вивченні іноземної мови. Адже з наслідками глобалізації матиме справу, перш за все сучасне молоде покоління, яке повинно адаптувати українські реалії до глобалістичних процесів.

Список використаних джерел

1. Ажнюк. Б.М. Мовні зміни на тлі деколонізації та глобалізації // Мовознавство: №3. -2001. – 45 с.
2. Англійські слова в українській мові // Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія. – К.: Наукова думка, 1973. – С. 140.
3. Баранник. Д.Х. Українська мова на межі століть // Мовознавство: №3. – 2001.
4. Зорівчан Р.Г. Іноземна мова як засіб глибшого пізнання мови / Рідне слово. – Випуск 7. – К., 1973. – С.58.

ЛІТЕРАТУРНО-КРАЇНОЗНАВЧИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Коломінова О.О., Роман С.В.
Український гуманітарний інститут

Актуальність обраної теми зумовлена особливостями іноземної мови як навчального предмета і все ще недостатнім урахуванням його можливостей для організації навчального матеріалу з англійської мови у початковій школі на літературно-країнознавчій основі, внаслідок чого деякі резерви підвищення ефективності раннього шкільного навчання нової мови залишаються нереалізованими.

Як відомо, іноземна мова входить до освітньої галузі «Мови і літератури», метою якої є розвиток особистості учня, формування його комунікативної компетентності та загальних уявлень про мову як систему і літературу як вид мистецтва. Зазначена освітня галузь складається з мовного і літературного компонентів [1, с. 20]. І це цілком закономірно, оскільки за даними досліджень І. О. Бодуена де Кортуне, Л. В. Щерби та їх послідовників викладання іноземної мови повинно бути тісно пов'язаним з літературною освітою цією мовою. У даному разі – з початковою англійською освітою. Адже початкова літературна освіта містить вагомий методичний потенціал для успішного вирішення завдань навчання, освіти, розвитку і виховання молодшого учня. Підтвердженням цьому положенню є сутність цієї освіти, яка полягає в розвитку повноцінних умінь читання, ознайомленні школярів з дитячою літературою в поєднанні жанрових форм авторської і тематичної різноманітності, у художньо-естетичному освоєнні тексту і дитячої книжки, у формуванні творчих здібностей молодших учнів [1, с. 22].

Недостатня увага до літературного компонента навчання англійської мови в початковій школі (в теорії й особливо практиці викладання) і зумовлює мету нашої публікації – узагальнити авторський підхід до організації навчальних матеріалів з англійської мови в початковій школі на літературно-країнознавчій основі і дати деякі методичні рекомендації у зазначеному напрямі щодо його практичної реалізації.

Почнемо з того, що розкриттю методичного потенціалу початкової літературної освіти покликаний сприяти передусім зміст підручника/НМК, за яким здійснюється навчання іноземної мови. Методичної цінності у цьому плані набуває з'ясування вимог до сучасного підручника/НМК як до засобу особливого призначення взагалі [2, с. 134-140] і до способу літературної освіти молодшого учня, зокрема [2, с. 141]. Зазначені вимоги можуть стати у пригоді і для творчого вчителя, який має намір підготувати методичні матеріали, котрі допоможуть йому прицільніше, ніж зміст відповідного чинного підручника,

формувати літературно-країнознавчі смаки дітей і залучати їх до захоплюючого світу дитячої літературної казки в процесі організації іншомовного вправлення.

Вихідної передумовою реалізації літературно-країнознавчого підходу до підготовки навчальних матеріалів є добірка казкових сюжетів за змістом кращих зразків англomовної й вітчизняної дитячої літератури. Бо саме на базі цих матеріалів може відбуватися: 1) моделювання ситуацій, побудованих за принципом діалогу культур, з участю персонажів відомих літературних казок англomовних та рідномовних авторів із застосуванням творчих нестандартних прийомів навчання усного мовлення та сприяння автоматизації мовних навичок: фонетичних, лексичних, граматичних; 2) проведення ігор-конкурсів на кращу драматизацію улюбленого оригінального вірша, наприклад, вірша Р. Л. Стівенсона "We're off to the Zoo"; 3) формулювання лінгвокраїнознавчих коментарів, наприклад: *Аліса – ім'я допитливої, розумної, доброї і хороброї дівчини – героїні відомої на весь світ книжки англійського письменника Льюїса Керролла «Аліса в країні чудес» та «Аліса в задзеркаллі»*; 4) проведення ігор на літературно-країнознавчій основі, наприклад, літературних вікторин з опорою на потенційний рівень соціокультурних знань учнів загальноосвітнього характеру [3, с. 17-18]; 5) подання частини матеріалу для читання у формі коміксу (що є притаманним читацькій культурі англomовних країн) з наскрізним сюжетом.

З огляду на унікальність цього прийому, його важливість для набуття молодшим учнем запланованого рівня початкової літературної освіти зазначимо, що героями коміксу можуть бути персонажі відомих літературних казок. Наприклад, Л. Керролла, Дж. Толкіна, нашого співвітчизника М. Носова та ін. Завершення фрагментом коміксу кожного навчального циклу книжки для учня (Pupil's Book), як це представлено в авторському НМК "Wonderland", дозволяє «тримати інтригу» незвичних пригод героїв коміксу продовж трьох років вивчення англійської мови, розпочинаючи з другого класу (бо навчання у першому класі має пропедевтичний характер). Тим самим стимулюється й підтримується інтерес до мови, що вивчається. Процес читання стає реально привабливим для дітей. Вони набувають мінімально-необхідний рівень читацького кругозору, самостійності в читанні, а також отримують задоволення особистих читацьких інтересів [3, с. 13-14].

Водночас у взаємодії з представленими вище методами і прийомами навчання відкривається широкий простір для плідної реалізації літературно-країнознавчого підходу і відповідно для здійснення гуманітаризації процесу навчання англійської мови дітей молодшого шкільного віку – одного із провідних завдань освітньої галузі «Мови і літератури». А відтак забезпечується належне психолого-дидактичне та методичне підґрунтя для успішної літературної освіти учнів на наступних ступенях шкільного курсу з іноземної мови і культури.

Правомірність цих висновків підтверджується нашим досвідом підручникотворення, доповненим узагальненням результатів дослідного

навчання і співпраці з творчими вчителями України. Дослідження у цьому напрямі продовжуються.

Список використаних джерел

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: Підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів // Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / За загальн. ред. С.Ю. Ніколаєвої. – К. Ленвіт, 2013. – 590 с.
2. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: Навчальний посібник. – К.: Ленвіт, 2009. – 216 с.
3. Роман С. В. Навчально-методичний комплекс “Wonderland”: Книжка для вчителя / Роман С. В., Коломінова О. О., Чекаль Г. С. – 3-є вид. допов. – К.: Ленвіт, 2009. – 216 с.

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Кривцун К.Р.

Український гуманітарний інститут

Актуальність теми обумовлена тим, що сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується глибоким соціально-економічним перетворенням, коли від людини вимагаються не тільки знання й вміння, а й розвинені особистісні якості, які б давали їй змогу активно долучатися до творчої діяльності. Це передбачає перебудову процесу навчання, кінцевою метою якого має стати максимальне розкриття індивідуальних можливостей особистості кожного студента.

В нормативних освітніх документах акцент робиться на розвиток інноваційних освітніх технологій в навчальному процесі з метою забезпечення переходу освіти на нову, особистісно-орієнтовану парадигму. Педагогічною теорією та практикою навчання у вищому навчальному закладі накопичено багатий досвід застосування методів інтерактивного навчання студентів, зокрема у процесі вищої педагогічної освіти.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні необхідності застосування інтерактивних методів навчання у професійній підготовці студентів педагогічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

Поставлена мета обумовила необхідність вирішення ряду таких **завдань**:

- проаналізувати стан розробленості проблеми в педагогічній теорії та практиці;
- визначити сутність та особливості застосування інтерактивних методів навчання у вищій школі та їх функції;
- встановити та обґрунтувати дидактичні засади впровадження методів інтерактивного навчання у навчальному процесі вищої школи.

Об'єктом дослідження є професійна підготовка студентів педагогічних спеціальностей у вищих педагогічних навчальних закладах.

Предметом дослідження – застосування інтерактивних технологій в професійній підготовці студентів у вищих навчальних закладах.

Практичне значення дослідження матиме у розробці системи занять з фахових педагогічних дисциплін («Основи педагогічної майстерності», «Методика викладання», «Педагогіка», «Психологія», «Методика виховної роботи») з використанням методів інтерактивного навчання, підготовці методичних рекомендацій для викладачів вищих навчальних закладів щодо впровадження в навчальний процес інтерактивних методів навчання студентів.

Отже, на першому етапі дослідження був проведений аналіз розробленості проблеми в педагогічній теорії та практиці, що дає змогу дійти висновку, що соціальні перетворення в українському суспільстві докорінно змінили орієнтації в галузі вищої освіти. Розв'язання актуальних проблем можливе лише на основі впровадження новітніх педагогічних технологій, які б давали можливість для розвитку творчих здібностей особистості. Такими новітніми педагогічними технологіями і є інтерактивні технології. Інтерактивні технології навчання не нові для України. Вони використовувалися ще в перші десятиліття минулого століття й були поширені в теорії та практиці [1].

Застосування цих методів виявило певні проблеми й ускладнення: зниження ролі викладача в навчальному процесі, неекономне витрачання навчального часу, відсутність в студентів достатньої мотивації для такого типу навчання [2].

На другому етапі було виявлено, що суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес організований таким чином, що практично всі студенти беруть участь у процесі пізнання, вони мають змогу розуміти і рефлексувати з приводу того, що вони знають і думають. Інтерактивне навчання – це, перш за все, діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія викладача і студента, це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [3].

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем на основі аналізу відповідної навчальної ситуації. Отже, інтеракція сприяє формуванню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогові стати справжнім лідером колективу.

Інтерактивні технології передбачають організацію кооперативного навчання, коли індивідуальні завдання переростають у групові, кожний член групи вносить унікальний вклад у суспільне зусилля. Для роботи за інтерактивними технологіями викладачу потрібно змінити свої особисті підходи

до навчання, а для студентів повністю змінюються в такому разі умови роботи в аудиторії.

Сутність та особливості інтерактивного навчання базуються на підході, центрованому на студентах, що дає можливість актуалізувати знання, досвід всіх учасників навчання, обмінятися ним. Цей підхід робить навчання активним, що полегшує засвоєння матеріалу, робить цей процес усвідомленим, а відтак більш ефективним [5].

Упровадження інтерактивних технологій потребує від викладача розуміння суті даної моделі навчання, вміння старанно планувати свою роботу, значної кількості часу, особливо на початкових етапах. Слід поступово вводити елементи інтерактивних технологій на окремих заняттях, починаючи з найпростіших – робота в малих групах, парах, трійках, «мозковий штурм», «мікрофон» тощо.

Ігрові інтерактивні методи навчання включають: імітаційні методи, до яких відносяться: рольові ігри, що підрозділяються на ігри-драматизації і рольові дискусії; навчальні ділові ігри, що включають операційні та імітаційні ділові ігри. Неімітаційні ігрові інтерактивні методи навчання представлені: дослідницькими діловими іграми; кейс-методами; проектними методами; організаційно-діяльними іграми (організаційно-розумові, моделюючі, проектні ігри); аналізом конкретних ситуацій (аналіз мікро ситуацій, аналіз ситуацій-ілюстрацій, аналіз ситуацій-проблем, розбір і обговорення конкретного матеріалу, вивчення передового досвіду і обмін знаннями); тренінговими методами (тренінг сенситивності, комунікативний тренінг, відеотренінг) [4].

Отже, а третьому етапі дослідження зроблено висновок, що для інтерактивної технології навчання важливими є такі психолого-педагогічні умови: забезпечення діалогічності спілкування; створення середовища, яке формує власну думку та особистість студента загалом; зміна стосунків «викладач-студент», «студент-студент» на рівні партнерства, співпраці, співдружності; створення високої мотивації навчання; забезпечення самореалізації у майбутній професійній діяльності.

Ефект від використання інтерактивних прийомів максимальним буде тільки тоді, коли сам викладач глибоко усвідомить суть і необхідність такої роботи, при цьому врахує вікові особливості та рівень розвитку студентів.

Застосування в навчально-виховному процесі інтерактивних технологій навчання дозволить активізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів, що детермінує підвищення якості їх підготовки, прискорить процес їх соціалізації, актуалізує в них потребу в саморозвитку та самовдосконаленню.

Дидактичними засадами впровадження інтерактивних методів навчання є розроблення місту, ефективних методів, прийомів і засобів навчання, конструювання навчальних технологій допомагає з'ясувати, як, відповідно до об'єктивних закономірностей навчального розвитку студентів, організувати навчальний процес для забезпечення його максимальної ефективності; які

форми, методи і засоби є оптимальними в конкретних ситуаціях; якими принципами і правилами слід керуватися викладачу.

Список використаних джерел

1. Богданова, І. М. Педагогічна інноватика : навч. посібник / І. М. Богданова. – Одеса : ТЕС, 2000. – 148 с.
2. Дуткевич, Т. В. Психологічні основи використання інтерактивних методів навчання у процесі підготовки спеціалістів з вищою освітою / Т. В. Дуткевич // Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога : зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський : Абетка-Нова, 2003. – С. 26–33.
3. Кашлев, С. С. Технология интерактивного обучения / С. С. Кашлев. – Мн. : Белорусский верасень, 2005. – 196 с. – (Педагогика, обращенная в завтра).
4. Підласий, І. П. Практична педагогіка або три технології : інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І. П. Підласий. – К. : Видавничий Дім "Слово", 2004. – 616 с.
5. Пометун, О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко ; за ред. О. І. Пометун. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

МЕТАФОРА ЯК ЯВИЩЕ СТИЛІСТИЧНЕ, ЇЇ ВИДИ ТА ФУНКЦІЇ

Налчаджи Л.Й.

Український гуманітарний інститут

Проблема класифікації метафори, цікавила багатьох вчених, які в свій час досліджували це питання. Найяскравішими дослідниками метафори сучасності можна назвати Дж. Лаккофа, М. Джонсона (робота «Metaphors we live by») [51], Ф. Уілрайта, А.Вежбицьку, Х.Ортега-і-Гассета. Аналіз останніх досліджень свідчить про те, що вивченню метафори в різноманітних аспектах присвячені праці багатьох вчених: В. Телії, Н. Арутюнової, В. Гака, Г. Їжакевич, Л. Кудрявцевої, В.К.Харченко. З українських дослідників метафори назвемо М. Кочергана, М. Жуйкову, О. Тараненка, Голубовську І. та ін.

Актуальність цього дослідження полягає у необхідності проаналізувати та узагальнити різноманітні думки і підходи до класифікації метафори та її функцій.

Метою даного дослідження є проаналізувати різні види метафори та її функції у мові.

Об'єктом дослідження є метафора, її види та функції.

Предмет дослідження – аналіз та узагальнення різноманітних поглядів стосовно поняття метафори різними вченими, визначення метафори, класифікація та її функції.

Метафора (гр. *metafora* – «перенесення») – один з найбільш уживаних, популярних і важливих тропів, що полягає у перенесенні ознак, особливостей, характеристик за принципом схожості, подібності з одного предмета, особи, явища на інші. Це слово, зворот, в якому завжди присутнє буквальне значення авто логічне(денотативне) і переносне (конотативне).

Завдяки метафорі наше сприйняття певного явища, наше міркування про нього і, як наслідок, наші дії структуруються та упорядковуються, таку метафору називають концептуальною або когнітивною.

За Дж. Лаккофом та М.Джонсоном [5], **концептуальну (когнітивну) метафору** розуміємо як позначання одного концепту або концептуальної області за допомогою іншого концепта або концептуальної області [5], концептуалізації однієї ментальної області через іншу ментальну область [4], проєціювання області-джерела (*source domain*) на область-ціль (*target domain*) [4] в концептуальній системі. Під концептуальною або ментальною областю розуміється комплекс знань, тематично відмежований від інших комплексів знань. Згідно термінології запропонованої Телією В.Н. [2], концепт або концептуальний комплекс, ідентифікований за допомогою метафори, визначається як концептуальний референт. Концепт або концептуальний комплекс, залучений до порівняння, є концептуальним коррелятом.

Таким чином, при перших спробах теоретичного осмислення природи метафори формувалися висновки про те, що метафоризація – один з найпоширеніших тропів – є органічною властивістю людської психіки взагалі й художнього мислення зокрема.

Як показує аналіз спеціальної літератури, що метафори формуються на основі розширення семантичного обсягу слів. Найбільш звичне і пряме лексичне значення більшості слів починає обростати одним, двома, кількома чи багатьма іншими лексичними значеннями, що належать до образних, емоційно-експресивних властивостей мовлення [1, с.150].

Залежно від властивостей і функцій метафори існують такі класифікації цього поетичного тропа [там же, с.150]:

– за мовним рівнем (лексичні, фразеологічні та граматичні метафори); наприклад, лексична (*to wear a smile*), фразеологічна (*to fall in love*), граматична (*He is too married. Franklin died in 1790 and is still dead*).

– за стилістичним рівнем (індивідуально-стильові та загальностильові); наприклад, індивідуально-стильові («*Heartbreak House*» *Bernar Shaw*), загальностильові (*the time runs, the sounds fade away*).

– за структурою (прості та розгорнені); наприклад, проста метафора *a fox* (*хитрун, лукавець*); або розгорненна *the iron curtain* (*залізний завіс, недоступний кордон*).

– за подібністю (місце розташування (*head of the train*), колір (*bronze skin*), зовнішній вигляд (*a swob*); фізіологічні (*society is a body*) та психологічні враження (*honeу – ніжне звертання до коханої людини, half-baked*);

– за напрямками розвитку, тематикою; зооморфізми (*an eagle eye*), антропоморфізми – переноси від людини (*animal's king*), і на людину (*the man of iron*); перехід від конкретного до абстрактного (*to get the picture*);

– за функціональним рівнем: (номінативна та когнітивна); (*the leg of the table, an eye apple* - номінативна; *the time runs, the soul sings* – когнітивна);

– за граматичними характеристиками (частини мови та синтаксичні особливості), метафори бувають іменникові: *lesson (experience), burden(problem)*; дієслівні *to touch the problem (to have a problem)*; прикметникові: *poor (bad) results* та прислівникові метафори: *from the bottom of heart (frankly)*.

Різні вчені, досліджуючи цю тему, пропонують різні класифікації. Існують і інші погляди на класифікацію метафор.

Згідно класифікації, запропонованою Н. Д. Арутюною, метафори розділяються на декілька груп, а саме:

- номінативні, такі, що полягають в заміні одного дескриптивного значення іншим і омонімії;
- образні метафори, службовці розвитку фігуральних значень і синонімічних засобів мови;
- когнітивні метафори, що виникають в результаті зрушення в сполучуваності предикативних слів (перенесення значення) і що створюють полісемію;
- метафори (як кінцевий результат когнітивної метафори), що генералізують, стирають в лексичному значенні слова межі між логічними порядками і стимулюючи виникнення логічної полісемії.

Таким чином, дослідження метафори розширюється з розвитком мови, тому одна з основних проблем цього тропа – класифікація його параметрів.

Метафора як мовна одиниця, несе своє певне мовне навантаження. Харченко В.К. визначаючи роль метафори у мові виділяє 10 функцій метафори [3]. Розглянемо їх детальніше:

1. Номінативна функція, під якою розуміють можливість розвитку у слові переносних значень (*sunrise, the hand of the door*).

2. Інформативна функція, тобто передання інформації у метафоричній формі. Першою особливістю інформації, переданої у вигляді метафор, є цілісність, панорамність образу.

3. Мнемонічна функція, під якою розуміють здатність метафори сприяти кращому запам'ятовуванню інформації. Дійсно, варто назвати гриби природними пілососами, і ми надовго запам'ятаємо, що саме гриби найкраще всмоктують токсини з ґрунту.

4. Текстоутворююча функція. Текстотвірними властивостями метафори називається її здатність бути вмотивованою, розгорнутою, тобто поясненою і продовженою.

5. Жанроутворююча функція, яку обумовлюють деякі властивості метафори, що беруть участь у створенні певного жанру.

6. Пояснювальна функція. Пояснювальна функція метафор дарує нам мовну підтримку при вивченні фізики, музики, біології, астрономії, живопису, при вивченні будь-якого ремесла.

7. Емоційно-оцінна функція. Метафора є чудовим засобом впливу на адресата мовлення. Нова метафора в тексті сама по собі вже викликає емоційно-оцінну реакцію адресата мовлення.

8. Конспіруюча функція. Конспіруючою називається функція метафори, використаної для засекречування сенсу.

9. Ігрова функція.

Метафору іноді використовують як засіб комічного, як одну з форм мовної гри. Як форма мовної гри метафора широко вживається в художніх творах.

10. Ритуальна функція полягає в тому, що метафора традиційно використовується в привітаннях, вітаннях, святкових тостах, а також при вираженні співчуття. Таку її функцію можна назвати ритуальною.

Запропонована класифікація функцій метафори багато в чому умовна та схематична.

Отже, метафора завжди була одним із допоміжних засобів утворення нових змістів, без неї словоутворення було б приречене на безперервне виробництво нових слів.

Залежно від властивостей і функцій метафори існують її різні класифікації. Метафори розрізняють за мовним, стилістичним, структурним, функціональним та морфологічним принципами.

Метафора розуміється як стилістичне явище, що виконує різноманітні функції: номінативну функцію, інформативну, мнемонічну, текстоутворюючу, жанроутворюючу, пояснювальну, емоційно-оцінну функцію, конспіруючу, ігрову та ритуальну функції.

Список використаних джерел

1. Вознюк Т. Лінгвостилістичні параметри метафори / Т. Вознюк // Українознавство. – №2. – 2010. – с. 150-154
2. Телия В.Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц / Телия В.Н. – М.: Наука, 1985. – 269 с.
3. Харченко В.К. Функції Метафори / Харченко В.К. – Воронеж. – 1992, – 88с.
4. Lakoff G. The Contemporary Theory of Metaphor // Metaphor and thought (2nd edition). – Cambridge: Cambridge University Press, 1993. – P.202-251.
5. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. – Chicago: Chicago University Press, 1980. – 242p.

ПРИЧИНЫ И ЦЕЛИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ЯЗЫКОВЫХ КОДОВ В НОВЫХ КОНТЕКСТАХ

Полина А.В.

Украинский гуманитарный институт

Тема данного исследования – использование элементов текстинга и лит спик в номерных знаках личных автомобилей владельцев – граждан США. Его актуальность обусловлена современными тенденциями образования и использования искусственных языков по прямому назначению и в других контекстах. Предмет исследования – элементы текстинга и лит спик в номерных знаках личных автомобилей, их семантическое значение и цель, реальная или вероятная.

Тенденция комбинировать символы, принадлежащие к разным кодам, в номерных знаках личных автомобилей, причем эксплицируя этим более или менее персонализированную информацию неконкретному адресату, широко распространена в западной (включая американскую) культуре. И обусловлена она некоторыми процессами, происходящими в культуре и социуме эпохи постмодернизма:

- комбинирование в одной системе элементов разных стилей (эkleктика) для достижения физического комфорта, некоей философской цели или просто ради эксперимента;
- одержимость стремлением реализовать сознательное или подсознательное желание выделиться, отличиться, быть не таким как все;
- связанное с ним культивирование самолюбования, нарциссизма, стремления к популярности – в любой области, на любой промежуток времени, по любой причине;
- отрицание абсолютности истины, и, как результат, право любой идеи на существование в статусе истинной, правильной и разумной;
- стремительное развитие техники, постоянное появление технологических новинок, регламентирующих процессы социализации в любом их виде: форме, средствах, целях обмена информацией;
- подмена реальных взаимоотношений виртуальными.

И все эти процессы постоянно подпитывают и стимулируют друг друга.

Что касается эkleктики, в последние десятилетия она стала одной из основных характеристик духовной и материальной культуры постмодернизма. Сочетание, казалось бы, несочетаемых элементов можно увидеть в живописи, музыке, литературе, и, разумеется, в языке.

В свою очередь, и технологические новинки современной цивилизации, таких как развитие компьютерных технологий, стимулировали появление новых способов общения между людьми. Появление мобильной связи и интернета, новые возможности и некоторые специфические характеристики этих средств

коммуникации, стимулировали развитие дотоле неизвестных форм письменного вербального общения, которые были призваны оптимизировать коммуникацию в этом информационном пространстве. Так, появился особый язык общения в сфере мобильной связи или **текстинг (texting)**, возникли новые языковые коды в интернет пространстве, один из которых называется **лит спик (leet speak)**.

Однако, эти вербальные коды могут использоваться и в намного более простых и еще более неожиданных ситуациях, например, комбинация обоих кодов в номерных знаках частных автомобилей, – явление которое все чаще можно наблюдать в Соединенных Штатах Америки.

Этому всесторонне способствует стимулирование рекламой, да и общим психологическим настроем современного общества стремления выделиться чем-то особенным из группы себе подобных. Одним из средств достижения этой цели стали последнее время служить сделанные по заказу владельца престижные буквенные номерные знаки автомобиля, одно из английских названий которых – *vanity plates*, то есть, *таблички, дизайн которых продиктован тщеславием* (прим. автора). Номерные знаки, кроме административной, стали нести еще и личную информацию разного типа:

1. Определенные мировоззренческие установки, или просто декларирующие исповедание определенных ценностей
2. Информация-диалог с водителями соседних автомобилей
3. Сообщение определённых фактов биографии
4. Несущие информацию о роде занятий
5. Характеристики, призванные создать имидж, позитивный или негативный, что является попыткой привлечь к себе внимание в любом случае
6. Информация, сообщающая о предпочтениях
7. Запечатление знаковых элементов культуры
8. Информация, несущая элементы юмора или с элементами сарказма
9. Просто пошлые надписи разной степени откровенности

Таким образом, мы видим, что основная цель использования современных языковых кодов не по прямому назначению, прежде всего, в русле современных общественных тенденций, имеет целью привлечь к себе внимание, во-первых, посредством использования популярных способов кодирования информации, и, во-вторых, при помощи самой информации: шуточной, саркастической, скандальной или просто информативно любопытной.

Одним из философских положений постмодернистской культуры есть отрицание абсолютности истины. Истина есть то, что считает справедливым конкретный носитель конкретной интерпретации явления или события. Также точно, лит и текстинг все чаще воспринимаются не как формы искажения литературного языка, а как неотъемлемые части современного языка, которые,

даже если не всегда воспринимаются среднестатистическим его носителем, трактуются как современные его модификации [4]. Это и обуславливает их употребление в совершенно неожиданных контекстах для передачи совершенно неожиданной смысловой и коннотативной вербальной информации, а также неожиданность и субъективность интерпретации сообщений, закодированных на номерных знаках.

Примером такой интерпретации сообщений с номерных знаков, основанной на предложенной Карлом Юнгом идеи синхроничности [2], была предложена современным американским философом Эллиотом Бенджамином [3]. Под синхроничностью К. Юнг понимает субъективно значимое совпадение между определенным внутренним состоянием человека и внешним событием, коррелирующим с этим состоянием (проблема – предложенное решение, забыл – напоминание).

Однако, не очень убедительным выглядит соотнесение сложных жизненных реалий с элементом современного технического средства, тем более, что прочтение многих номерных табличек лингвистически многопланово и, соответственно, просто ассоциативно и субъективно. Данное исследование имеет широкие перспективы для анализа: в частности, анализ употребления данных кодов в других контекстах: реклама, ПР, медиа-продукция, и др.

Список используемых источников

1. Милеева М.Н. Текстинг в условиях мобильной коммуникации/ М.Н. Милеева, О.А. Кривоногова // Лингвистика и филология. Серия: Гуманитарные науки. – 2011. – 2 (1). – С. 65-68
2. Юнг К. Г. Синхроничность. — М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер», 1997. – 316 с.
3. Benjamin E. License Plate Synchronicity: An Experiential Account and Analysis [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://integralworld.net/benjamin24.html>
4. What is Leet Speak. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.what-is.techtarget.com

ON THE USAGE OF THE TERMS «INTERCULTURAL» AND «CROSS-CULTURAL» COMMUNICATION

Lyudmyla V. Danylyuk
Ukrainian Institute of Arts and Sciences

Communication is the process through which participants create and share information with one another on the way to mutual understanding. English now is used as a language of cross-cultural communication all over the world.

The world we are living in to-day is changing rapidly and fundamentally. Due to Internet and new IT technologies the distances become very short, borders tend to disappear, political, cultural and economic processes unite people and states, new favorable conditions appear for social and democratic development of the mankind. Cross-cultural communication becomes one of the primary needs for successful development of international collaboration and mutual understanding of nations in their efforts to build a safe and happy world.

Problems of cross-cultural communication have lately become very topical both in educational and scientific circles in many countries. These problems seem to become global [1; 2; 3; 5; 6] and they have recently become rather vital in Ukraine too [1; 2].

The aim of the article is to analyze the two terms *cross-cultural* and *intercultural communication* that are used today in English.

The theme is rather **topical** due to the necessity of identity and accuracy in scientific research and absence of the papers discussing the subject.

The two terms *cross-cultural* and *intercultural communications* are used by scholars in their scientific papers and speeches while discussing the problems of communication in scientific conferences or seminars with University students. The two terms seem to be interchangeable and sometimes ambiguous. The matter is, the field of intercultural communication started to develop in the 50s in the USA where the term was suggested by Edward T. Hall [4], an anthropologist, teaching at the Foreign Service Institute from 1951 till 1955, who is considered a *founding* father of *intercultural communication* as an academic area of study.

The term "*Intercultural*" consists of two components: the stem "*culture*", which here means "nation" (a state) and "*inter*" which is here a shortening of "internal". Now we see it to be a quite logical term for Americans implying the notion of communicating peculiarities of people of different ethnic groups, cultures (traditions), religious views, etc. within one state.

Lately, when the problems of communication (at first, mostly, though the works of the USA scholars) interested Europe in late 60-s, the field of study started rapidly developing in Europe as well. The term "*cross-cultural*" communication became used more than "*intercultural communication*" by European scholars as they dealt mostly

with different problems of communication that face people on the intercultural level of various cultures/states.

Today we come across both of the terms. Do they imply any difference or are they two semantically identical and interchangeable lexemes?

Both, "*Intercultural*" and "*cross-cultural*" communication is the process through which we get to know individuals different from ourselves in national, religious, social etc. orientations, and which is provided by our different experiences.

Thus, both terms are rightful and very often they are used like synonyms, but it seems, that their usage is predetermined by their semantics and real situation which should be taken into account.

References

1. Ткаля І.А., Черкашина Н.І. Усвідомлення міжкультурних розбіжностей як чинник успішності міжнародної комунікації студентів немовних вузів / І.А. Ткаля, Н.І. Черкашина // Вісник ХНУ ім. В.Каразіна. – Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – Вип.77. – №1102. – 2009. – с.103-104.
2. Бушкова В.В. Комунікативні стратегії та мовні моделі в міжкультурному спілкуванні / В.В. Бушкова // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського лінгвістичного університету [ЛІНГВАПАХ-VIII]. – Філологія, педагогіка і психологія в антропоцентричних парадигмах. – Вип.3 А.. – 2000. – К.:Видавничий центр КДЛУ. – с.216-219.
3. Andersen, Margaret (1993). Studying across difference. Race, class and gender in qualitative research. In John Stanfield II (Ed.), Race and ethnicity in research methods (pp.39-52). – London: Sage.
4. Brislin, Richard; Lonner, Walter & Thorndike, Robert (1973). Cross-cultural research methods.- New York: John Wiley.
5. Condon, John & Yousef, Fathi (1977). An introduction to intercultural communication. – India
6. Hall, Edward (1959). The Silent Language. – New York: Anchor Books.
7. Lustig, Myron & Koester, Jolene (1996). Intercultural competence: Interpersonal communication across cultures. – New York: Harper Collins.
8. Kim, Young-Yun (1992). Intercultural communication competence: A systems-theoretic view. In William Gudykunst & Young-Yun Kim (Eds.), Readings on communicating with strangers. An approach to intercultural communication (pp.371-381). – New York: McGraw Hill.
9. Rodrigo, Miguel (1999). La comunicación intercultural. – Barcelona: Anthropos.

СЕКЦІЯ 7. ХРИСТИЯНСЬКІ ТА ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ОСМИСЛЕННЯ МИНУЛОГО ТА СУЧАСНОСТІ

РЕЛІГІЙНИЙ ФАКТОР У РЕАЛІЗАЦІЇ РОСІЙСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕОЛОГІЇ НА УКРАЇНСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ

Богачевська І.В.

Національний транспортний університет

Нав'язлива ідея «возз'єднати штучно поділений єдиний народ», яким російські ідеологи останнім часом вважають майже всі народи колишнього СРСР, а надто – росіян, українців та білорусів, пропагується останні 10 років рівною мірою як офіційним кремлівським істеблішментом, так і за допомогою Російської православної Церкви. Ідеологія «русского мира», під прикриттям якої довгі роки виношувалися плани військової експансії Росії на територію України, проявилася у всій своїй фальші на територіях так званих «ДНР» та «ЛНР» та анексованого Криму.

РПЦ, яка за часів патріаршества Кирила фактично перетворилася на «ідеологічне відомство» при президентові Росії, проводить на тимчасово неконтрольованих Україною територіях політику, аналіз якої дозволяє чітко побачити, що насправді готовий принести в поліетнічну і поліконфесійну Україну «русский мир», який всіма своїми діями намагається просувати УПЦ (МП) на чолі з митрополитом Онуфрієм.

Розглянемо, яким чином змінювалася конфесійно стабільна ситуація з приходом «русского мира» на терени Кримського півострова.

Почалося все з масових переслідувань кримських татар, мусульман-сунітів за віросповіданням. Не йдеться про представників проукраїнські налаштованого Меджлісу, або національних активістів. Справа в тому, що в Росії існує індекс заборонених ісламських книжок. Статтею 13 Федерального закону від 25.07.2002 № 114-ФЗ «ПРО протидію екстремістської діяльності», пункту 7 Положення про Міністерстві юстиції Російської Федерації, затвердженого Указом Президента Російської Федерації від 13.10.2004 № 1313, на Мін'юст Росії покладено функції з ведення, опублікування та розміщення в мережі Інтернет федерального списку екстремістських матеріалів. Туди, навіть, потрапив Життелпис Пророка [1]. Кожен віруючий мусульманин, в кого вдома знайдуть такі книги, підлягає адміністративному, громадянському або кримінальному покаранню в залежності від кількості та вида літератури. Обшуки в мечетях та медресе прокотилися по всьому півострову. Мусульмани Криму зазнають значних утисків щодо відправлення богослужінь, святкування релігійних свят тощо.

Потім настала черга «сектантів» з християнських церков. Діяльність УПЦ Київського патріархату та греко-католиків (УГКЦ) майже повністю паралізовано, невеликі групи віруючих збираються майже «катакомбно». Адвентисти сьомого дня були вимушені перенести музей Церкви з Криму в Бучу під Києвом. Євангельські християни-баптисти, Свідки Єгови, харизматичні Церкви – всі протестантські конфесії на собі відчули, що вони потрапили в статус «інакомислячих», «інославно», тому що єдиною офіційно дозволеною християнською Церквою на території АРК є, згідно ідеологічним настановам Кремля, лише православ'я в особі РПЦ.

Звіт Місії ОБСЄ з оцінки стану справ із дотриманням прав людини в Криму від 17 вересня 2015 року ґрунтовно характеризує різні форми утисків релігійної свободи на півострові з боку російської окупаційної влади. Зокрема, неправославні релігійні громади зіткнулися із серйозними труднощами під час бюрократичної процедури подання заяви на перереєстрацію; майбутнє Української православної церкви Київського патріархату залишається непевним; здійснення тиску на релігійні організації кримських татар відзначалося чіткими періодами посилення та послаблення. Отже, право на свободу віросповідання в Криму знаходиться під загрозою знищення.

Детальний аналіз релігійної ситуації на окупованому Донбасі підготовлений Міжнародним партнерством за права людини (Брюссель) спільно з правозахисною організацією «Центр Громадянських Свобод» (Київ) та за допомоги Інституту релігійної свободи (Київ).

Незаконні збройні формування відкрито заявили про свою прихильність до московського православ'я і початок «хрестового походу» на Донбас. Сепаратисти привласнюють церковне майно, викрадають, піддають тортурам і вбивають священнослужителів та прихожан, забороняють будь-яку релігійну практику, окрім православ'я Московського Патріархату та деяких інших виключень. Вбивство чотирьох євангелістів у Слов'янську влітку 2014, руйнація будівель протестантських Церков, зокрема Церкви АСД в Дебальцевому, – перелік можна, на жаль, продовжувати...

За зразком Криму, «голова» так званої ЛНР Ігор Плотницький 14 березня 2016 р. на апаратній нараді ради Міністрів доручив Державному комітету з питань релігії та духовності ЛНР спільно з МДБ і МВС перевірити діяльність релігійних громад в Республіці. Про це передає сепаратистський сайт «Луганський інформаційний центр», (інформація РБК).

Потерпають від нової влади не лише діячі всіх релігійних деномінацій, крім РПЦ, але й вчені та наука. Науковці всесвітньо відомого музею «Херсонес Таврійський» (Севастополь) були обурені рішенням російського глави Севастополя Сергія Меняйла про призначення директором заповідника клірика Кримської єпархії УПЦ (МП) протоієрея Сергія Халюти. Припиняють діяльність та захоплюють релігійні навчальні заклади, згадаємо, хоча б захоплення Християнського університету в Донецьку. В Донецьку був викрадений з дому, де

він опікувався сином-інвалідом, відомий український вчений-релігієзнавець В. Козловський.

Доповідь «Коли Бог стає зброєю» містить у собі факти, свідчення жертв і очевидців релігійно-вмотивованих переслідувань, які здійснюють бойовики-сепаратисти під час збройного конфлікту на сході України [2]. Вперше за часів Незалежної України в країні з'явилися люди, які постраждали чи досі зазнають переслідувань через свої релігійні переконання.

Таким чином проявляє себе «русский мир» на захоплених Росією та проросійськими військово-терористичними угрупованнями українських теренах. Країна, яка, завдяки виваженій державній політиці та конструктивній позиції релігійних організацій, не знала жодного повномасштабного порушення релігійних свобод або конфлікту на релігійному тлі за 25 років свого існування, завдяки діям проросійських сил, втягнута в системний конфлікт, в якому релігійний фактор є одним з вирішальних.

Спроба зробити російське православ'я єдиною панівною релігією в країні, яка на початку свого незалежного існування проголосила наріжним каменем своєї державності принцип свободи совісті та віросповідань, як показують реалії сьогодення, приречені на провал. Представники релігійних громад різних віросповідань та конфесійної належності сьогодні консолідують зусилля в організації дієвої та адресної допомоги людям, які потерпають в зоні збройного протистояння та на окупованих територіях. Церквами України шириться волонтерський рух. Віра лише зміцнюється випробуваннями. Ті, хто раніше не усвідомлював власної етно-національної та патріотичної самоідентифікації, сьогодні чітко визначають свою духовну та моральну позицію щодо подій в країні. Нав'язуванням Росією українському народу штучної православно-необільшовицької псевдокультури, напряду пов'язаної з неоколонізаційною кампанією Російської Федерації проти України, лише укріплюється бажання українців відстояти релігійний мир та конфесійну злагоду в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Запрещенные исламские книги. Полный список [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// <http://www.muslim-info.com/zapreshchennye-islamskie-knigi-oilnyi-spisok.html>.
2. Коли Бог стає зброєю. [Електронний ресурс]. – http://www.irs.in.ua/files/publications/2015.04_Report_Religious_persecution_in_occupied_Donbas_ukr.pdf.

ТРАНСФОРМАЦИЯ ВЕТХОЗАВЕТНОЙ КОНЦЕПЦИИ СВЯЩЕНСТВА В НОВОЗАВЕТНОМ КОНТЕКСТЕ: БОГОСЛОВСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ СУЩ. ΙΕΡΕΥΣ (ХИΕΡΕУС) В АПОК.1:6

Лукин В.Г.

доктор богословия, независимый исследователь

Многообразие исследований, посвященных теме священства как одной из слагаемых описания метаконфликта как культового процесса в Апокалипсисе Иоанна, можно условно разделить на пять направлений. Одно из них, конкретизирует инфинумы священства/первосвященства Сына Человеческого [1]. Остальные касаются особенностей священства условно бессмертных существ: общинников, херувимов, ангелов и старцев [2]. Относительно священства христиан, объектами богословского анализа выступали не только тексты с присущим им прямым терминологическим означиванием общинников (ιερείς в Откр.1:6а₁; 5:10а₂; 20:6в₁), но и отдельные понятия и образы, фиксирующие их функционально-статусно-бытийный горизонт: белые одежды (Откр.4:4; 7:13), пребывание пред Божьим лицом (Откр.7:15; 22:3), мотив осквернения/чистоты (Откр.14:5), печать на челах (Откр.7:1,2; 14:1), упоминание храмового комплекса (Откр.11:1-4). Согласно результатам многочисленных исследований, ветхозаветная концепция священства претерпела весьма существенную трансформацию.

И все же, оценивая положительно многочисленные усилия исследователей в этой области, стоит отметить, что зачастую их выводы носят не только глубоко условный характер, но и радикально разнятся друг от друга. Однозначно, что выводы каждого богослова основаны на фактах или каких-то исходных данных, на некоторых посылах или аксиоматических утверждениях, а также базируются на результатах анализа избранной ими терминологии (ясной, однозначной или двусмысленной), с учётом логических связей. Но присутствие разногласий свидетельствует о доминировании в их научном мышлении определенных теологических мотиваций, притом в границах конкретного научного направления. Мы убеждены, что ошибка ученых, кроется в изначальном выборе неверного ветхозаветного главенствующего парадигматического ориентира, которым признана модель Ааронова священства. Более того, мотивы теологов обращающихся к этой модели как первичному аргументу в работе с текстами из Откровения, и игнорирующих модели: левитства, назорейства, общенационального священства, остаются научно не объяснены. Как следствие, определение бытийно-функционального горизонта и выявление особенностей матрицы ритуально-этического бытия группы, означаемой термином Ιερείς (мн. от ед. Ιερεύς) в Апок.1:6, лишены праксиологической конкретики, смещаются в сторону частного мнения, теологуменов и догматических тез [3]. В результате попытки зафиксировать и

постулировать единое представление о природе и базовом назначении священства в Апокалипсисе, вызывают серьезные затруднения [4].

В настоящем исследовании был избран другой подход: для обнаружения всевозможных характеристик и контуров новозаветного священства в Апок.1:6, а также детерминирования его радикальных изменений и связей между ними, мы обратились к универсалиям, представленным в содержании Синайского повествования (Исх.19) как архетипическим посылам,¹ но уже в свете новой богословско-исторической ситуации, центральным моментом которой признана жертва Христа, изображенная в терминах ритуального акта (Откр.1:5в₁; 5:9б, 12:б), выполняющая роль скрипта известных изменений. Сам скрипт, прописывал место и роль, а также функции новозаветной модели священства. В свою очередь, именно это позволило определить степень трансформации ветхозаветной парадигмы священства, представленной термином *ἱερεὺς* в Апок.1:6.

Прежде всего, речь идет о структурных изменениях. Мотивы Ааронова, левитского и национального священств функционально сосредотачиваются в сообществе верующих без присущей ветхозаветной парадигмы иерархизации и функциональной субординации, исключая обрядовость и градуированность. Осуществилась так называемая безвозвратная деактуализация операциональной составляющей ВЗ концепта (ритуальная динамика). Как следствие, потребность в обязательном архитектуаризованном варианте сакрального места-пространства для поклонения Богу, исчезает.

Также модификация коснулась и сферы корпоративности. Применение стандартного сущ. *ἱερεὺς* к общинникам новозаветной еkkлeсии закрепленного в Ветхом Завете за узкоспециальным операциональным священством, продиктовано содержанием Исх.19:6а₁ и свидетельствует об исполнении пророчества из Ис.66:21, связанного с интернационализацией концепта священства. Из этого явствует, что необходимость в специально избранном классе посредников для ритуального и неритуального содействия доступу к Богу, отпадает. Отныне с сотериологической перспективы, роль ходатая между иномирами и общиной как сакральным обществом-пространством закрепляется за Сыном Божиим как небесным первосвященником (Откр.1:12-20). Важно подчеркнуть следующее: описание священства христиан предваряется утверждением о первосвященнической деятельности Христа

---

¹Сакральные границы, градуированность доступа в присутствие Яхве, выделение особых лиц для приближения к Богу, ритуальная составляющая, а также место пребывания Шхины. Универсалии выполняли функцию скриптов, прописывающих место и роль, а также функции каждой модели в религиозном обустройстве Израиля, но с заметной изменчивостью, с точки зрения обрядовых обязательств и дозволений. Следовательно, когда речь заходит об узкоспециальном священстве или же общенациональном, то подразумевается частичная визуализация вариативности универсалий провозглашенных на Синае (Исх.19), без изначальной ориентировки на образец Ааронова священства.

(Откр.1:5в₂,13-15;2,3). Таким образом, закладывается основа последующим заявлениям о новозаветном священстве в этом документе.

В дополнение к этому, преобразование ВЗ концепта затронуло и область гендера. Барьеры, возведенные некогда ветхозаветной культовой политикой в отношении женщин, и исключавшие причастность последних к ритуальной стороне культа, уже разрушены. В кн. Откровение их не существует, о них нет упоминания, о чем свидетельствует приложение термина ἱερείς к общинникам независимо от пола (Откр.1:6; 5:10; 20:6;14:1-5). Иными словами, новозаветное священство не только интернационализировалось, но и перестало быть гендерно дифференцированным. Упоминание о сексизме в Апокалипсисе Иоанна, с точки зрения вовлеченности, в динамику новозаветного поклонения, отсутствуют.

К тому же, священство - это не только вопрос реализованной эсхатологии (Откр.1:6а₁; 5:10а₂), но и будущего осуществления и свершения (Откр.20:6в₁). Священство в Откр.20:6в₁ рассматривается как кульминация первых двух изложений новозаветного концепта (Откр.1:6а₁; 5:10а₂).

Далее, если учесть высокий процент влияния мотивов Исхода и содержания Исх.19 на богословие священства в Откр.1:6а₁, но и в Апокалипсисе, то вполне логично ожидать присутствия вышеназванных универсалий в этом документе с повторением их функции в иных обстоятельствах. Но, согласно анализу текста и содержания Откр.2,3, лишь две универсалии сохранили свою богословскую актуальность: сакральные границы и место пребывания Шхины, которые отождествляются с церковью как священным пространством.

Наконец, если применить подход У. Аниазора, рассматривающего священника образцом «читателя» Торы [5], то новозаветное «царственное священство» представляет из себя то, как Божьи люди в свете подвига искупления на кресте должны «прочитывать» Священное Писание в отношениях с Богом, «приобщая» к этому акту падшее человечество. В таком случае подтверждается миссиологическое измерение как внешнее проявление уклада бытия новозаветного священства (Откр.2,3; 12:17; 14:12). Ясно одно, христианская церковь как «царство священников» становится наглядной зримой опорой и форпостом в распространении вести о Христе. Через нее как священное пространство реализуется Божье присутствие в этом мире.

Вывод. Учитывая вышесказанное можно заключить, что представленные грани новозаветного концепта священства выраженного термином ἱερείς в Откр.1:6а₁, в сочетании с дополнительными культовыми образами, воспроизведенными в содержании Откр.1:12-20; 2,3, задают вектор дальнейшей толковательной стратегии всего спектра доктрины священства в этом документе. В богословском смысле, сам термин, играет роль точки идеологического схождения-расхождения двух эпохально разделенных институций священства.

Список использованных источников

1. Carlo Manuzo "La liturgia dell'Apocalisse come "actio liturgica" cristiana: Studio esegetico-teologico di Ap 1,9-16; 3,14-22; 13,9-10; 19,1-8" (Analectica Biblica, 192; Gregorian and Biblical Press, Rome, 2012):129-130.
2. Ardea C. Russo "Behind the heavenly door: Earthly liturgy and heavenly worship in the Apocalypse of John" (PhD thesis, Notre Dame, Indiana, 2009):215-216; Marscia A. Munger "The Rhetoric and function of angels in the book Revelation" (PhD thesis, Trinity International university, 1998):284-289; Leonard L. Thompson "The Book of Revelation: Apocalypse and Empire" (Oxford University Press, Inc., 1990): 69-70.
3. Felise Tavo *Woman, Mother, and Bride: An Exegetical investigation into the "Ecclesial" notions of the Apocalypse*" (Peeters, 2007):75.
4. Gregory Beale *The book of Revelation: A commentary on the Greek text* (The New International Greek Testament commentary, Wm. B. Eerdmans Publishing Co, 1999):193.
5. Uche Anizor "King and Priests: Scripture's Theological account of its readers" (PhD thesis, Wheaton College, 2011).

ОСНОВА ФІЛОСОФІЇ ТА ТЕОЛОГІЇ РУСИ – ПЕРЕМІНА СЕРЦЯ ЛЮДИНИ ЧЕРЕЗ СЛОВО

Нероба В.В.

Український гуманітарний інститут

Основними рисами західноєвропейської середньовічної філософії та теології були догматизм та обрядовість. А також осмислення ролі церкви в спасінні та духовності людини, оскільки вони не могли здійснитися людиною наодинці з Богом. Все в тогочасній Західній Європі та Візантії було підпорядковано церкві, і якщо хтось і пробував проявити самостійність, то він переслідувався церквою. Аж до XIII ст. домінуючою філософією був неоплатонізм, згідно з яким людина розглядалася як істота, що має подвійну природу: духовну і тілесну, божественну і тварну. Середньовічні філософи намагалися з'ясувати, що в людині божественного, робили спроби розібратися в духовній сфері людини (дух, душа, розумна душа, воля).

На противагу цим поглядам філософія і теологія Русі була і залишається практичною, кордоцентричною (що йде від серця), в якій найбільшою вартістю є людина. Така теологія та філософія цілковито ґрунтувалась на Святому Письмі, яке в Київській Русі, на відміну від Західної Європи в епоху Темного Середньовіччя, де воно було заборонене для мирян, набуло широкого розповсюдження. Саме завдяки впливові Святого Письма, яке було досить поширене на Русі в епоху 11-13 ст. в нас панував світогляд, основою якого був принцип - зміни людського серця через Слово.

Перш за все необхідно дослідити розуміння поняття серце в Святому Письмі, оскільки багато дослідників помилково вважають, що «серце» в Біблії та українській філософії означає виключно почуття. Але поняття «серце» в Біблії – це центр мислення, переживань, емоцій, прагнень. Серце - центр духовного і фізичного життя людини (Вт. 11:13; Діян. 4:32), її внутрішній світ (Вт. 9:4) та істинну сутність (Євр. 17:9). Біблія пов'язує із серцем всі функції свідомості: мислення, рішучість, відчуття, прояв любові, прояв совісті; більше того, серце становить центр життя взагалі – фізичного, духовного та душевного. Згідно з однією працею поняття «серце» вказує на «внутрішню сутність людини» і «є тією частиною людської особистості, яка лине до Бога, в якій корениться релігійне життя і яка визначає моральну поведінку людини». Отже, слово "серце" стосується всього внутрішнього життя людини. У біблійних текстах "серце" означає не одну з властивостей душі, а всю людину, цілісність всіх її властивостей і загального ставлення до інших, до Бога, до світу. Коли у Святому Письмі згадується, що маємо любити Бога "всім серцем своїм", то це означає: "усією душею своєю, всією думкою своєю і всією силою своєю" (Мт. 22:37, Мр. 12:30, Лк. 10:27).

Зміст киеворуської «філософії серця» висловлений в цитаті письменника VII-VIII ст. **Іоанна Дамаскіна** в його «Діалектиці», наведений в з перекладеному з болгарської мови «Ізборнику Святослава» (1073): «Філософія є уподібненням богів... Філософія є мистецтвом мистецтв і наукою наук, оскільки філософія є початком усякого мистецтва... Далі, філософія є любов'ю до мудрості: істинна ж мудрість є Бог. А тому любов до Бога є істинна філософія» [1, с. 622]. А походить ця мудрість від Бога, через пізнання книжного Божого Слова. Збірник Святослава (1076 р.) так говорить про читання книг – Божого Слова: «Добро є, браття, книжне читання, тим більше всякому християнинові: щасливі бо, каже, ті, котрі бажають його свідоцтва, всім серцем знайдуть його. Бо що каже через того, хто бажає його свідоцтва? Коли читаєш книги, не спіши швидко прочитати до другої глави, але зрозумій, що говорять ці книги та слова, й три рази повертаючи до одної глави. Каже бо: в моїм серці я заховав твої слова, щоб я не згрішив тобі. Не каже: тільки устами висловив я, але й в серці заховав, щоб я не згрішив тобі, й добре розуміючи написане, цим керується. А я кажу: узда кермує конем і здержує його, праведника ж книги. Бо корабель не побудується без цвяхів, ні праведник без книжного читання; і як полонений все думає про своїх батьків, так і праведник про книжне читання. Краса воякові є зброя, а кораблеві вітрила, так і праведникові книжне читання; відкрій бо, каже, мої очі, щоб я порозумів чуда від твого закону: очі бо, говорять, серце цінить розумування, й інше» [2, с. 72].

Наші мислителі займалися не абстрактним теоретизуванням, так як це робили схоласти Західної Європи, а питаннями практичної моралі та зміни людського серця, через пізнання Слова Божого. Вони стверджували, що знання має бути спрямоване не на зовнішній світ, а на оволодіння Божественною

істиною, яка має надприродний характер, бо походить від Бога. Це відбилось у творах видатних книжників Русі – Данила Заточника, Іларіона, Володимира Мономаха, Климента Смолятича, Кирила Туровського, та ін.

Цю особливість києворуського світогляду досить виразно змальовує мислитель **Кирило Туровський** (1130-1182). У своєму «Слові до розслабленого» філософ, звертаючись до «розслабленого» (людини) стверджує, що людина є творінням Божим. Органом розуміння (просвіщення) як способу осягнення істини тут виступає *серце*. У людині, що є точкою перетину світу благодаті та світу гріха, центром цих протидіючих сил є серце, яке зводить воєдино думку, волю та віру. На відміну від панівних у західноєвропейському середньовіччі уявлень про абсолютну відчуженість душі від тіла (тіло - «темниця душі») києворуські мислителі, в тому числі і Кирило Туровський, наголошують на органічній єдності плоті й душі в тілі. Душа людини уявлялась «сутністю живою», яка тільки у поєднанні з тілом стає реальністю.

Митрополит Іларіон в праці «Слово про закон і благодать» (XI ст.) продовжує розвивати ідею зміни людського серця через Книгу, бо й адресував він свій твір тим, хто «доволі наситилися книжної насолоди». В той час читання книг, особливо Біблії, було поширеним і заохочувалося. Він пише про те, що князь Володимир, задумавши ввести християнство, тим самим прилучився до Божої мудрості — у нього в серці «засяяв розум». І наслідком цього «осіяння розуму», яке приходить через Слово Боже, є спасіння від Господа. «І збулось на нас, народам проречене: «Одкриє Господь руку свою святу перед всіма народами, і уздрять усі кінці землі спасіння од Бога нашого». Іларіон наводить приклад зміни серця князя Володимира «велике і дивне діло сотворив...» «зажадав він серцем, загорівся духом, щоб і собі стати християнином і землю свою до християнства навернути. Що й сталося...» Іларіон стверджує, що наслідком внутрішніх змін в серці були видимі переміни життя та поведінки. «Уже і ми не ідолослужителями зовемося, а християнами; і не без надії живемо, а сподіваючись на життя вічне. І вже не капища сатанинське городимо, а Христові церкви зводимо; вже не заколюємо бісам один одного, а Христос за нас заколюється і приноситься в жертву Богу і Отцю. І вже не жертовну кров куштуючи, погибаємо, а причащаючись, Христовою святою кров'ю спасаємось» [3, с. 201-203].

Київський митрополит **Никифор** (помер у 1121 р.) писав «Послання» до князів Володимира Мономаха та Ярослава Святославовича. Він прагнув вирішити проблему спасіння та переміни життя людини пояснюючи сутність людської природи, яка є нероздільним поєднанням тілесної та духовної субстанцій, які перебувають у єдності. І саме в серці людини відбувається боротьба добра та зла. Душа людини складається з трьох сил: словесне, люте і бажане. Перше – це ум, розум, Логос, це – Божа присутність в серці. Друге – почуття, пристрасті, емоції. Третє – це воля, прагнення, цілеспрямована дія. Суть боротьби – підпорядкувати бажання розуму за допомогою Слова. Людина

повинна розрізняти добро і зло, для цього їй потрібні знання СЛОВА. Дані органів почуття є недосконалими, їх потрібно перевіряти розумом – через Слово. Никифор наголошує на результатах знання Божого Слова – мудрості, добродієчності, моральності [4, с. 363-373].

«Повчання» князя **Володимира Мономаха** (1053-1125) є чудовим прикладом переміни серця. Світ у ньому постає в усій досконалості і красі як взірець премудрості Бога. Бог-людинолюбець не відповідає, як люди, злом на зло, терпить гріхи людські, він хоче від людей трьох діл – покаєння, сліз розкаяння та милостині. Мономах закликав людей до знання, суд – до справедливості, засуджував смертну кару, вважав морально-етичні засади головними при вирішенні економічних та політичних питань. «Не наслідуй лиходіїв, не завидуй тим, хто творить беззаконня, бо лиходії винищені будуть, а ті, що надіються на Господа, заволодіють землею. ... розумійте, як ото єсть Чоловіколюбець-Бог милостив». «...Убогих не забувайте, але, наскільки є змога, по силі годуйте і подавайте сироті, і за вдовицю вступіться самі, а не давайте сильним погубити людину. Ні правого, ні винного не вбивайте (і) не повелівайте вбити його; якщо (хто) буде достоїн смерті, то не погубляйте ніякої душі християнської... А коли добре щось умієте, - того не забувайте, а чого не вмієте – то того учітесь, як отець мій (Ярослав). Удома сидячи, він зумів знати п'ять мов, а се за почесць єсть од інших країв. Лінощі ж – усьому (лихому) мати: що вміє, те забуде, а чого ж не вміє – то того ж не вчиться». Апогеєм переміни серця в даному творі є власний приклад князя – прощення ним вбивці сина! [5, с. 163-165].

В Київській Русі прагнули навчити кожну людину наближенню до Божого ідеалу. Наприклад, **Климент Смолятич** (XII ст.) виділяє два шляхи зміни серця - *приточим*/ (через міркування над книгами - «притчами») та благодатний - «осаяння» Божественним світлом, Словом. Пошук Божої мудрості набуває особистого суб'єктивного характеру і має здійснюватися кожною людиною, з метою зміни власного життя та характеру.

Принцип «зміни серця через Слово» був взятий з Святого Письма. Бо саме серце згідно з Біблією приймає духовне рішення про відношення до Бога, обираючи віру в Нього або непослух. Та й заклик любити Бога звернений в першу чергу до серця – тобто до його думок та почуттів. Серце змушує людину робити той чи інший вчинок, тому Бог хоче написати Свій Закон у людському серці, навіть більше – дати нам нове серце: "Я дам вам нове серце і новий дух вкладу у ваше нутро" (Єз. 36:25).

Отже, творчість письменників Русі доводить, що саме серце людини є джерелом її свідомої і вільної особистості, котра мислить, місцем її остаточних рішень, неписаного Закону (Рим. 2:15) і таємничої дії Божої. Серце – те місце, де людина зустрічається з Богом, а ця зустріч остаточно здійснюється в людському коли ми приймаємо Ісуса в своє серце, тобто коли Христос народжується і живе в ньому.

Список використаних джерел

1. Антология мировой философии: В 6т. – М, 1969. – Т. 1. – С. 622.
2. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви: У 4 т., 5 кн. – Репр. відтворення вид. 1955 р. – К.: Либідь, 1998. – Т. I: (X–XVII ст.).
3. Іларіон Київський. Слово про Закон і Благодать / Давня українська література. Хрестоматія. – К., 1992.
4. Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти тт. – К., 2001. – Том I.
5. Давня українська література: Хрестоматія. Хрестоматія. – К., 1992. – С.163-165.

«РОД НЕВЕРНЫЙ» В ЕВАНГЕЛИИ ОТ МАРКА

Понятовский Ф.К.

Украинский гуманитарный институт

Одной из особенностей Евангелия от Марка является то, что в нем, как ни в каком другом повествовании о жизни Иисуса, особенно масштабно представлена духовная борьба, которую Иисус ведет с силами тьмы. Хотя сатана упоминается в Евангелии только один раз в рассказе об искушениях Иисуса, зато рассказов об изгнании нечистых духов в нем больше, чем в любом другом Евангелии.

Особенно примечателен в этом контексте рассказ об исцелении одержимого мальчика (Мк 9:14-29). Это последний рассказ об изгнании бесов. Этот рассказ связан с еще одной темой в Евангелии от Марка – противостоянием между Иисусом и книжниками. Во времена Нового Завета это слово обозначало группу высоко образованных людей, которые были специалистами в толковании Закона. [7, 330].

Книжники в Евангелии от Марка упоминаются 21 раз, при этом они всегда упоминаются негативно. Именно книжники обвиняли Иисуса в том, что Он изгоняет бесов силою Веельзевула (3:22), упрекали Его в том, что Он прощает грехи и тем самым берет на себя прерогативу Бога (2:6-7), именно они вместе с первосвященниками устроили заговор, чтобы убить Иисуса. Иисус предупреждал Своих учеников, чтобы они не поступали как книжники (12:38). Часто книжники ассоциируются с фарисеями (2:16; 7:5). Очевидно, учение Иисуса подрывало авторитет книжников, как единственных авторитетных толкователей Закона, и они не могли с этим смириться. Хотя книжники в Мк 9:14-29 упоминаются всего лишь вскользь, тем не менее, данное упоминание создает важный фон, на котором происходит исцеление.

Более того, надо отметить, что в рассказе автор умело использует двусмысленность, давая повод для различных интерпретаций. Данная двусмысленность выражена в том, что не понятно к кому непосредственно

обращается Иисус в Мк 9:16 и 19. В Мк 9:16 адресатами вопроса Иисуса могут быть как книжники, так и ученики, и толпа [5, 365]. А слова «о, род неверный! доколе буду с вами? доколе буду терпеть вас?» (9:19) могут быть адресованы к книжникам, ученикам толпе и нечистому духу. Контекст не позволяет сделать определенного вывода в данном случае.

С одной стороны, данное выражение может относиться к нечистому духу. В конце истории, когда ученики спросили Иисуса, почему они не смогли изгнать нечистого духа, Он ответил, что «род сей изгоняется не иначе, как молитвою» (9:29). Существительные «род» в данном случае “genos” (9:29) и “genea” (9:19) являются однокоренными, имеющими несколько значений, одно из которых – «восходящие к общим предкам, представители одной расы» [1, 154]. Данная вербальная связь позволяет предположить, что под «неверным родом» подразумевается как раз нечистый дух.

С другой стороны, интересно отметить, что есть ряд параллелей между описанием поведения отца одержимого ребенка, когда тот исповедует свое неверие (9:24), и самого мальчика, когда из него выходит нечистый дух (9:26). Обое вскрикивают, при этом используется глагол “kradzo”. Более того, слово «неверие» “apistia” (Мк 9:24) – это то же слово, которым охарактеризован «неверный род» (9:19). Учитывая двусмысленность, о которой шла речь выше, можно предположить, что автор здесь намекает на то, что и отец ребенка также является одержимым, и из него тоже выходит дух неверия.

Данное выражение, по мнению Лэйна относится к ученикам, которые не смогли справиться с нечистым духом [3, 332]. К такому же мнению склоняется и Брукс [2, 147] и Эванс [4, 50].

Также, выражение, «неверный род», может быть адресовано и к книжникам. В предыдущей главе (Мк 8:12) Иисус обращается к фарисеям со словами: «для чего род сей требует знамения?» Учитывая тот факт, что слово «род» не так часто встречается в Евангелиях, такое сочетание кажется преднамеренным замыслом автора. Более того, действия книжников и фарисеев во всем Евангелии очень похожи на действия сатаны и нечистых духов. Например, в пустыне сатана искушал Иисуса (1:13), то же самое постоянно делают книжники и фарисеи (8:11; 10:2; 12:15), нечистый дух хочет погубить мальчика (9:22), также и книжники с фарисеями хотят погубить Иисуса (3:6; 11:18), в конце Евангелии первосвященник задает вопрос Иисусу: «Ты ли Христос, Сын Благословенного?» (Мк 14:61). Данный вопрос имеет негативную коннотацию. Он послужил поводом для обвинения Иисуса в богохульстве. Подобное негативное «исповедание» не раз было сделано нечистыми духами (3:11; 5:7). Как отмечает Маркус, в Евангелии от Марка, исцеление бесноватых очень часто сопутствует спору с книжниками и фарисеями [6, 657], таким образом, автор как будто специально связывает два противостояния: Иисус – нечистые духи и Иисус – книжники и фарисеи. Если в начале Евангелия

книжники обвиняют Иисуса в том, что в Нем бес (3:22), то в этой истории есть намек на то, что именно книжники являются одержимыми.

То, что объединяет всех этих героев – это неверие. Отец ребенка сам признается в неверии, понятно, что нечистые духи также не веруют в Иисуса, и конечно же, книжники не веруют в Него. Таким образом, Иисус дает понять, что неверие сродни одержимости. Отказываясь принять и поверить в Иисуса, книжники позволяют дьяволу овладеть ими, так что их действия становятся похожи на действия нечистых духов. В отличие от них, отец мальчика показан, как тот, кто освобождается от духа неверия, когда приходит к Иисусу.

Список используемых источников

1. Arndt, W., Gingrich, F. W., Danker, F. W., & Bauer, W. (1979). *A Greek-English lexicon of the New Testament and other early Christian literature*. Chicago: University of Chicago Press.
2. Brooks, J. A. (1991). *Mark*. The New American Commentary. Nashville: Broadman & Holman Publishers.
3. Lane, W. L. (1974). *The Gospel of Mark*. The New International Commentary on the New Testament. Grand Rapids, MI: Wm. B. Eerdmans Publishing Co.
4. Evans, C. A. (2002). *Mark 8:27-16:20*. Word Biblical Commentary. Dallas: Word, Incorporated.
5. France, R. T. (2002). *The Gospel of Mark: A commentary on the Greek text*. Grand Rapids, Mich.; Carlisle: W.B. Eerdmans; Paternoster Press.
6. Marcus, J. (2009). *Mark 8-16: A New Translation with Introduction and Commentary (657)*. New Haven; London: Yale University Press.
7. Твелфтри, Книжники // Иисус и Евангелия: Словарь, под ред. Джоеля Грина, Скота Макнайта, Говарда Маршалла. - М.: ББИ, 2003.

НАУКОВІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ САКРАЛЬНОЇ ХРИСТИЯНСЬКОЇ МУЗИКИ

Ярош О.А.

Український гуманітарний інститут

Релігія – складне функціональне соціальне утворення. Роль релігії в суспільстві обумовлюється тим, яким чином реалізуються певні її функції, що тісно пов'язані з її структурою – як зовнішньою, так і внутрішньою. А музика є однією зі складових внутрішньої структури релігії. Аналіз джерельної бази має надати нам можливість побачити ті наукові аспекти, в ключі яких здійснювалися дослідження сакральної християнської музики, те, яким чином сакральна музика відтворює в собі певні функції релігії, а також, яким чином у цьому виді релігійного мистецтва відбивається те, що є центром релігійного світорозуміння – проблема людини, її місця у навколишньому світі та сенсу її буття.

При дослідженні феномену християнської сакральної музики нами виокремилися такі наукові напрямки: музикознавчий, культурологія і мистецтвознавство, етика та естетика, теологія, релігієзнавство.

У площині музикознавства можна виокремити етномузикознавство, медієвістику, дослідження барокової доби і історії виникнення і розвитку партесного співу у православ'ї, дослідження творчої спадщини окремих творців української сакральної музики і їх впливу на подальший її розвиток, дослідження історії сакральної музики в Україні, онтологію музичного мистецтва і християнського зокрема.

В. Гошовський, вчений-етномузикознавець, показав, що давні язичницькі обряди слов'ян із християнізацією були переосмислені і зазнали змін під впливом не тільки християнського, але й деяких світських візантійських обрядів [2].

Витоки західноєвропейської духовно-пісенної традиції і її зв'язок з літургією, вплив на походження і розвиток української духовної пісні – тема і об'єкт дослідження О. Зосім [3]. Важливими є наступні пункти:

- 1) клерикалізація середньовічної літургії, яка сприяла появі богослужбової музики високої художньої і професійної якості;
- 2) розвиток багатоголосся і зміни в ставленні до богослужбової музики;
- 3) розвиток духовної пісні, а також роль і місце духовної пісні в богослужінні, а також в паралітургійній та позалітургійній практиці;

У духовних піснях XVII-XVIII століть Ю. Медведик вбачає навернення до людини як до особистості, яка цінна вже сама по собі, а також те, як у людській особистості поєднуються земне і небесне, плотське і духовне начала. До того ж, вагомим фактором, що вплинув на формування такого позакультового жанру, був процес секуляризації, що проникав у різні сфери буття [4].

Онтологічний аспект християнської сакральної музики досліджено Л. Романською. християнську музику як таку, що зрощена євхаристичною

системою цінностей і, таким чином, є літописом духовного життя особистості. Релігійно-філософську традицію нації вчена покладає за основу онтології як системи зв'язків і стосунків цілісної культури, а філософська інтерпретація музики береться як один із аспектів онтології християнської музики. Онтологічний аспект християнської музики – це бачення того, як відбувається самоздійснення особистості (становлення, формування, реалізація) у процесі спілкування з Творцем [5].

Філософія протестанської музики розглядається здебільшого теологами, які належать до тієї чи іншої протестантської конфесії, і у їх роботах більше уваги приділяється місцю і ролі музики у богослужіннях, ніж філософсько-релігієзнавчому підґрунтю їх жанрових, стилістичних та інших особливостей.

Вітчизняний релігієзнавець І. Харитон з позицій філософії релігії здійснив широкий аналіз появи церковного співу на українських теренах, його впровадження у церковну службу, вплив духовної музики на почуття і свідомість віруючих, а також окреслив основні тенденції у трансформації духовної української музики у сучасності і прогнозування подібних тенденцій у оглядовому майбутньому [6].

Культурологічний підхід до визначення характеристики релігії був здійснений В. Бодак [1]. Дослідниця показує три моделі ролі релігії в культурі і дає визначення релігії з позиції відношення релігія-культура.

Дані визначення і підходи до розуміння релігії як суспільного і культурного явища є важливими з позиції визначення релігійної музики. Таким чином, релігійна – сакральна – музика – це, передусім, явище релігійної культури, яке відображає зміст релігійних ідей та уявлень і є засобом їх вираження, традиційним для даної релігійної спільноти (соціуму), транслюючи релігійні цінності і смисли, притаманні даній спільноті, містячи певні релігійні імперативи і реалізуючи їх певним чином.

Список використаних джерел

1. Бодак В. Релігія і культура: взаємодія та взаємовплив / Валентина Бодак. – Київ-Дрогобич: Коло, 2005. – 305 с.
2. Гошовский В. Л. У истоков народной музыки славян. Очерки по музыкальному славяноведению / В. Гошовский. – М., Советский композитор, 1971, 304 с.
3. Зосім О.Л. Українська духовна пісня західноєвропейського походження в історичному розвитку (XVII-XX ст.). – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво. – Національна музична академія ім. П.І. Чайковського, Міністерство культури і мистецтв України, Київ, 2004).
4. Медведик Ю.Є. Українська духовнопісенна творчість XVII – XVIII ст.: джерела, текстологія та жанрова стилістика. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво. – Національна музична академія ім. П.І. Чайковського, Міністерство культури і мистецтв України, Київ, 2009.

5. Романская (Зайцева) Л. Онтологическая концепция музыки (дискурс христианской антропологии музыки) / Л. Романская // Проблемы взаимодействия искусства, педагогики та теорії і практики освіти: Когнітивне музикознавство: збірник наукових статей (на честь 55-річчя Л.В. Шаповалової) / Харківський державний університет мистецтв ім. І.П. Котляревського. – Харків: Вид-во «С. А. М.», 2010. – С. 4 – 36 (Вип. 29). – С. 14.

6. Харитон Ігор Миколайович. Феномен духовної музики в українській православній традиції: дис... канд. філос. наук: 09.00.11 / Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка. — Житомир, 2006. — 189арк. — Бібліогр.: арк. 171-189.

ECCLESIA REFORMATATA IN MATT 1:1-17 – A BIBLICAL PARADIGM

Kim Papaioannou, PhD
(Greece)

Ecclesia reformata semper reformanda, “the church reformed ever reforming,” is a motto that encapsulates the idea that the church should never become stale and static but should always be characterized by the vigour of its search for God’s ideal. Matt 1:1-17 contains not only the genealogy of Jesus, but a brief retelling of the history of Israel, grouped into three major pivotal periods: the patriarchal age, the kingdom, and the exile into Babylon.

At each period certain organizational forms are in place that facilitate the political, cultural, and religious life of Israel. During the patriarchal age the main unit of organization is the extended family, the household. Abraham’s household numbers probably over a thousand persons. They were those people who shared Abraham’s faith in the true God. Of Abraham it is said: “For I have chosen him, that he may command his children and his household after him to keep the way of the LORD by doing righteousness and justice, so that the LORD may bring to Abraham what he has promised him” (Gen 18:19). There is evidence that Abraham indeed instructed his extended household. The eldest servant in his household whom Abraham entrusted with finding a wife for Isaac was clearly a believer since he took an oath “by the Lord” (Gen 24:3), prayed to God (Gen 24:12), and throughout this incident exemplified the behavior of a devout follower of God. It seems that Abraham was both busy and effective in sharing his faith with the persons around him and that his household was a large and increasing community of faith. After the captivity in Egypt and the Exodus Israel ceased to be an extended household and became a fairly large nation. But the tribe and family remained key administrative components.

The transition from a patriarchal/tribal form of organization entailed a number of important changes both sociologically and spiritually. Beginning with Saul, Israel now has a standing, professional army. Until the kingdom of David, Israel’s faith was centered on the mobile sanctuary which moved from place to place, as the need required. But during the kingdom of David and Solomon Jerusalem began to play a

crucial role in the spiritual life of the nation with the Temple as the sole place of worship.

The initial personal evangelistic ministry and witness to God of the patriarchs is now replaced by more formal relations with the pagan peoples surrounding Israel, as would befit a powerful nation with a powerful king. David and Solomon has diplomatic interactions with other countries. Those interactions sometimes are good examples of witnessing about God but sometimes not. Beyond high polity, Israel's ministry to the surrounding peoples also takes place at a more personal through the ministry of prophets. Elisha's interactions with Naaman and his healing from leprosy (2 Kings 5:1-19) do not have direct parallels in the rest of the accounts of the kingdoms of Israel and Judah, but should not be seen as unique. Jonah ministers to Nineveh reluctantly, but with great success. Indeed, the writings of several of the prophets of the monarchy are at least partly addressed to the nations.

The third stage in Israel's history as recounted in Matt 1:1-17 is "from the deportation to Babylon to the Christ" (Matt 1:17). Throughout this period Israel is subservient, first to Babylon (605-539 BC), then to Persia (539-331 BC), then to Alexander the Great and then the Greek rulers of Antioch or Egypt (331-148 BC), and eventually to Rome (70 BC onwards), with a brief spell of marginal independence in between (148-63 BC). For the most part, ruling powers are content to allow Jews to practise their faith in freedom.

Israel is no longer the only centre of Jewish life. Of the thousands deported to Babylon, many choose to remain behind and form the nucleus of a vibrant Jewish community. It is not the only one outside the borders of the land of Israel. Overpopulation, poverty, and the ease of travel that went hand-in-hand with the creation of large, unified empires, means that many Jews settle abroad in search of a better future. In addition to Babylon, Egypt, then Cyrene also receive large numbers of immigrants. Towards the north and west they settle in Damascus, Antioch, Cyprus, Asia Minor, Greece, Rome, and even beyond. A Jewish diaspora develops with some of the communities formed still extant today.

While the temple remains a centralised focus and a place of pilgrimage, spiritual life revolves more around the local synagogue. Missionary activity is no longer the domain of prophets or kings. Every synagogue becomes a centre of faith much like local churches today. By the time of the Hellenistic and Roman eras, they begin to attract considerable numbers of converts. Spiritual leadership once held by the king, the priesthood, and prophets, not always in unison, now spreads to a broader basis.

As history moves from one period to another, forms and structures change, sometimes peacefully, other times violently and painfully. Throughout such changes and upheavals, God is at work in His chosen persons to lead history towards a desired conclusion. The conclusion and culmination of this trip through history in Matt 1:1-17 is nothing less than the birth, life, death, and resurrection of Jesus, history's greatest act of redemption.

This brief retelling of the history of Israel in the genealogy of Jesus has implication for the people of God today. Four are highlighted: (a) God is at work at every stage among His people today; (b) throughout peaceful or painful changes, God is still at the helm leading history to another major redemptive event, the second coming of Jesus; (c) forms, structures, administrative hierarchies, are not an end in themselves, but tools to keep the people of God unified and focused; (d) at every stage in the history of Israel, the focus is on the human element on persons, much more than on administrative structures.

This brief retelling of the history of Israel through the genealogy of Jesus applicable to the church today as it faces the challenge of adapting to an increasingly diverse socio-cultural context.

СЕКЦІЯ 8. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ В СТУДЕНТІВ ДО ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Бойко Ю.І., Гаврилук В.О.
Український гуманітарний інститут

Постановка проблеми. Здоров'я людини відноситься до числа глобальних проблем, що мають життєво важливе значення для всього людства. За останні 30 років світова наука долучила проблему здоров'я, у широкому розумінні, до кола глобальних проблем, розв'язання яких обумовлює не тільки кількісні та якісні характеристики майбутнього розвитку людства, але й навіть самий факт його подальшого існування як біологічного виду. Зважаючи на очевидну актуальність проблеми, тематика здорового способу життя все частіше стає пріоритетною у вітчизняних дослідженнях. Варто знову і знову розглядати питання формування здорового способу життя для здоров'язбереження майбутнього покоління.

За сучасними уявленнями здоров'я не розглядається як суто медична проблема, бо у процесі узагальнення підсумків наукових досліджень залежності здоров'я людини від різних чинників доведено, що стан системи охорони здоров'я обумовлює лише 10% всього комплексу впливів; близько 20% належать спадковості і 20% екологічним чинникам, найбільше впливають на здоров'я умови і спосіб життя – 50% [5].

Здоров'я – це перша і найважливіша потреба людини, яка визначає її здатність до праці та є базою для гармонійного розвитку особистості. Воно виступає передумовою пізнання навколишнього світу, самоствердження і щастя людини. Здоровий спосіб життя – це спосіб, заснований на принципах моралі, раціонально організований, активний, трудовий, і в той же час захищаючий від несприятливого впливу навколишнього середовища, який дозволяє до глибокої старості зберігати соціальне, психічне і фізичне здоров'я. Людина є творцем свого здоров'я, за яке варто боротися [4].

Дослідження, виконані в межах цієї стратегії, виявили надійний засіб попередження загрози здоров'ю людства і досягнення цілей, висунутих політикою здоров'я для всіх, а саме – систему заходів, які у загальносвітовий науковий лексикон увійшли під назвою health promotion (вітчизняні фахівці вживають термін “формування здорового способу життя”).

Тому однією з найголовніших завдань педагогіки сучасної школи залишається формування в учнів та студентів бережливого ставлення до власного здоров'я. Виходячи з цього – формування мотивації до здорового

здоров'я молоді повинно зайняти належне місце в загальній системі навчання та підготовки підростаючого покоління до активного, самостійного життя.

Мета дослідження. Провести аналіз останніх публікацій щодо заходів по формуванню мотивації до здорового способу життя, запропонованих ВООЗ, та повідомлень медичних, соціальних, педагогічних працівників, представників засобів масової інформації та ін. щодо ефективності заходів по зміцненню здоров'я та вибору стратегії активного формування пріоритетів здоров'я у дітей, підлітків, сучасної молоді.

Результати дослідження. За напрямом діяльності заходи щодо формування здорового способу життя можуть бути поділені на 5 великих груп: формування сприятливої для здоров'я політики, створення сприятливого середовища існування людей (природного і соціального), підвищення активності громад, розвиток персональних людських навичок, переорієнтація служб охорони здоров'я на профілактику [3,5].

Заходи по формуванню здоров'я, здорового способу життя, запропоновані ВООЗ, знайшли переосмислення, творчу обробку стосовно здоров'я учнів загальноосвітніх шкіл з врахуванням сучасного стану економіки, освіти, охорони здоров'я в працях авторів [1, 2].

В узагальненому вигляді вони можуть бути сформульовані наступним чином. Ефективна система формування здоров'я повинна включати одночасну реалізацію декількох напрямів:

1) забезпечення реального здоров'я шляхом підвищення рівня адаптаційних можливостей організму;

2) створення сприятливого оточуючого середовища шляхом зменшення впливу негативних чинників порушення здоров'я;

3) забезпечення свідомого контролю власного здоров'я шляхом пропаганди здорового способу життя, гігієнічної освіти, розвитку культури здоров'я на різних рівнях соціуму;

4) створення системи активного моніторингу здоров'я шляхом дослідження соматичного (фізичного) та психічного здоров'я;

5) підсилення пропаганди здорового способу життя і культури здоров'я у засобах масової інформації, на телебаченні.

Висновки. Проведені дослідження показують, що розуміння здорового способу життя зводиться в основному до добре відомих положень – не пити, не курити, загартовуватися, більше рухатися, не нервувати. Важливість таких рекомендацій незаперечна, проте вони не завжди виступають керівництвом до дії навіть для студентської молоді.

Основні причини такого явища можна вбачати в тому, що соціальне оточення не є прикладом оздоровчої поведінки і здорового способу життя. Рекомендації із здорового способу життя в сім'ї і школі, ВНЗ подаються найчастіше у повчальній, категоричній формі, що не викликає позитивних емоцій у учнів; елементи валеологічної освіти і виховання, включені в програми

загальної середньої освіти, спрямовані насамперед на збереження здоров'я, а не на його активне формування, не акцентується увага учнів на те, що це тривалий, перманентний процес, який до того ж потребує від людини у будь-якому віці значних вольових зусиль.

2. Саме ВНЗ, як осередки формування знань, повинні сприяти вихованню у молоді навичок і потреб до зміцнення та збереження свого здоров'я і здоров'я членів своєї сім'ї як запоруки їх подальшої соціальної активності та успішної професійної діяльності у вихованні майбутніх дітей. Завданням навчання і виховання студентів є формування мотивації на діяльність, що зберігає власне здоров'я (організація раціонального режиму дня, харчування, загартування, заняття фізичною культурою, активний відпочинок) і здоров'я оточуючих (гуманне ставлення до інших людей, до навколишнього середовища).

Список використаних джерел

1. Даниленко Г.М. Впровадження систем формування здоров'я школярів в умовах навчального закладу // Здоров'я школярів на межі тисячоліть: Матер. наук.-практ. конфер. Укр. НДІ охорони здоров'я дітей підлітків. - Харків. - 2000. - С.168-171.

2. Дубогай А.Д. Психолого-педагогические основы формирования здорового образа жизни школьников младших классов: Дис. ... д-ра пед. наук. - К., 1991. - 344 с.

3. Василенко Н.Л.: Європейська освіта про здоровий спосіб життя: етапи великого шляху / Відродження. – № 3. – 2000. – с. 7-10.

4. Власов А.А. Організаційно-методичні основи фізичного виховання студентів у вищих навчальних закладах. Автореф. дисс... канд. пед. наук. – Малаховка, 1983. – 22 с.

5. Формування здорового способу життя молоді: проблеми і перспективи / О. Яременко, О. Балакірєва, О. Вакуленко та ін. – К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2000. – 207 с.

ДОВКІЛЛЯ УКРАЇНИ – ПРЕДМЕТ НАШОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Мичак Н.Г.

Український гуманітарний інститут

Сьогодні вирішення екологічних проблем, які назріли за останні десятиріччя в світі і, зокрема, в Україні є надзвичайно актуальним завданням. Існуючі екологічні проблеми – це масштабні порушення у взаємовідносинах суспільства і природи. І недаремно жителі планети ХХІ ст. гостро занепокоєні сучасним екологічним становищем, яке стрімко наближається до глобальної екологічної катастрофи. Перед людиною постали такі проблеми взаємовідносин з природою, які реально загрожують її існуванню. Суть цих проблем полягає в тому, що подальший техногенний тиск на довкілля все активніше вичерпує здатність нашої планети підтримувати життя. Освоєння природних багатств, що мало на меті забезпечувати людині щасливе життя, перетворюється на смертельну небезпеку для всього людства.

Нині із надр землі щорічно видобувається більше 100 млрд. т. руди, палива, будівельних матеріалів, в т.ч. біля 4 млрд. т. нафти і природного газу, 2 млрд.т. вугілля. На поля розсіюється 92 млн.т. мінеральних добрив і 2 млн. т. отрутохімкатів. В атмосферу викидається більше 200 млн. т. вуглекислого газу, у водоймища скидається більше 35 млрд. куб.м. неочищених стоків. До Світового океану щорічно попадає до 10 млн.т. нафти, а із землеробства вилучається 6-7 млн.га родючих ґрунтів [1]. Все це вимагає термінового корегування діяльності людини, так як величезна кількість змін в довкіллі вже носить незворотній характер.

Сьогоднішній прискорений розвиток суспільства не є просто продовженням існування техногенної цивілізації, це початок нового історичного циклу розвитку суспільства, що породжує все нові екологічні проблеми, які безпосередньо пов'язані з виживанням. Нам дійсно потрібно прикласти неабияке колективне зусилля, щоб захистити життя [2].

Такий стан ми сьогодні спостерігаємо на прикладі України. Тільки за останні роки перед нашою державою виникли проблеми знищення природнього довкілля в зоні проведення військових дій в межах Донецької та Луганської областей. Сотні гектарів родючих земель вже виведено з користування на десятки років. Багато промислових підприємств з шкідливим екологічним виробництвом пошкоджено і виведено з ладу, затоплено цілий ряд вугільних шахт.

Неконтрольована вирубка лісів і експорт української деревини для України стали серйозною проблемою. За офіційними даними, лісові масиви займають близько 16% всієї території країни. Це майже 11 мільйонів гектар лісів. 40% з них припадає на західну Україну, де вирубка досягла масштабів екологічного лиха.

Рис.1. Незаконні вирубки масивів лісу в Івано-Франківській області.

За останні 3-6 років нагальною стала проблема зі значною екологічною складовою – незаконний видобуток бурштину на Рівненському та Житомирському Поліссі. «Бурштиноюю лихоманкою» охоплена практично уся північно-західна частина України площею понад 14,6 тис. км².

Негативні наслідки від нелегального видобування бурштину несуть загрозу екологічним (Рис.2) і соціально-економічним складовим безпеки північно-західних регіонів України, впливають на розвиток окремих галузей господарства (сільського, лісового, гірничодобувного та ін).

Рис. 2 Покинуті території в Рівненській області після незаконного видобутку бурштину.

Гострою екологічною проблемою для України сьогодні є видалення та переробка твердих побутових відходів (Рис.3). За даними Міністерства екології та природних ресурсів України в середньому в рік обсяги збирання й вивезення твердих побутових відходів складають близько 13,2 млн.т. [3]. За оцінками експертів нині на полігонах та звалищах країни «зберігається» не менше 35 млрд.т. відходів. Основна маса ТПВ (майже 94 %) знаходиться на 6700 полігонах та звалищах загальною площею понад 10 тис. га. Це більше 4% території країни.

Рис.3 Звалище твердих побутових відходів в с. Горенка, Київської обл.

Важливою проблемою екології України залишається автотранспорт, який є одним з основних забруднювачів атмосферного повітря (його викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря упродовж останніх років становлять близько 2,3 млн. т. щорічно або майже 35% від загального обсягу викидів забруднюючих речовин).

На сьогодні парк легкових, вантажних, вантажопасажирських, спеціальних, спеціалізованих автомобілів та автобусів в нашій країні є одним з найбільш застарілих у Європі. Середній вік таких транспортних засобів в Україні становить біля 20 років. Близько 30% українського автопарку – це автомобілі та автобуси віком понад 25 років. На сьогодні 6 із 10 дорожніх транспортних засобів старші 10 років. При цьому легкові автомобілі віком понад 10 років становлять 60% від загальної кількості легкових автомобілів, а вантажні автомобілі – понад 62%. При цьому, автомобільний транспорт є основним споживачем моторного палива (споживає близько 65% використовуваного у країні дизельного палива, понад 95% бензину і майже 80% зрідженого

нафтового газу). Вплив транспорту на довкілля надзвичайно потужним особливо у міському середовищі.

Сучасні екологічні проблеми в Україні мають багато ракурсів, і кожна з них може бути як регіонального, так і глобального рівня. Зараз екологія трактується досить вузько – як захист природи. В майбутньому це повинна бути наука про необхідні обмеження будь-якої людської діяльності і про механізми їх здійснення. Треба буде враховувати обсяг використання транспортних засобів і їх видів, кількість людей, які можуть проживати в тій чи іншій місцевості, щоб не було перенаселення, скільки людині необхідно споживати продуктів і яких. Необхідно розробити і обґрунтувати такі обмеження.

Усвідомлення прогресуючого погіршення екологічної ситуації повинно стимулювати розвиток як нових науково-практичних методів досліджень в галузі екології з метою мінімізації ризиків життєдіяльності, так і нового осмислення взаємовідносин людини і природи. Останнє, очевидно, повинно стати першочерговим у виховному процесі студентського загалу, особливо гуманітаріїв. В процесі навчання, наукового осмислення взаємовідносин людини і природи розкривається бачення особливих ознак життя людини як соціальної і природної істоти, необхідність у гармонійному співіснуванні в природному середовищі, потреба пошуку оновленої системи цінностей, за допомогою якої можливо змінити ставлення людини до природи; запобігання руйнівного ставлення до неї і до себе як її невід'ємного компонента.

Сучасні реалії соціального життя в Україні потребують нових світоглядних екологічних засад, тому варто переглянути традиційні, притаманні для минулих століть, погляди людини на природу і тільки тоді є перспективи подальшої коеволюції природи і людини.

Список використаних джерел

1. Экономические основы экологии. Учебник. – СПб.: «Специальная литература, 2008 г. – 304 с.
2. Гардащук Т.В., Киселев М.М., Толстоухов А.В. та ін. Концептуальні виміри екологічної свідомості. – Видавництво «Парапан», 2003. – 312 с.
3. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2012 р. Міністерство екології та природних ресурсів України. – 2012 р.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

УКРАЇНСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«АНТИКРИЗОВИЙ РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ
ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»
(КИЇВ – БУЧА, КВІТЕНЬ 2016)

Відповідальні за випуск наукового видання
«Матеріали Міжнародної наукової конференції
«Антикризовий розвиток соціальних та економічних
процесів в умовах глобалізації»
Штанько Л.О., Понятовський Ф.К.

Комп'ютерний набір і верстка Майданюк К.С.

Підп. до друку 11.04.2016. Формат 60x84/16
Папір офс. Гарнітура Arial. Друк офс. Замовлення №195
Друк. арк. 15,19. Обл.-вид. арк. 14,89. Тираж 100 прим.

Видавничий центр науково-організаційного відділу
Українського гуманітарного інституту
08293, Київська обл., м. Буча, вул. Інститутська, 14, тел. + 38 (04597) 49 725
e-mail: office@ugi.edu.ua

Поліграфія
Видавництво «Міленіум»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 535 від 19.07.2001 р.

м. Київ, вул. Фрунзе, 60
Тел./факс 222-74-35
E-mail: milenium_ofis @ukr.net